Ý RŮŽENY SVOBODOVÉ

XII. MARNÉ LÁSKY=

PG
5038
S94M3
1919
c.1
ROBARTS

SPISY RŮŽENY SVOBODOVÉ

SVAZEK DVANÁCTÝ:

MARNÉ LÁSKY.

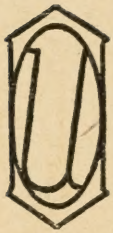

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI „UNIE"
1919

RŮŽENA SVOBODOVÁ:

MARNÉ LÁSKY.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

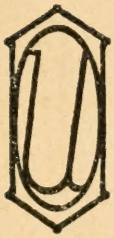

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI „UNIE“
1919

VŠECHNA PRÁVA, ZVLÁŠTĚ PŘEKLADU,
VYHRAZENA AUTORCE.
COPYRIGHT 1919 BY UNIE, PRAGUE.

TISKEM „UNIE" V PRAZE.

VZÁCNÉ PANÍ

MARII VESELÉ,

CHOTI VELKOSTATKÁŘE V BOHDANČI

NA VDĚČNOU PAMĚT ZÁŘIVÝCH DNÍ ZÁŘÍJOVÝCH, V NICHŽ MNE VRACELA ŽIVOTU,

PŘIPISUJE

R. S.

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

ALEX S. HAVRLANT

Ach lásko, nejsem než láska. Nemohla bych žíti, kdybych nemilovala. Má duše, mé srdce, všechny mé myšlenky a pocity, všechno, čím jsem, mění se v jediný cit lásky, v cit, který přetrvá celou věčnost.

Emilia Viviani.

HISTORIE POŠETILÉ LÁSKY.

LEGENDA SHELLEYOVSKÁ.

Starý muž Řehoř Antony, velkostatkář neúrodných statků, otec dospívající dcery, zamiloval se, deset let po smrti své druhé ženy, a tato láska byla záhubná jemu i všem ostatním.

Stalo se to tak:

Ve vetchém zámku rodiny Řehořovy žil zámecký kaplan, člověk vášnivý, stále ženami vznícený, úplně bezhumorný. Jezdil do hlavního města, kde poznal ve společnosti krásnou ženu z rodu Putifarek, a vzpomínal na ni a živě popisoval její štíhlou postavu, její živé způsoby, až se stařec tak roztoužil, že, chtěje ji viděti, odhodlal se uspořádati koncert pro vůkolní statkáře a pozvati ji.

Napsal jí tajně a netrpělivě prosbu, aby přijela, jako dítě neprozřetelně očekával hned druhý den odpověď, a zesmutněl, když nepřicházela.

Čtvrtý den byl již tak roztržit, že odpovídal své dcerušce zmateně jako v horečce.

Pátý den, kdy by se byl bezpochyby ze své touhy vybavil, přišel dopis od krásné Anny, která slibovala ochotně svou návštěvu.

V zámku Antonych nebylo od smrti paniny, po celých deset let, ničím hnuto. I v salonech, i v hlubokých alkovnách byly kladeny

při uklízení předměty i nábytek s největší přesností tam, kde stály o pohřbu paninč.

Před příjezdem zpěvaččiným pán domu i zámecký kaplan seznali, že je třeba byt nějak osvěžiti a přestavěti, že působí pohřebně.

Salon s vysokými krby byl temný a muzeálně chladný. Stály tam vždycky bez květin a bez vody staré vázy satsumské a chlubné vázy sevrèské. Nyní vyložili sál narychlo bledými tapetami, naplnili vázy růžemi a podlahy pokryli hedvábnými koberci orientálními, uloženými doposud ve sbírkách.

Starý muž sezval důležitě vůkolní šlechtu, jako by jí chtěl ukázat první znamenitost světa, ačkoliv o zpěvačce nevěděl nic víc, než co mohl vypozorovat z podobizny, kterou kaplan nosil v náprsní kapse a po obědě a po večeři mu ji půjčoval.

Napomínal stále své krásné, tiché děvčátko, aby se chovalo k umělkyni uctivě, a dohlížel na zařízení hostinských pokojů tak bedlivě, že by jeho první žena, která tvrdila, že se o nic nedovede postarat, nebyla vyšla z údivu.

Den před koncertem, po dlouhé poradě, usnesli se oba pomatení pošetilci, že bude nejlépe, pojede-li na nádraží kaplan a uvítá-li ji on jako pán domu ve dvoraně.

Krásná žena přijela velmi rozveselena novou nadějí.

V městě se právě rozešla se dvěma milenci, s malířem a s velkostatkářem. U divadla, kde jí nevypovídali jen pro důvěrné vztahy k pánům z ředitelství, bylo jí trudno. Měla zničený hlas a věděla, že tu není budoucnosti. Děkovala něžně kaplanovi, že jí zaopatřil pozvání k bohatému velmoži. Slíbila ho odměniti a obratně se ho již cestou vyptala na všechny majetkové i rodinné poměry starého Antony.

Krásná, rozkvetlá a smělá žena starce okouzlila. Vrátil se do mladosti, zazářil, odložil myšlenku na smrt a přemítal, kterak obnoviti život.

Na koncertu poznali všichni sousedé, proč je sezval. Dámy litovaly jeho dcerušky, muži, podle rozumu, někteří krásné zpěvačky, jiní jeho.

Panstvo se rozešlo, zpěvačka zůstala.

Zdráhala se sice trochu, když ji stařec uprošoval, ale jen tolik, aby tomu neuvěřil.

Během čtrnácti dní, které tam ztrávila, získala svými úsměvy i správce, rozhovořila se s ním o hospodářství, a dověděla se, že kaplan buď přepial jmění hostitelovo anebo že byl špatně informován. Pro člověka bezdět-

ného bylo by bývalo slušné, ale rozděleno dceři a jemu, nestálo za to, aby za ně prodala svou mladou krásu.

Od té chvíle dala se k dalšímu pobytu skutečně přemlouvati, což neušlo lačnému starci. Litoval, že nepromluvil dříve, dokud mu byla Anna přízniva; zoufal, nespal, hryzl polštáře, anebo pobíhal po zahradě se zaťatými pěstmi. Jeho muka rostla, někdy plakával. Konečně odhodlal se promluviti, požádati ji, aby mu darovala svůj smích, pohledy černých očí, svítících v olivové pleti; učil se celou noc, jak jí řekne, aby mu darovala svou kouzelnou osobností celé znovuzrození života.

Odhodlal se a vyzval ji k vyjížďce.

Vyjeli. V sadě odkvétaly cinie, tabák a vanilka, tytéž květiny, které ji uvítaly, když sem před měsícem přijela. Stromy za tu dobu zcela zežloutly a nyní ve větru, v bledém slunci odpoledním, pod blankytem, pokrytým drobnými obláčky, připomínaly krásnou ženu, která po dlouhých radovánkách odchází spat a odhazuje umdlená prsten po prstenu, šperk po šperku, jako by již napolo usínala.

Oba pozorovali krásnou jeseň, ztichli a zamyslili se.

Den, zdálo se, nesváděl k hovorům, ale k úvahám.

Stařec, který věděl, že každým okamžikem pozbývá smyslu nového života, určoval si, že promluví, až dojedou k příští skupině platanů, ale mlčel vytrvale, i když ji dávno minuli.

Teprve večer, v neosvětleném sále, kde voněly pozdní růže, zastavil Annu u klavíru a promluvil s ní o své lásce.

„Vy se přece nemůžete ženit," odpověděla Anna studeně.

„Proč?"

„Máte dceru, a mladá macecha a dospělá dcera, to je malé předpeklí."

„Vdá se."

„Dáte jí věno, a já s vámi budu šetřit na vaše vnuky, budu žít život stařecký. Ale já jsem mladá, chce se mi nádhery, veselí, světa."

„Snad si ji vezme někdo i bez věna," zachraňoval se stařec.

„Bez věna? Budu čekat snad deset, snad dvacet let a zhořkneme tu spolu. Ne, ne, jen ji vybavte a nechte mne jít."

Stařec prosil, plakal, zlobil se.

Pak, zdrcen možností jejího odchodu, slíbil, že zaveze dceru do kláštera, kde setrvá do doby, až se provdá beze věna, a ji že učiní paní celého svého jmění.

Zavolal dceru.

Řekla:

„Není mi třeba věna, ponechte si vše, ale nezavírejte mne!“

Stařec se vrátil ke zpěvačce a sdělil s ní námitku dceřinu.

„Dejte mi zapřáhnout, pojedu. Dlouho jsem prodlévala,“ odpověděla.

Stařec slíbil odvézti druhý den dceru, krásnou Emilii, do kláštera.

Měsíc na to oddával kaplan a zpovědník starce Antonyho s drzou světačkou.

Řekl jí při hostině svatební, kdy její muž byl odvolán:

„Dostanu dnes svou odměnu? Přijdeš?“

„Co mu namluvím?“ zeptala se.

„Řekni, že se chodíš vždycky k večeru modlit. Projdeš-li kostelem a kaplí svaté panny Barbory, přijdeš do sakristie, odkud si tě odvedu.“

* *
*

Uplynula dvě léta.

Našel se ženich, bohatý šlechtic, za kterého donutili Emilii se provdati. Macecha zvláště činně zasáhla. Víc se o ni nestarali.

Paní Antonyovou znudili již i muž i kaplan. Muže obrala do chudoby, milenec ji omrzel.

„Stále procházeti kaplí svaté Barbory, ztuchlou sakristií, a to jenom pro nudná políbení mlsného hlupce!" rozhodovala se surově před útěkem. Ráno zmizela beze stopy.

Když oba, manžel i milenec, poznali své pokoření a pochopili, že osaměli, dlouho se styděli pohlédnouti druh druhu v tvář nebo se osloviti.

Když začali konečně spolu hovořiti, nepojmenovali již té, která je zradila, nýbrž oba stejným postupem myšlenkovým promluvili o své oběti, o uvězněné a z donucení provdané Emilii.

„Nevíme ani, jak se jí vede, je třeba se pozeptati."

Psali, ale nepřišlo vysvětlení.

Emilie byla nezvěstná. Ani od ní, ani od jejího muže nedostalo se jim odpovědi. I vyslal stařec na zvědy věrného přítele svého, zámeckého kaplana.

Kaplan se vrátil po čtrnácti dnech a nevešel k svému patronovi. Zavřel se v svých kamenných světničkách za kaplí sv. Barbory a přemýšlel o tom, co viděl a slyšel.

Antony poslal třikráte pro něho.

Po třetí mu vzkázal kaplan, aby ještě posečkal, že vysvětlení přijde, že nebylo svěřeno jeho nehodným rukám.

Za týden přijely na zámek dvě černě oděné cizinky v dlouhých smutečních závojích, dvě mladé, nemluvné dívky. Odevzdaly zámeckému pánovi popsaný sešitek s nápisem „Vysvětlení“ a čekaly po celý den, až je přečte. Večer je vzaly a odjely beze slova. Kniha byla psána rukou Emilinou. Tento byl její obsah:

*

NA OSTROVĚ SVATÉHO ALEXEJE V MOŘI ADRIATICKÉM.

1.

Byl ostrov malý v středu vln
byl anemon a fial pln
jak mozaikou kryt.
P. B. Shelley.

Usmyslila jsem si napsati podivuhodný a strašlivý příběh svého života, ale přemýšlím-li o tom, cítím, že není lze ani stínem pověděti toho, co jsem prožila. A přece nemohu myslet o ničem jiném. Všechny tyto sny o minulosti stravují mne jako plamen svíci, ale zpřítomňují mně zároveň svým horoucím a posvěceným dechem hodiny lásky, hodiny života s ním, jež jedině daly mému bytí smysl a velikost.

Odstěhovala jsem se na tento malý, smutný ostrov, kam mně můj manžel dovolil odejíti, provázeje toto svolení úsměvem nejposměšnějším.

Řekla jsem mu, že chci zemříti, že nemám již co činiti na pustých luzích tohoto světa. Smál se. A proč by se nesmál? Jeho pevné, šťastné, střízlivé srdce, jeho tvrdé, umíněné způsoby člověka zdravého a sytého byly vždy každému pohledu mému jenom výsměchem. Trpěla jsem jím, on snažil se netrpěti mnou, ačkoliv jsem mu život ztěžovala. Dovolil mi

odejíti, když poznal, že je moje bolest nevyléčitelna.

Odešla jsem na pustý ostrov bez břehů, do zámku, který je stavěn jako pevnost přímo až do zelených vod mořských. Jen tam, kde mohou přistáti loďky, je malá píď země nepokrytá zdmi.

Začala jsem zde studovati mnoho nauk a umění, ale všechno mne na konec unavilo, přesvědčilo o své marnosti a navrátilo tomu, co jsem jedině na světě cenila, čím jsem žila a čím umírám.

Nevrátila jsem se již do knihovny. Nechť leží pokojně všechny bílé svazky ve svých policích. Nemohou mne o ničem poučiti.

Měla jsem jen jediné nadání: milovati, jedinou schopnost: uctívati ty, pro něž jsem chvíli žila, pro něž zdlouha a bolestně zhasínám.

Ztrácela jsem knihami mnoho času, který jsem musila bráti přemýšlení; a měla jsem tolik promýšleti, tolik snů přesníti, že kdybych žila miliony let, nebyla bych všeho domyslila, všech snů dosnila, všech vzpomínek zopakovala. Nač bych čtla v knihách o cizích předmětech, když mám sama svůj předmět, o němž budu mysliti do skonání?

Žiju nyní sama na tomto pustém ostrově: má jedinou alej cypřiší na terase a jedinou

magnolii ve dvoře. Mám zde jenom dvě služky, které ho obě znaly. Proto jsem je sem vzala, ačkoliv o něm nikdy nemluvíme.

Pronášívám jeho jméno hlasitě jenom za velikého vlnobití mořského. Volám je, a vonný silný vítr je rychle a lakotně odnáší.

Je-li moře tiché, šeptám s ním a říkám mu:

„Kdybych žila i tak dlouho jako ty, každou minutu svého života budu děkovati za toto setkání, a kdybych umřela s dnešním západem slunce, budu děkovati, že jsem pro to jediné setkání žila."

Chodívám po terase svého malinkého ostrova, svého dobrovolného vězení, již za východu slunce. Bdím mnoho, srdce mám poplašené a nemohu ho uspati.

Z jiných vzdálených ostrovů jezdí za svítání mimo nás do města loďky s rybami, se zeleninou a s kvítím. Jsou plné ohromných žlutých a rudých tulipánů, jako mušle krabatých a vrapovaných, plavých fial, bílých kornoutů sametových cal a růžových karafiátů, a jiné jsou plné artičoků, špenátu a ředkví.

Zlacené svítilny gotické, zastrčené v pilotech, s okénky lepenými cínem, svítí jim v modrém jitru jako bílé hvězdičky na cestu k starému slavnému městu, po němž jsem ještě nezatoužila.

Plují mimo veliké koráby, bílé jako mléko, brouzdají se vodou zelenou jako světlé hrozny. Na nich též hoří světýlka, lesklá jako drahé kamení.

Zalétá ke mně hudba s paluby, zpěv, housle nebo smích, ale mne, ačkoliv jsem mladá, nic z toho nezavolalo, neroztoužilo, neodloudilo poslednímu snu.

Sedím zde na ostrově sama a píšu si o něm, abych si vše obnovila tisíckráte v mysli.

Bylo to před dvěma lety a já byla sedmnáctiletá. Tenkrát bylo přede vším, nyní je po všem.

Zavřeli mne do kláštera, abych doma nepřekážela. Otec se ženil po druhé a nebylo mu třeba mé přítomnosti, mých bdělých očí, mého mládí právě probuzeného.

Klášter, kam mne zavezli, stál v bílém, starém, téměř mrtvém městě s ulicemi prázdnými, dlážděnými velikými čtverci kamennými, s ulicemi tvořenými zdmi románských a gotických paláců a zahrad, vonnými promíšenou vůní neviditelných květů. Jeho budova byla prostá a bílá, na vratech viselo klepátko, v zahrádce kvetly fraisie a zimostrázy; stará křížová chodba s pobořenými sloupy ji obepínala. Veliký a chladný refektář byl dlážděn mramorem. Vedle fortny byl zařízený pokoj pro přijímání hostů: bílá komnata se

svatými obrazy, se židličkami a s pohovkami přísně ke stěně přistavenými, které tam stály sto let a budou tam státi ještě dlouho, až z mého srdce zbude jen prach.

Mluvím-li o tomto chladném, vysokém saloně, srdce mé ustává bíti a dech se mi krátí, neboť tam jsem ho spatřila po prvé.

Přišel za mnou neznámou do kláštera, sám jsa v městě cizincem, který uslyšel o mně, o dívce vězněné. Přišel ulicemi pustými, palácovými, naplněnými vůní šeříku, kráčel chodbou, a jeho jemná, bílá ruka pozvedla klepátko a zaklepala.

Jaké to byly zvuky, můj bože, že probudily můj osud?

Jaké to byly zvuky, že do dneška neumlkly, že nikdy, nikdy již nestichnou, že po tisíciletích můj prach v kosmu se bude jimi chvěti, že je uslyším v minutě smrti a ve chvíli znovuzrození? Mám oči plné slz a pláču jimi své poděkování za vše.

Neznám než to jméno a přece ho nevyslovím! Budu vzpomínati dále na to, co následovalo.

Chodila jsem jednou po zahradě v jarním slunci. Milovala jsem svět a toužila po něm, protože jsem v něm chtěla najíti věčnou lásku. Byla jsem smutná, protože mne zavřeli, abych jí nenašla.

Přišla pro mne fortnýřka, malá stařenka polořeholnice, a zavolala mne k abatyši.

Abatyše, která měla nejpřísnější rozkazy mé macechy a sama si učinila odpornou povinností vězniti vše svobodné, držela list, psaný rukou strýcovou.

„Jest zde návštěva," pravila, „má vysoké doporučení vašeho strýce. Je to šlechtic, cizinec. Smíte přijmouti jeho návštěvu v mé přítomnosti. Pojďme."

Mé černé kadeře rozevlál vítr. Zašla jsem upravit je do své komnatky. Uzřela jsem svou tvář v zrcadle a nepoznala jsem jí. Byla bílá jako mramor, vlasy, obočí a oči vysloveně černé. Hleděla jsem na sebe, náhle prosta nudy, prosta únavy z ní. Nikdy se mi nelíbila tak má mladá tvář.

Nevěděla jsem, kdo mne očekává, ale srdce se mi rozplesalo radostí jako před vysvobozením.

V chladném, vysokém saloně stál pěstovaně štíhlý, nemladý muž s očima velikýma, rozzářenýma, se ztemnělými zornicemi, a pohlížel na mne zvědavě.

Měl víčka temná a znavená, rty neklidné, chvějící se rys kolem nich, pleť bílou, vlasy jemné.

Bylo zřejmo, že trpěl již v životě mnoho, že žil život intensivně.

Promluvil na mne.

Strýc můj četl mu list, v němž jsem žalovala nad uvězněním. Četl mu, že se nudím, bloudím dlouhými chodbami klášterními jako odsouzená duše.

„Četl jsem," pravil, „a zželelo se mi vás za to, že vidíte ubíhat mladá léta bez cíle a bez budoucnosti. ‚Jest stvořena k lásce,' pravil váš strýc. Polévá květiny v své cele, neboť nemá nic jiného, co by milovala.' Zželelo se mi vašeho mládí, vaší pýchy, vaší krásy. Přišel jsem vám říci slovo přátelské. Přijel jsem do tohoto města prožít několik týdnů. Přijel jsem se svou ženou. Chci žíti blízko jižního moře. Přišel jsem proto k vám, abych vás potěšil, ale, přiznávám se, i proto, že mne zajímáte. Vaše listy jsou listy básníka."

Jeho hlas se chvěl.

Vzhlédla jsem vděčně k němu.

„Mluvíte jako bratr, bratr mého srdce."

Seděli jsme na dlouhé pohovce, přísni, vzdáleni a rozechvěni.

Abatyše chřestila svazkem klíčů a pohlížela podezíravě na naše pohybující se rty, aniž slovu rozuměla.

Pod oknem nedostižně vysoko položeným visela klec se skřivánkem.

„Hle, cítím, že trpí jako já, že s bolestí naslouchá zpěvu svých druhů, pějících pod nebesy. Nemohu mu dáti svobodu, jako se nemohu osvoboditi sama."

Pravil:

„Přišel jsem vám říci: Nezůstávejte zde, vzepřete se, odejděte."

„Což je to možno? A kam?"

„Chci myslit na to s vámi, chci pracovati na vašem osvobození!"

Vztáhl ruku, ale ulekl se abatyše a položil ji lehce na opěradlo.

Pohlédli jsme na sebe nadšenýma očima.

Zachvělo se mi srdce, celá má bytost se zatřásla. Byla to bolest nová, krásná, žádoucí bolest, která mne od této chvíle pronikla.

Cítila jsem, že přede mnou se zjevilo nedosažitelné, začala jsem žíti neumlkající touhu. Zachtělo se mi tisíckráte vášnivěji života.

Ptala jsem se ho, odkud přichází. Začal vypravovat:

Chtěl doma založiti novou církev bez tyranství bohů a kněží a králů, ztroskotati stará města, ale lidem se v nich dobře žilo, nechtěli měniti ani domů ani víry, a vyštvali ho.

Chodil světem a naslouchal napiatě šumění času. Naslouchal hlasům svých nikdy nenasycených tuch, přáním okouzlovati, žádosti ží-

ti z krásy chvíle, což je strava pro srdce každé ženy a každého básníka.

Hledal nové lidi, lidi svého snu, ale všichni ho znudili a on je opouštěl.

Hledal novou ženu, ženu své touhy.

Udýchal se a znavil hledáním. Chtěl postřehnouti tiché vzdechy těch, kteří trpěli jeho bolestí.

„Novou ženu? Ženu své touhy?" tázala jsem se. „Což se láska opakuje?"

„Láska se neopakuje, láska trvá. Milujeme stále jedno: nejvyšší svůj sen o ženě. I když ta, kterou jsme s ním stotožnili, se mu nepodobá, přestaneme milovati ji, ale nepřestaneme milovati jeho. Milujeme jen jednou, na věky, svůj sen."

„A není mu naplnění?"

„Je, snad jednou za století."

Abatyše se netrpělivě pohnula.

Bylo třeba rozloučiti se.

„Smím zase přijíti? Smím přivésti svou ženu?" tázal se.

Poklonila jsem se.

Slíbil mi poslati knihy. Loučil se poněkud rozpačitě, jako když jsme prozradili svá tajemství, jako když jsme byli s lidmi příliš sví a příliš vroucní. Poklonil se němě a obřadně, s největším vkusem světským, a vy-

šel. Za chvíli zavřely se za ním těžké dveře fortny.

Od té chvíle nepřestala jsem o něm myslíti. Nestýskalo se mi již po světě, stýskalo se mi po něm. Tázala jsem se: Jak mohu tesknit po někom, s kým jsem mluvila v životě půl hodiny? Stýskává se nám po domově. Ale co je to domov? Není to srdce člověka, jež jej vyvyšuje na nejvyšší možnost? Není snad naším domovem sen? A nestýská se nám po něm více než po domě otcovském?

Nemohla jsem usnouti; sotva jsem přečkala noc. Nemohla jsem uspati svého pošetilého srdce.

Ráno byla bych chtěla vyjíti do ulic a hledati ho mezi bílými zdmi, mezi bazilikami, mezi paláci gotickými nebo v háji piniovém.

Nesměla jsem však vyjíti, ani ho hledati.

Chodila jsem v křížové chodbě, kolem zeleného dvorečku, hleděla útlými obloučky románskými na zářící slunce, které se vlévalo na kousek trávníčku uprostřed, ale nemohla jsem utišiti své okouzlené duše. Pokládala jsem hlavu na mramorové stěny a mluvila nahodilá slova:

„Ano, na tomto místě stál chrám Isidin, dnes je tu chrám Mariin, chrám věčného ženství, věčné lásky. A jak to bylo? Isis byla milenka, Marie matka. Anebo ne tak? Ach,

kdybych mohla otevříti černé brány klášterní a vyjíti! Snad bych potkala člověka, který sluje Zemiráj!"

Nemohla jsem unésti zmatené hlavy. Objala jsem chladný sloupek mramorový a políbila jej. Začala jsem živě představovati si nemožné.

Vyšla bych, šla dlouho, hledala ho celé hodiny. Ale poněvadž jsem nevěděla, co bych mu řekla, prodlužovala jsem v mysli sen o hledání.

Nepoznávala jsem svého dvorečku, sloupků románských. Slunce prosvěcovalo mladá stébla trávy, jako by ředilo jejich zeleň tekutým zlatem. Na zemi na antické mozaice uviděla jsem ptáčky na větvích, vkládané sem před tisíci lety, sliby lásky a tehdejšího jara.

Jenom ve chvílích, kdy jsem chtěla rozevříti fortnu a vyběhnouti a kdy jsem pochopila tuto nemožnost, tmělo se mi v očích.

Na mši zpívala jsem vroucně a přemýšlela a modlila se za splnění snu, jež přichází jednou za století. V deset hodin přinesli mi od něho konvalinky, bílou, čistotnou kytici, a knihu, román, psaný anglicky, řečí, které nikdo v klášteře nerozuměl. Napsal tam několik slov, která byla jenom zdvořilá. Když jsem je přečtla, začala jsem přemýšleti o jeho ženě. Ale to nebylo milé, to bolelo jakou-

si nevysokou, žalně malichernou bolestí, i přestala jsem. Byla jsem pobouřena. Co si tu počnu, co počnu se svým roztouženým mládím?

Čtla jsem v knize. Jaká to byla kniha! Všichni, kdož nemilují vytržení, všichni střízlivci, všichni lidé umořených, chladem uschlých srdcí byli by ji odložili, ale já v ní čtla. Jaké ji psalo vášnivé srdce! Muž silný, výrazný, ale jemný jako žena, který přinesl životu tisíc přání. A život mezi lidmi, nudný a hloupý, mu jich nesplnil.

Ale potkal ženu mladou, smutnou, krásnou. Dívku, k jejíž líbeznosti se zušlechťovala rodina její po věky. Sta lidí o sobě tisíc let pracovalo, myslilo, krášlilo se, aby mohlo skončiti v ní.

Měla odpověď na tisíc jeho otázek, uschovala pro něho všechny své úsměvy, ona jediná, dcera vymírajícího národa, která nosila jeho poslední šperky. Tisíce lidí nemá ani jediné odpovědi. Jediná bytost jich má tisíce. Byla to historie slavné, věčné lásky: ti, kteří spolu umírají, žijí spolu znovu na jiných hvězdách, pod jiným sluncem. Vesmír je jim malou zahrádkou, plnou hvězdic, kterou proběhli s rukama spojenýma od konce ke konci.

Co na tom, že umřeli, zde, pro tuto chvíli? A byla-li jim smrt slavnou hrůzou, co

na tom záleží? Velikost hudby nevězí jenom v její sladkosti. Vždyť bouře přichází jenom proto, aby zvýšila krásu pokoje.

Bože, jaká to byla kniha!

Čtla jsem ji v koutečku refektáře, když se již stmívalo.

„Kde jest svět," volalo mé srdce, „abych v něm mohla trpěti?"

Druhá noc byla horší prvé. Vstávala jsem ráno bílá jako sníh. Radovala jsem se a se zvědavostí a s nadějí vstupovala jsem v možnost nového dne.

Dočtla jsem knihu a našla v ní zaškrtnutá slova. Ne, ta jistě nepatřila mně. Byla zaškrtnuta náhodou, snad tak učinila jeho žena, když ji čtla.

Přišel druhého dne znova, žádal si mne viděti, přivedl svou krásnou, svěží a veselou ženu. Zajímala se o podrobnosti světské, prohlížela celý klášter. Byla bílá a růžová, mluvila zvučně, prostě, klidně. Znala mnoho a ke všemu, co viděla, připojovala své vzpomínky. Abatyše ji prováděla klášterem, a já osaměla v křížové chodbě s ním.

„Čtla jste již?"

„Ano, přečtla jsem již celou knihu," řekla jsem stísněně. „Ráda bych vám řekla všechno, co jsem cítila, ale jak to říci? Jsme navyklí rozlamovat nejkrásnější city na drobná

slova, obalovat je dialektem, uvláčet je poněkud v prachu, aby se nám druzí nesmáli, že cítíme romanticky. Naučili jsme se koktati své city. Je to proto, že virtuosové slova zevšedněli jeho slávu? Anebo že se svět plní ironickými posměvači?

„Čtla jsem ji," řekla jsem. „Zavolalo na mne tisíce hlasů života. Chtěla jsem odejíti odtud, rozběhla jsem se kolikrát k černé fortně. Láska, kterou žili hrdinové knihy, je jediný smysl života. Není jiného. Láska, ne příhoda dne. Láska, sláva tisíciletí. Vy jste řekl za století. Ale já myslím, že za tisíciletí!"

Oživl, zaplál.

„Porozuměla jste, děkuji vám. Rád bych, aby všechny knihy, které miluji, prošly vašima rukama. Všichni lidé, které znám, připadají mi ledoví. Nedovedou ani milovat, ani nenávidět. Dovedou jenom tlít. Vy jste vášeň a oheň, počátek světa!"

Mluvili jsme radostně, hlasy se nám chvěly, nesmýkali jsme prachem svých slov, přestali jsme se jich báti, ač byla čistotná, slavnostní.

Říkala jsem mu:

„Kde jste se tu vzal na tomto světě, kde jste se tu vzal? Kdo si vás takového vymyslil?"

Vrátila se jeho žena s abatyší, ale to nevadilo. Milovala jsem i jeho ženu.

Byly to chvíle velké důležitosti.

Všechno rozhodovalo o mém životě, o mojí věčnosti.

Když odešli, poslala jsem za nimi všechny nejkrásnější květiny, mimosy, bazalky a fraisie klášterních zahrad.

Byl vzdálen, a já toho hned necítila; tak jsem byla prostoupena jeho světlostí.

Abatyše dovolila mi splatiti jim návštěvu a sama mne provázela.

Cítila jsem, když jsem vyšla z vlhkého domu svého vězení, kterak jsem jím unavena, kolik jsem utrpěla na zdraví i na duchu.

„Osvoboďte mne," prosila jsem oba, jeho ženu i jeho. „Nevím, jak vyváznouti a důvěřuji vaší moudrosti."

„Ale vaše osvobození vás od nás odloučí. Odjedete domů, kam vás nemůžeme sledovat."

„Ach ne," řekla jsem, „najdu vás všude, opustím vše, abych mohla za vámi."

Oba cítili těžce moji nesvobodu, ale pro mne zkrásněla vším, co následovalo.

Posílali jsme si knihy a květiny a psali jsme si listy nejzvýšenějšího života.

Vzduch byl zlatý, nebe blízké, paprsky sluneční, zdálo se, že jsou vonné, a že všechny květiny slavnostně rozkvetly.

Klaněla jsem se v samotě před ním a nemohla jsem se dost ponížiti, jeho vyvýšiti, aby vztah můj měl smysl nejvyšší modlitby a pokory.

Nevyprosili mi svobody na vždy, ale prostřednictvím strýcovým dostalo se mi svolení, navštíviti je bez průvodu v nově najaté vile u moře za těchto diktovaných podmínek:

Směla jsem tam zůstati tři týdny, jestliže po návratu bez zdráhání provdám se za šlechtice, kterého mi nevlastní matka vybrala, a který si mne vezme bez věna.

„Tři týdny s ním!" řekla jsem. „Není tak velké ceny, abych jí za ně nepoložila."

Svolila jsem provdati se pak bez zdráhání.

2.

Odjela jsem za ním k moři.

Započal se nový život.

Všechno se utvářilo šťastně a mile.

Nikdo nepřekážel našim dlouhým, okouzleným rozmluvám. Chodili jsme spolu celé dni.

Moře bylo jako blankytná, rozlehlá niva, světlá říše, světelná moc.

Bylo jaro, vše bylo roztěšené, očekávající, vše náleželo lásce a mládí, celý svět měl nejkrásnější svátek.

Jako smělé, neuspokojené sny toulaly se lodičky po blankytné krajině zlatem stíněných vln. V nich jistě pluli lidé mladí. Jejich pomerančově hnědé plachty mizely jako barevní broučci v dálkách. Zlatá mlha ležela v klíně jitra, světlo bylo opálové, jako by prostupovalo sklem perlovým a jantarovým. I nám se chtělo vyjeti, poblouditi vodami.

Mary, žena chladná a moudrá, která se nechtěla nikdy postaviti do cesty osudu, která měla poloironický a polovážný zvyk, nebrániti mu, sama nás poslala a řekla mně:

„Jste šťastna, že nevidíte jasně, že vkládáte samou sladkost v bytost mého muže. Je mnohem výrazněji kreslen. Je aristokrat ze starého rodu, a miluje lid. Ale vždyť lid je špinavý a páchne, a on ho nemůže ve skutečnosti milovat. To je dandysm. V programu má osvobozovat zajaté. Je-li zajatá krásná, stane se to vášní. Stal se jakýmsi dandym v apoštolování, hercem ideí v nejkrásnějším smyslu slova, ale přece hercem. Říká vám zářící slunce, mně chladný měsíc. Napsal o tom verše, ležely na jeho stole. Čtla jsem je klidně. Přečkala jsem již východ i západ

tolika hvězd, přečkám i znamení poslední planety."

„Ubohá Mary!" myslila jsem pokojně, „má střízlivé srdce a trpí!"

Nemohla jsem však přinutiti svého srdce k soucitu.

Jeli jsme kolem břehů, s nichž se do moře ukláněly háje piniové a sady fíků svěže rozpukávajících mezi šedými olivami.

Svět byl jediná záře, vzduch byl pln štěstí.

Nemohli jsme utišiti úsměvů na svých rtech.

Všichni největší milenci moře byli s námi, přivolávali jsme je všemi vzpomínkami.

Vzpomněl na Alberta Alberti, tohoto renesančního sensitiva, který plakal, když viděl kvésti révy.

Naše ruce, které ležely volně na sedátku, dotkly se a sevřely se.

Naše srdce zajásala.

Věřili jsme v tu chvíli, že je možno žíti miliony let takto, neodloučeně, ve společnosti největších a nejkrásnějších lidí světa, vyslanců božích.

Jakási andělská píseň zvučela a linula se mimo nás z hrdel sladkých a neviditelných.

Řekl mi:

„Jak jsi rozradovala moje srdce!"

Chvěla jsem se při jeho slovech, okouzlena zvukem jejich, jeho růžovými rty, snadno slova tvořícími, jejich utěšujícím smyslem.

Říkala jsem si: Jaké mne potkalo štěstí, jedinou z tisíců, jedinou z milionů, jedinou za staletí, jedinou za tisíciletí. Láska! Není než láska!

Pohlédli jsme na sebe očima roztouženýma, unaveni něhou tichounce se naklonili k sobě, rty ke rtům.

Jaká podivná byla jeho políbení! Políbil mne chladnými, čistými rty, vonnými jako květina utržená za rosy. Políbil mne jako líbá dítě, a ne hoch, ale jako čistá bělostná dívčinka. Musila jsem mu říci:

„Hošíčku malý!"

Měl v očích mnoho dětské, nevinné něhy, stříbrného pelu čistotného mládí.

Jeho tvář se stávala stále zářivější. Znal její kouzla a dovedl jim dáti rozkvésti. Byla to tvář velikého milence. Nikdy se nemohla její krása zjeviti mužům a nikdy jí proto nemohl nakresliti umělec muž jinak než sešeřenou, protože jí nikdy neuviděl ve chvílích, kdy se stala hvězdnou, světelnou lící milencovou, osvícenou životním kouzlem, ozlacenou silou vlastní vize.

Líbali jsme se hebounce a trochu směšně, jako by mezi námi byla zeď ze zahrady Py-

ramovy a Thisbiny, neobjati, dotýkajíce se jenom hedvábně svých rtů.

Zázračná radost chvěla se v našich srdcích. Cítili jsme vesmír, nekonečnost, naplněnou jediným svátečním plesem.

„Choti, sestro, anděle!" mluvil. „Kormidelníče osudu, jehož plavba byla beze hvězd! Ó, příliš pozdě milovaná! Ó, příliš záhy zbožňovaná! Neboť v polích nesmrtelnosti můj duch byl by ihned poklekl před tebou, božská přítomnosti na božském místě. Nebo byl by se pohyboval za tebou na této zemi jako stín tvé podstaty hned od tvého narození a ne až dnes...

Emilie, miluji tě; ano, cítím, že na studnici mého srdce pečeť je položena, která ti zachovává jeho vody čistými a jasnými, poněvadž v tomto pláči nalézáš radost.

Zdaž nejsme stvořeni jako hudební noty jeden pro druhého, ač nepodobni, s rozdíly bez nesouladu, a s takovými, že mohou způsobiti tu sladkou hudbu, při níž všichni duchové se chvějí jako znepokojené listí v táhnoucím větru."

Odpověděla jsem:

„Lásko, duše světa, prameni dobra a krásy, čím byl by bez tvé tvárčí tváře, čím byl by vesmír? O té lásce mluvím, která se zmocní celého našeho srdce, celé naší vůle a zcela silna, zcela nesmírna, zcela čista, zcela božská vdechuje nám jen velkodušné činy ke cti svého všemohoucího a něžného jména... Bez lásky život byl by mi nesnesitelným a svět stal by se mi jen strašnou a zoufalou pouští, zalidněnou pouze strašidly tak děsnými mému pohledu, že, abych jim unikla, vrhla bych se do tajemného a klidného domu smrti."

„Hledal jsem tě na všech cestách života," řekl, „bylas mi snem, od chvíle, kdy jsem do něho vešel. Miloval jsem tě dříve, než jsem tušil, v jaké tě naleznu formě. Vyšla jsi z mých snů, stvořena jimi, anebo jsi dílo Boha, který tě z pýchy poslal na tuto zem? Světlo moje, sestro moje, neopusť mne, neopusť!"

„Ach," řekla jsem, „není než láska, a láska jsi ty, a láska je věčnost světa. V jakou hudbu bychom byli přetvořili svou lásku, kdybych tě byla potkala dříve!"

Vrátili jsme se umdleni krásou jitra s úsměvy na rtech, nevědomi zla, a žili nové, šílené dny.

Ach, jak jsme se milovali! Nebylo takové lásky a nebude! Lásky tak uvědoměné, lásky zasvěcené již v počátku zmaru, lásky bez nejmenšího doufání, bez možnosti, náležeti si kdy.

Ach, jak jsme se milovali! Nebylo od té doby vteřiny, ve které bych byla nevzpomínala jeho jména, jména stále přítomného, živoucího jako hlas pramene, vytékajícího ze skály.

Říkala jsem si „láska" hlasem, který se tázal. A odpovídala jsem si: „Láska hudba étherná!"

Nemyslila jsem na to, že se všechno skončí, ach, na to jsem nemyslila, a dni draze koupené ubíhaly.

Mary řekla jednoho dne hlasem určitým a vítězným:

„Dnes vypršely vaše dni a zítra přijede abatyše, aby vás odvezla!"

Hleděla jsem na ni, ale nechápala dlouho, co řekla.

„Jaká abatyše?" řekla jsem, ale v té chvíli pochopila jsem, že všechno se končí, že jsem od zítřka prodána, že jsem vzala cenu ži-

vota, že jsem dopila až do dna. Sklonila jsem hlavu a řekla:

„Budu připravena."

Večer, poslední večer, šli jsme spolu ke kastelu, který stál prostřed moře, spojen úzkou převlakou se zemí.

Kastel s vypověděnými vězni týčil se černým stínem před námi. Moře bylo zpěněno, cypřiše hluboce černé nakláněly krásné siluety nad bílé vlny.

Naslouchali jsme šumění vod a harašení oblázků. Na ostrově v zahradě markýze Spinoly plála světla mezi olivami a mladými fíkovníky. Mluvili jsme o tom, co bylo kolem nás, pak jsme zmlkli.

Řekl mi:

„Setkáme se v tomto životě nebo na jiných ostrovech, na jiných březích? Nalezneme se? Nebudu dlouho bloudit v nebeských polích? Potkám tě, jako jsem tě potkal zde?"

„Ach, srdce mé je mdlé od bolesti. Je třeba loučiti se! Klaním se před tebou až k zemi a líbám dobrotivé ruce tvé. Mé nebe bylo krátké a jdu je zaplatit. Budeme-li žíti ještě dlouhá léta, jak se dočkám setkání?"

„Ach, ne," řekl, „naše vykoupení je blízké. Vidím už zem, která nás čeká. Vyjdeme odtud pro shledání!"

Naše srdce bila úzkostí.

Nepolíbili jsme se toho večera, tak nám bylo svato.

Ráno odjížděla jsem do kláštera.

Byly velkonoce. Na horách v chrámech zvonily zvony, veliké slunce stálo nad temně modrým mořem, zahrady byly plné rozkvetlých kopretin, celá země kvetla a voněla, jenom já jsem žila svůj konec, svůj poslední den radosti.

Ricordati di me, che suo la Pia.
Siena mi fe; disfecemi Maremma
Salvi colui, che inanellata pria,
Disposato m'avea colla sua gemma

Dante: Purgatorio.

Od této chvíle, čeho jest vzpomínati? Neuviděla jsem ho již. Přivedli mi ženicha.

Slíbila jsem provdati se, co na tom záleželo, jaký byl?

Nikdo mi nedal věna ani výbavy. Odvedli si mne z kláštera bez požehnání, bez rozloučení s domovem.

Začala jsem žíti život s ním, s jeho matkou, nedobrý, pustý život. Nebyli jsme v něm dobří k sobě, ani oni ke mně, ani já k nim. Nemilovala jsem svého muže, a proměnila mu život ve zlou sudbu. Ale já nemyslila na mužův žal, já myslila na Něho.

Přišly dni bez Něho, celý život bez Něho, bez možnosti, že se vrátí.

Zkoušela jsem žíti. Hovořila jsem s lidmi, ale neposlouchala, co povídají, a vyhnula se jim příště. Nového člověka jsem nesnesla vůbec. Hrůza mne roztřásala z každého rozmnožení pojmu života bez Něho. S láskou k němu zmizela láska ke všemu. Nemilovala jsem slunce ani lidí, ani stromů, ani trávy, nebylo-li jeho, kterému by sloužili.

Snívalo se mi o Něm celé noci.

Byl svatý, ležel v skleněném hrobě, a já líbala jeho rány.

Nebo: Jeho město bylo vystavěno. Bylo bílé, čisté jako z kosti, bílé a zlaté. Ptáci zpívali na balkonech mezi květinami, lidé pracovali, tkali plátna, usmívali se a prozpěvovali písně. Byli to lidé krásní a dobří, takoví, kteří stojí za opakování typu na této zemi. V domech bylo všechno prosté, nepřeplněné, barvy byly tiché a harmonické, a život začínal se s východem slunce a byl posvěcen svěžestí jitra. My jsme chodili ulicemi spolu a radovali se, neboť jsme věděli, že dvě míle odtud je opět takové město, kde nikdo nehladoví ani po chlebě, ani po čistotě, ani po písni, ani po barvách a po hudebních slovech.

Ale probouzela jsem se pak do života, ve kterém nebylo bílých měst, ani jeho úsměvů.

Nesnadno jsem přežívala dny a nemohla přečkati nocí.

Mary mi psávala o životě svého muže, o nových ženách, s nimiž se stýká, o něžné, kouzelné Janě, jejíž hudbě rád naslouchá... Snad se chtěla se mnou vyrovnati.

Oznámila mi jednou, že její muž navštíví naše město a vyhledá mne.

Naplnila jsem dům květinami, přečtla tisíckráte slova připsaná jeho rukou:

„Přijdu v pondělí o páté."

Napsal přijdu v pondělí, a nepřišel.

Čekala jsem do pozdního večera, napiatě, pak bolestně, pak oklamaně, a neusnula jsem do rána.

Čekala jsem ho druhý den zase o páté, ale opět jsem se ho nedočkala.

Soumraky všech příštích dní byly mi mukou. Nerozsvěcovala jsem, nestahovala záclon. Město hořelo v tisíci světlech, vzdálená hudba truchlivě procházela stěnami až k mému sluchu.

Stála jsem položena na dveřích svého bytu, rozechvěna každým šelestem, každým zavanutím větru.

Konečně jsem nemohla již stát únavou a rozechvěním.

I čekala jsem ho klečíc, jako v chrámě na mramoru.

Ale on nepřicházel.

Čekala jsem jej každé pondělí a čekám jej dodnes, po všechny hodiny dní svých, a po všechny soumraky, šeré podvečerní chvíle, kdy ve velkých městech rozsvěcují světla, zvlášť, čekám ho do věčnosti trpělivě a věřím srdcem pokorným, že přijde.

— — — — — — — — — — — —

4.

Ale vy jste žili před tím — a vy žijete také po tom; a vzpomínka, při níž se chvěji, mé chvění působí vám smích.

Robert Browning.

Za tři týdny napsala mi Mary krátký lístek.

Roztrhla jsem fialovou pečeť rukama ledovýma rozrušením.

Psala málo, ale strašlivě.

Její muž byl mrtev.

Zahynul na moři v bouři. Je to nevývratné. Jeho není! Nemá ho žádná z nás, ani ona ani já. Věří v mé zoufalství! Nechť uvěřím i já v její.

Jak se setměl svět! Kde bylo slunce? Svítilo vůbec?

A kam odešel? Kde ho dostihnu? Kdy za ním dospěji? Bože, bože krásy, ko-

mus odevzdal žezlo na tu chvíli? Která surová, tobě nepodřízená moc jím zamávala?

Nemohla jsem zaplakati, tak jsem ustrnula.

Ležela jsem hodiny na koberci, a má hlava byla bez představ, prázdná!

Kde jsou sny, zrozené a žijící v křehké, v krásné jeho hlavě? Kde jsou touhy jeho svobodného srdce? Kde jsou nová města pro nové lidi, které vytoužil?

Není nic, není nic?

Ne, Mary se mýlí. Ten hlas neumlkl, není možno, abych ho neslyšela již nikdy, aby nezazvučel v této komnatě, kde je všechno postaveno jemu ke cti a všechno se stalo na něj vzpomínkou. Ona se mýlila, zajel kamsi a jistě se vrátí.

A čekala jsem jako žena rybářova, vrátí-li mi vlny, co mi vzaly.

Nemohla jsem přečkati soumraků, a každé zaťuknutí klepátkem pobouřilo k největšímu doufání mé srdce.

Pak přišly zprávy úřední, které mně vzaly na dva dny víru. Ale po nich začalo znovu mé doufání, mé smutné smrtelné doufání. Mohli jsme si ještě tolik říci! Naše sny byly zpřetrhány, naše povídky neskončeny.

Kdy a kde si to dopovíme?

Kde a kdy potkám jeho skvoucí stín, kde a kdy políbím jeho květinové rty, jež znaly jenom nejvyšší slovník tohoto světa?

A náhle, jako když v tiché hudbě udeří v tympany, pomyslila jsem:

„Což kdybych ho nebyla viděla vůbec? Kolik lidí velké říše uvidělo svého krále? Kolik žen potkalo na tržišti světa své velké milence?

A neřekli jsme, že se setkáme brzy na nivách nebeských, bez rozloučení? A nečeká již na mne, abych ho následovala? On umřel, můj bože, bože krásy, a já ti za to děkuji!

Tys nás nenechal sejíti, nenechal zlhostejněti, nenechal ošuměti!

Tys nás zavolal ve svou říši, kdy jsme stáli nejvýše; odešel-li on, proč bych se tu zdržovala já?

Tys nás zavolal ve svou říši, kdy jsme nejvíce milovali a kdy jsme proto byli nejkrásnější a nejsvětější. Tys nás utrhl jako svěží růže, ne jako uvadlé kvítí, abychom v tom tvaru setrvali pro věčnou krásu tvou.

Mohli jsme se unaviti životem, sejíti, uvadnouti, opadati jako květ, jako javor v podzimu, dát se zašlapati těmi, kteří by přišli po nás. Děkuji ti, můj Bože, žes mi nedal uviděti ani jediné soumračného dne, žes mi j e j ukázal v největším jasu beze stínu.

Věří ještě někdo v lásku těch, které jsi postihl stářím?

A naše láska zůstane věčně svěží.

Děkuji, můj Bože, žes mi jej přesadil v nekonečnou zahradu svou, neboť tam ho mohu zase nalézti.

Kdyby se mi byl ztratil v tomto světě, nebyla bych ho nalezla již nikdy.

Mohl jsi ho dát pochovat v černé zemi pod tíhou hrud, ale tys položil jeho sladké, jeho mladé tělo pod věčně živé, proudící, vášnivé vody, pod hedvábí blankytné a zlatem tkané!

Neunavné větry budou mu zpívat s vlnami chorály o možnosti tvé velikosti."

Uplynul měsíc. Vyprosila jsem jedině na muži, kterému jsem byla neštěstím, aby mi dovolil odejíti na tento pustý ostrov. Chtěla jsem umříti jako Pia de Tolomei, princezna z paláce gotického. Provázely mne sem dvě čisté a dobré dívky. — —

Žijeme zde již půl roku.

Dnes ohlásily mi návštěvu muže, kněze, který mne křtil, kterého jsem znávala.

Přišel a nalezl mne v loži, zesláblou, blízkou umírání.

Řekl mi:

„Nepoznávám vás. Jste stín. Proč umíráte? Otec váš mne poslal. Mám mu přinésti zprávy o vás!“

„Můj otec se ptá? Jsem mu povinna odpovědí. Napsala jsem všechno, pošlu mu ty popsané listy!“

Vztáhl ruce, abych mu je podala.

Měla jsem je pod poduškou.

Podívala jsem se na něho tak bolestně, že odstoupil.

„Pošlu je otci po své smrti!“ mluvila jsem namáhavě. „Čisté ruce mých dívek je tam donesou a potopí je pak v modrých vodách mořských, v nichž bude pochováno i tělo mé!“

Člověk, kterého jsem kdysi znala, užaslý mou podobou, mou bídou, mým koncem, odešel.

Cítím, že slábnu, že života mého ubývá.

— — — — — — — — — — — —

Někdy slýchám vzdálené zpěvy a rozeznávám Jeho sladký hlas. Snad na mne volá z bílého města nebeského...

— — — — — — — — — — — —

Nevycházím již nikdy k moři.

V posledních dnech nevystoupila jsem ze záclon svého bílého lůžka.

Ležím naznak a naslouchám.

Slyším záchvěvy klepátka v kláštěře sv. Anny v ulici rozkvetlých šeříků, kde jsem ho spatřila po prvé. Jsou to zvuky, které probudily můj osud. Jsou to ony! Mé srdce je poznává! Slyším je, zpívají mi tichou hudbou na cestu...

Volají mne, jako tehdy v den mého zasvěcení!

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

Viděla jsem ho dnes. Věřila jsem, že přijde, a přišel. — — Měl na bílé ruce prsten, který nosíval mrtvý král.

Měl v ruce fraisie a bazalky, a jeho tvář svítila sluncem. Odcházím s ním!

* *
*

Zde končila se kniha Emiliina.

Dívky připsaly:

„Dnes usnula tiše naše paní, na bílém lůžku svém, pokryta květy bazalek a fraisií, které kdosi neznámý v noci nasypal na její bílou pokrývku; usnula ve chvíli, kdy kdosi nezvěstný zaklepal třikráte klepátkem na hradní bránu."

V Pise, v dubnu 1903.

*

PRVNÍ A DRUHA.

PANÍ BOHUŠCE KŘENKOVÉ.

1.

Jeník uviděl Amálku po prvé, když se stěhovala s rodiči do města, do pivovaru.

Jela v druhém kočáře za nimi s chůvou a bratry. Měla na hlavě široký klobouk florentinský, ozdobený kytičkami růžových poupátek, jemnou, hebounce zbarvenou tvářičku, temná, veselá očka a vlídný úsměv na rtech.

Zadíval se na ni nadšeně, a zalíbila se mu tak, že se odhodlal pozdraviti ji hluboce, z celé školy, z celé první měšťanky prvý.

Ve škole mezi hochy panovalo přísné pravidlo: kdo dívku pozdravil prvý a komu vlídně poděkovala, byl považován za jejího vyvoleného.

Tutéž dívku měl právo pozdravovati jenom jediný hoch, tak zněl po léta ve škole pěstovaný řád, a bez jeho, často těžce vykoupeného dovolení nikdo již nesměl jí pozdraviti.

Jeník věřil tedy, že má Amálku právo zdraviti jenom on, že bude veřejně považován za jejího hocha, a podivil se proto, když jeho kamarád Kilian začal se s ním hádati o přednost, ačkoliv pozdravil Amálku mnohem později, až když byla již dva dny v městě.

Žádný z hochů s Amálkou nemluvil, proto nemohla mezi nimi rozhodnouti. Ale

oba tvrdili, že jim vlídně poděkovala, a poněvadž byl Kilian starší a v půtkách silnější, musil mu Jeník ponechati právo smekati před ní. Sám pohlížel na ni jenom roztouženýma očima, přátelil se s Kilianem, aby alespoň směl choditi cestou, kterou chodila ona.

Kilian byl hudebníkem, hrál na klarinet. Když viděl, že jde Amálka na procházku do háje, pozval si ještě kamarády, hudce na čelo a na housle, aby jí hráli neviděni v houští za lavičkou, kde sedávala. Jeník si vyprosil, aby směl jíti s nimi a slíbil jim nositi odměnou noty i nástroje. Svolili a uložili mu, aby se díval odněkud nepozorovaně, až budou hrát, a aby jim pověděl, jakým dojmem působí jejich hudba na Amálku.

Jeník byl šťasten, že se směl na ni tak dlouho dívat.

Vyřídil hochům, že měla sklopenou hlavu, jenom že velice rychle houpala nožkama v černých střevíčkách, když hráli. Jiného nic nevypozoroval.

Kilianovi nestačilo toto uctívání.

Jeník se dověděl, že hrává celé noci před Amálčinými okny na okarinu smutné písně, ačkoliv byl již podzim a noci chladné. Dověděl se to až tenkrát, když se Kilian roznemohl a přestal choditi do školy.

Když se uzdravil, byl již rybník zamrzlý.

Amálka neuměla bruslit. Po ledě vodila ji služka. Kilian se odvážil nabídnouti jí, že ji naučí.

Amálka nabídnutí přijala.

Jeník trpěl.

Vzpomínal na všechny případy, kterak hoši odloudili druhému dívky.

Vzpomněl si, že Kácel ukradl jednou panu rektorovi noty a dal je Hřebíčkovi jenom za to, že směl jeho desítiletou dívku zdravit.

Nosil do školy od té doby všechno, co se dalo z domova odnésti, každý den něco jiného, a ukazoval to Kilianovi, aby probudil jeho touhu po dosažení těchto předmětů.

Kilian se dlouho nerozehříval.

Ale přišel i jeho den.

Jeník přinesl do školy knihu, která slula „Vůdce Indiánů", knihu plnou požárů, vražed a lásky rudokožce k bílé dívce.

Kilianovi se kniha zalíbila, rozečetl ji, uši mu zahořely.

„Dej mi tu knihu!" řekl žádostivě a drsně Jeníkovi.

„Přestaň zdravit Amálku!" zahučel Jeník.

Kilian se nerozmýšlel.

„Přestanu, zdrav si ji, kniha je má!"

„Platí!" vykřikl Jeník.

Po vyučování ve čtyři hodiny byl první oblečen, první na ulici, aby zastihl ještě Amálku u školy.

Amálka měla nový čepeček s třešněmi; loučila se s družkami.

Jeník šel mimo a hluboce smekl klobouk.

Děvčátka vypískla a pochopila, že Amálka má nového ctitele.

Amálka se zarděla, ale poklonila se potěšena.

Od té doby vstával Jeník časně, aby od čtvrt na osm mohl chodit již před pivovarem a vyseknouti hlubokou poklonu své dívce.

Nemluvil s ní dosud, a také nevěděl, kterak začíti.

Před vánočními svátky uklízela matka Jeníkova knihovnu.

Byla to knihovna smíšená z klasiků a ze starých buditelů, s řadou knih od Eugena Sue a s jiným podivným krámem. Jedna kniha, vázaná v hráškovém papíře, dávno lákala Jeníka. Jmenovala se „Sekretář". Byly to vzory dopisů otci, matce, ženichovi, sestře milencově, věřitelům, dlužníkům, svůdcům, soudům a advokátům. Ale hlavně tam byla řada vyznání lásky a nabídnutí k sňatku.

Jeník si vypůjčil knihu, uzmul sestře růžový papír a opsal jedno z vyznání.

Ráno čekal před pivovarem rozrušen, odříkávaje šeptem naučená slova.

Amálka vyšla z domu. Přistoupil hbitě k ní, ale zapomněl pozdravit. V jedné ruce držel učení, v druhé dopis.

„Jeden pán se poroučí a toto posílá!" řekl a poklonil se.

Amálka se usmála, přijala psaní, vstrčila je do tašky a utekla.

Přečtla je ve škole, pochlubila se spolužačkám a uložila do kapsičky.

Při obědě, když seděla vedle tatínka, neopatrně vytáhla šáteček a vyhodila růžové psaníčko.

Neměla ještě žádných zkušeností ve schovávání milostných dopisů.

Pan starý se shýbl pro psaníčko, přečetl je, nepozorovaně vytáhl z kapsy malý zlatý crayonek a velmi zřetelně tam napsal tyto verše:

„Kde přestává stud,
tam nastává prut!"

Pak položil psaníčko na zem.

Amálka zpozorovala za chvíli vyhozené psaníčko, sebrala je a teprve ve škole, když je znovu předčítala, našla tam otcův rukopis.

Bála se vrátiti se domů, ale když se odhodlala, podivila se, že jí nikdo nic neříkal a že vše tak hladce prošlo.

Za to Jeník dostal druhého dne nerůžový list.

Psal ho pan starý z pivovaru. Stálo v něm:

„Kdybys to psaní alespoň sám byl napsal, byla by to slohová úloha, ale opisovat je ze sekretáře, za to se styď!“

Jeník se týden styděl. Pak začal znovu chodit kolem pivovaru.

Amálka potkala Kiliana.

„Nevím, proč mne už nepozdravujete. Ničím jsem vám neublížila!“

„Pozdravuje vás Jeník!“ zabručel Kilian.

„Pozdravuje — i psaní mi poslal. Ale když vy jste k vůli mně stonal a on ne!“

Kilian pověděl Jeníkovi, co řekla Amálka.

Jeník se zastyděl za to, že ještě nikdy nestonal a zvláště k vůli Amálce ne.

Přišel domů a umínil si, že se roznemůže.

Stěžoval si na hrozné bolesti, čtrnáct dní proležel v posteli, téměř ničeho nejedl a celý se vyhubl jenom proto, aby neměl Kilian před ním předností.

Sotva přetrpěl svoje muka s nemocí, potkala ho druhá nehoda. Amálka zase mluvila s Kilianem.

„Jeník se k vůli vám rozstonal,“ řekl jí.

„To je hezké,“ odpověděla, „ale mne to přece ještě netěší. Jeník nosí ještě krátké

kalhoty jako malé dítě. Kdyby nosil dlouhé, byl by mi mnohem milejší, řekněte mu to!"

Kilian vyřídil vzkaz Jeníkovi.

Jeník přišel uplakaný domů.

„Co je ti?" tázala se matka.

„Všichni mají dlouhé kalhoty, jenom já musím nosit vysoké punčochy a podvazky jako holka. Na smích jsem všem!"

Syn dojal svým mužným nářkem maminku.

Za týden směl obléci nové dlouhé kalhoty, ve kterých vypadal jako kostelník, jak se vyjádřila jedna konzervativní teta.

Jeník byl touto poznámkou úplně zviklán a teprve po dlouhém kolísání odvážil se vyjíti.

Byla neděle, dívky vycházely z kostela, pohlédly na jeho nové šaty, sestrkaly hlavy do klubíčka a vesele, přerývaně výskajíce se mu vysmály.

Jeník sklíčený, pokořený zašel do domu a přemýšlel, co učiniti.

Na štěstí si vzpomněl, že neodložil ještě dlouhých punčoch a podvazků a byl rád, že mu napadlo nastrkati do nich své dlouhé, zbytečné, směšné nohavice.

Odešel zarmoucen domů.

Večer v divadle potkal na chodbě Amálku.

Promluvila k němu:

„Nesmála jsem se ti, druhé se ti smály, tak to nos, sluší ti to!“

Jeník byl potěšen.

„Kilian tě naučil jezdit na ledě, já bych tě naučil ještě kruhy, chceš-li!“ nabídl se jí.

Učil ji tedy kruhy na ledě, který už tál.

Amálka s ním byla spokojena.

Posílala mu svaté obrázky, obtisky a hvězdy vystříhané z papíru.

On se jí odvděčoval rybízem a kávovými bonbony, které bral mamince.

K svátku dostal fotografický aparát, ale desky mu vydávali jenom po jedné.

Markéta Kadlečková, přítelkyně Amálčina, za kterou chodil Myšák z druhé měšťanské, přišla mu říci, že je jejich třetí kamarádky Johanky svátek, a že si Amálka přeje, aby je fotografoval, ale tak, aby se to ani Myšák, ani hoch, který zdravil Johanku, nedověděli. Chtěly být každá zvlášť a pak všechny pohromadě.

Ustanovil je fotografovati odpoledne v neděli.

Od rána pršelo a háj, kde se měli tajně sejít, byl všechen zalitý mlhou.

Jeník tam čekal od jedné hodiny do čtyř celý promoklý a umrzlý.

Ve čtyři přestalo pršet a holčičky přišly.

Jeník měl jenom jednu desku, ale poněvadž si to Amálka přála, vzal je na ni čtyřikrát.

Nikdy jí nepřipadal ještě tak hrdinský.

Na cestě k domovu obě kamarádky odešly diskretně napřed.

Jeník s Amálkou si na cestě slíbili, že na sebe počkají dvanáct let a pak že se jistě, jistě vezmou.

Poněvadž měl Jeník pochybnosti, musela mu to Amálka přisahat ručičkou pozvednutou k nebi.

Pokládali se za snoubence, div ne za manžely, a milovali se dětinskou láskou až do doby, kdy Jeník odejel na studie do velikého města.

Sládkovic holčička uměla již vařit, když odjížděl, a právě začala vyšívat monogramy na výbavě, aby byla se vším hotova, až se vrátí.

2.

Jeníka okouzlilo velké město. Všechno se mu líbilo. Chodíval na promenádu, do krásného parku s černě rudými pivoňkami.

Jednou tam potkal krásnou ženu, následovanou pěti muži. Jeden z nich vedl za ruce

dvě malé děti a pravil: „Jděte k mamince a řekněte, že přijdu hned!"

Pak kráčel za krásnou dámou.

Jeník ho chtěl veřejně napomenouti.

Když přišel domů, pravil:

„Viděl jsem dnes krásnou kněžnu!"

„Jak vypadala?" ptala se sestřenice.

„Měla veliké, černé oči... víc nevím!"

„A jaké šaty?"

„Červené jako krev, bílé boty, bílé boa a veliký černý klobouk!"

„Takhle se nestrojí kněžny, ty hlupáčku!" řekla mu sestřenice.

„Je to jistě kněžna! Pojď se mnou zítra, přesvědčíš se!"

Druhý den na promenádě našli červenou dámu.

Měla malované obočí i brvy, fialové kruhy pod očima a načerveněné rty i tváře. Měla frou-frou spodničky, plné krajek, jako tanečnice — a oslovovala cizí muže, kteří šli mimo.

„To je pěkná kněžna!" řekla sestřenice. „To je docela obyčejná kokota!"

Za týden potkal Jeník v kočáře dámu. Měla nohu přes nohu přeloženou, ohromný růžový atlasový klobouk se žlutým chvostem rajek. Jela tak, aby potkávala kočáry důstojníků, vracejících se ze slavnosti vítězství.

„Dnes jsem viděl jistě kněžnu!“ pravil Jeník.

Sestřenice si ji dala popsat.

„Kněžna?“ řekla. „Víš, jak vypadá kněžna?“

„Nevím! Pověz tedy!“

„Kněžna nejezdí sama v otevřeném kočáře naproti důstojníkům, ani nemá růžových atlasových kloboukù s rajkami. Kněžna se obléká šedivě pro šedivou ulici. Obléká se bíle a jasně pro svého muže, pro svého milence, pro své hosty, pro krásu svých večerů i pro sebe. Ale na ulici je šedivá jako myška, k rozeznání jenom prostotou!“

Od toho dne přestal mysliti Jeník na kněžny, ale hleděl užasle na všechny krásné dámy, které se neoblékaly pro své muže, nýbrž pro něho a pro všechny takové mladé, pošetilé hochy.

Napsal Amálce:

„Ty by ses mně smála, kdybys viděla, jak mne zajímají dámské toalety! Všechno ti popíši, až se vrátím!“

Procházel se do půlnoci ulicemi po velikých promenádách, které zářily velikými, fialovými, stříbrnými a růžovými světly. Přicházel domů pozdě v noci, unaven stálou chůzí a napiatou pozorností.

Dveře krámů byly v noci zavřeny, ale skříně výkladní zářily tisíci světly. Obchodní domy, skleněné až ke střeše, zrcadlily množství zářících žárovek jako při veliké slavnosti.

V indickém krámě vystavili látku se zelenými pávy, vyšívanými na levandulově modrém brokátě.

Krásné ženy v bílých pláštích z krajek a z hedvábí chodily mimo a vzdychaly po této látce.

Nebyly to kněžny, věděl již, že to nejsou kněžny, ale byly veselé, nešedivé a usmívaly se.

Jedna mu šlápla na nohu.

Byl tím opojen a vypravoval to třikrát doma a všude, kde se dalo.

Předstíral mravní rozhořčení.

„Nestydí se a šlápne mi na nohu!" říkal jenom proto, aby to mohl opakovat. „Jak jsou drzé!"

Procházel se však dále po velikých ulicích s dokořán otevřenými restauranty, s velkými závody květinovými, kde citronově žluté tulipány byly obaleny v koši slunečně oranžovým hedvábím.

Sedal si na imperiál, který projížděl městem, aby s jeho střechy uviděl do kaváren v prvém patře.

Pak se zase vmísil v dav mladých mužů, krásných, malovaných žen a řvoucích, unavených prodavačů novin.

Potkal hezkou, hubenou dívku s černýma očima, která si prozpěvovala a vykračovala jako hříbě. Měla chudé moderní šatičky a ošlapané podpatky. Pohlédla na něj smutně a toužebně. První ze všech. Druhé viděly v něm ještě dítě.

Vrátil se za ní, předešel ji a uvolnil krok.

Za chvíli míjela ho jeho kráska. Pohlédla k němu vášnivýma očima a přenesla vlnou lásky na něho své opojení. Cítil, že mu vkládá do ruky malý papírek.

Přečetl jej ve velikém světle závodu s elektrickými hořáky.

Byla tam její adresa.

Kráčela ještě v dohledu před ním, houpajíc se v bocích.

Šel za ní jako za světlem.

Odbočila do tmavé, postranní ulice. Vešel za ní do domu, jehož číslo byla napsáno na lístku.

Uvedla jej teplou, tajemnou rukou do svého temného, mýdlem vonného pokoje.

PŘÍBĚH SLEČNY JANOTOVÉ.

Na jevišti zkoušeli féerii. V orchestru hrála baletní hudba. Hlediště bylo skoro úplně temné; lóže s balustrádami, plátnem pokrytými, tměly se jako černé, hluboké skvrny. Na jevišti u opony nahoře i dole jako řada zlatých zoubků hořela světýlka, osvětlující neúplně veliké, neuspořádané jeviště.

Balerinky, oděné po domácku v krátkých, jediných, černých sukýnkách, v kartonových, krátkých figárkách, oblečených hned na košile, bez pásů, úplně volné, tančily tanec vil.

Tančily v černých punčoškách denních, ale střevíčky měly staré, taneční, z večerů odložené, nejrůznějších barev. V rukou nesly oblouky květinové.

Byly mladé, pěkné a veselé. Tanec jim byl radostí, výrazem života. Dováděly s největší upřímností.

V pozadí jeviště na zlatém trůně seděla královna, mladá, sličná dívka v šedých šatech, s černými kadeřemi, a čekala, až přijde na ni řada, až se skončí tanec vil a promluví ona, jejich paní.

Ale taneční mistr v černé čepičce nebyl spokojen a dával opakovat malým tanečnicím ve vysokých příčeskách tanec vil.

V kulisách objevil se sluha s cizím mladým mužem.

„Slečna Janotová!" volal sluha.

Byla to královna v černých punčochách, která seděla na zlatém trůně.

„Je na jevišti," odpověděl mu kdosi.

Sluha zašel k trůnu a odvolal slečnu Janotovou.

„Pan redaktor ‚Ilustrovaného listu' vás hledá!" řekl jí.

Herečka s kadeřemi sešla se stupňů trůnu.

„Prosím!" řekla s úsměvem mladému muži, který se jí představil. „Přejete si?"

„Přicházím vás prosit o podobiznu. Chceme ji přinésti v listě, v příštím čísle. Je to vaše druhá velká role od provdání Milošové — líbíte se!"

„Podobiznu?" řekla rozpačitě Janotová. „Nemám jí!"

„Nechcete nám jí svěřit?"

„Ne, nemám! Řeknu vám to — nehněvejte se — neměla jsem nikdy peněz. Nedala jsem se ještě fotografovat."

Redaktor, hezký hoch, se usmál.

„Tak se dejte fotografovat na účet listu — chceme ji mít — a jednu můžete pak dát svému milému," zakoketoval.

Holčička smutně odvětila:

„Nemám milého, nemám již milého!"

„Měla jste? Moc jste se měli rádi? A zradil vás?" ptal se a uhadoval mladý muž.

„Háne!" obrátila se k inspicientovi a utřela slzy. „Přijdu již na řadu?"

„Ne, kdo ví, nebude-li se akt opakovat!" odpověděl mimo kmitnuvší se inspicient.

Baletní hudba v orchestru zahrála znova a víly v černých bavlněných sukýnkách zatančily tanec vil, šustíce papírovými růžemi.

Slečna Janotová odpověděla redaktorovi:

„Nezradil mne, ne, nezradil. Je to smutnější a strašlivější než zrada, co mne potkalo."

„A smím vědět co?" zeptal se redaktor.

Herečka nemohla odpovědět pro pláč.

„Měli jsme se dlouho rádi," začala vypravovati po chvíli. „On byl nemocný, dlouho postonával. Byl lékárníkem a byl selský syn... Když se nemoc nelepšila, odejel stonat domů k matce. Nenadáli jsme se, že se stane naším nepřítelem. Loučili jsme se smutně. Měla jsem ho ráda, nikoho jiného na světě nemám a nebudu už mít ráda. Slíbila jsem mu, že mu budu psát, že na něj nezapomenu, že budu toužebně očekávat, až se vrátí zdráv a až počneme žít spolu krásný život.

Psala jsem mu tři listy za sebou. Všechno, co jsem cítila a myslila, pravdivě a vášnivě, jsem psala, všechno jsem na sebe prozradila.

Za týden přišel jeho list. Psal mně smutně, proč mu nepíšu, zda zapomínám? Nechá-

pala jsem, co se děje, kdo mu nedodává mých listů.

Psala jsem mu znova čtvrtý list, pak pátý a šestý.

Přišlo opět jeho psaní, smutnější než první. Psal mně zoufaleji, proč jsem neměla a nemám za celou tu dobu slova pro něho, připomínal mi všecky sliby, všechny krásné chvíle naší lásky, opakoval něžná slovíčka, jmenoval všechna místa v zahradách a kostelích, kde byla pronesena. Vzpomínal našeho prvního jara, které jsme spolu žili, vzpomínal mladých keřů, které tehda kvetly, forsitií na Petříně, kalin v sadech Chotkových, pod nimiž jsme si slíbili, že se nerozejdeme nikdy.

Psala jsem mu psaní lásky, obdivu a slibů. Psaní mládí a vděčnosti za všechno, co dal a dává.

Psaní jsem rekomandovala. Za tři dny přišel jeho dopis a v něm jediná řádka:

„Proč jsi mne zradila?"

Pochopila jsem nyní jistě, že mu nedávají mých listů, že je tam sám, bez útěchy, že těžce trpí a usmyslila jsem si jeti za ním, vysvětliti mu vše, utěšiti jej.

Neměla jsem peněz, víte, živím matku, v divadle jsem měla dosud dvacetpět zlatých měsíčně, musela jsem vyšívat monogramy,

abych se uživila, ale sebrala jsem poslední, jenom na cestu k němu, bez myšlenky, co bude pak, a jela jsem. Bylo to dvě hodiny cesty od dráhy. Všude ležel čerstvý sníh. Šla jsem pěšky do vesnice, prošlapávala si cestu. Slunce zapadalo a barvilo bílou pláň barvou červených růží.

Obloha byla jasně blankytná. Uviděla jsem věže a zámek v jeho rodné obci. Srdce mi hlasitě bušilo. Začala jsem si ho živě představovat, jeho bílé krásné čelo, jeho jemnou tvář a na ní bledé ruměnce, rty, které líbávaly moje rty. Chvěla jsem se radostí, chladem a únavou.

Bledě oranžové stěny zámku objevily se v bílém parku pod modrou oblohou. Bylo to velmi něžné. Za parkem u rybníka stál jejich statek.

Myšlenka, že ho uvidím, že políbí mou ruku, jako to vždy činíval, dívaje se při tom zaníceně na mne, že ho budu hladit, že budu s ním a že jistě celá ta chvíle bude ještě nějak jako vždy, nečekaně krásná, mne všecku rozrušila.

Zaťukala jsem na zamčené dveře.

Ozval se pes, pak kroky.

Vyšla stařena, přísná a zamračená.

„Co pak chcete?" zeptala se.

Vyložila jsem jí, proč přicházím.

„A to jste vy ta aktérka?" řekla. „A vy myslíte, že mám syna pro vás, že jsem ho vychovala pro komediantku?"

Ujistila jsem ji, že s ním promluvím pouze několik slov, že jej utěším a ujistím, že jsem ho nezradila.

„To jsem všechno tyhle marnosti čtla ve vašich psaních a proto jsem jich ani synovi nedávala!"

„Ale on trpí!" řekla jsem.

„Protože ho mámíte! Jděte jenom po svých!"

Zaprosila jsem ji ve jménu božím. Poklekla jsem na práh před ní.

„Raději syna na prkně uvidím, než abych vás tam pustila!" řekla a zamkla přede mnou.

Byla noc. Musela jsem na dráhu. Neměla jsem však krejcaru peněz; ale to nebylo zlé! Strašné bylo, že jsem krok za krokem se vzdalovala od něho, nenávratně se vzdalovala.

Věděla jsem, že za zamčenými dveřmi je on, smysl mého života, zraněn mnou, proti mé vůli, že ho tam zanechávám bez útěchy, že mi zabránili potěšiti ho, že je dva dny před svátky vánočními, že v nich zůstane ve svém smutku, bez mého slova, bez mé lásky, že ani mé listy, ani můj hlas k němu nevniknou.

A čím jsem strašlivěji cítila tento krutý, bezpomocný osud, čím jsem se víc vmýšlela do něho a přibližovala se mu, tím dál mne odnášely vlastní kroky a vzdalovaly možnosti utěšiti ho.

Odcházela jsem městem a plakala potichu.

V polích jsem se rozplakala hlasitě, jako zbloudilé dítě, zastavovala se, hleděla zpět k setmělému městu, ohlížela se, volala jeho jméno."

Balerinky končily tanec víl.

Seskupily se v kruhu a z pomačkaných prutů růžových utvořily loubí ve středu jeviště.

Solová tanečnice vycházela v široké, organtinové sukni, v černých punčochách a v červené bluze před rampu a začala bodat špičkami střevíčků staromódní tanec.

Inspicient volal:

„Slečna Janotová!"

„Hned!" odpověděla a snažíc se dopověděti svou historii, stručně řekla:

„Přednosta stanice mi půjčil peníze na cestu k domovu. Dva dny na to o Štědrém večeru dostala jsem psaní od něho. Stálo tam, že nesnesl mé zrady — mé bezcitnosti, že jsem mu nepsala, ani ho nenavštívila — že proto umírá, že se — otrávil — že mi posílá všechny své slzy a všechen žal věrného srdce!

Vidíte, že nemám milého a že nemám komu dát podobiznu!“ zaštkala.

Inspicient volal znovu:

„Slečna Janotová!“

Holčička s černými kadeřemi odskočila z kulisy a vystoupila na zlatý trůn.

PŘEVEZ, PŘEVEZ, PŘEVOZNIČKU ...

J. S. MACHAROVI.

Nepokládejte, prosím, tento příběh za smutný.
Neudálo se nikdy radostnějšího.

1.

Začínaly se dlouhé večery zářijové. V sadech bylo chladno a temno, doma bezhlasno a prázdno. Anna seděla ve svém pokoji a naslouchala tichu. Někdy je přerušila piana v sousedství. Pokoušela se čísti. Ale zdálo se jí, že všechny knihy na světě již čtla, že jednají všechny o stejném předmětě, stále o lásce a o mládí, o lásce, která, a to již věděla nyní, kdy jí minulo třicet let, potichu zhyne. K čemu jí byly knihy o lásce, k čemu jí byla hudba, která budila jenom marné touhy?

Přecházela pokojem od dveří k oknu a nazpět.

Slunce zapadlo. Západ byl rudý. Oblaka fialová. Ano, viděla to už tolikrát. Mnoho veršů o tom pojednávalo do nekonečna. Vyšel měsíc. Mluvila k němu:

„Jaký jsi nudný a nemoderní! Žádný pořádný malíř tě již nemaluje, každá elektrická svítilna ho zajímá víc než ty!“

A měsíc svítil na květiny na stole a na kořílky, které přijaly jeho světlo, tak že se zdálo, že samy září.

Bylo sedm hodin. Muž byl ve společnosti. Věděla, že se nevrátí před půlnocí. Radoval se ve veselé společnosti mladých lidí, kde

si hráli někdy na zástavy a jindy na prstýnky. Byla s ním tam jednou, urazila všechny svým posměšným úsměvem, když viděla staré pány a radní chytat uprostřed salonu roztočenou puklici. Všichni potichu uznali, že se k sobě nehodí a nikdy se již nesešli.

Trávila proto často sama své večery v tomto cizím městě, kde muž byl posádkou.

O půl osmé se oblékla a vyšla navštívit svou přítelkyni. Služka jí hned v předsíni oznámila, že je v divadle, ale doma že je její syn René, přeje-li si vejíti.

Anna ztrávila tedy večer s René, dvacetiletým synem své přítelkyně.

Nikdy s ním ještě nemluvila sama a nikdy tak dlouho, jako dnes. Vrátil se ze Švýcar ze studií před prázdninami.

Četl v knize.

Řekla:

„Jedná jistě o lásce!"

„O čem by jednala!" odpověděl René a otevřel své krásné, černé oči pod hustým, rovně kresleným obočím.

„Skutečně," přisvědčila jeho mládí, „o čem by mohla jednat! A proč jste doma? Kde je Eva? Proč nejste u ní?"

René zaplanul radostí.

„Eva! Eva? Prosila mne, abych nepřicházel, je trochu unavena, chce si odpočinout."

„Jak jste se rozradoval!“

„Ach ne! To jen tak!“

„První láska!“

„Není první, není první! Měl jsem před ní již jinou rád. Ale tak! Směšně! Hned ve škole a na prázdninách. Můj přítel miloval holčičku z myslivny a hrál jí celou noc pod okny na flétnu. Mě to mrzelo, že nemám komu hrát, tak jsem jedno děvčátko v létě začal učit tenis, abych měl také komu hrát, ale přítel zatím zapomněl na holčičku z myslivny a slíbil mému děvčátku, že ji naučí kruhy na ledě, a odloudil mi ji!“

„To nebyla láska!“

„Ne, nebyla! Láska je teprve nyní! Láska života. Poslední!“

„Velice se vám líbí Eva Králová?“

„Vám ne?“ ustrašil se René.

„Ne, nelíbí se mi dost! Ne to, že je těkavá a ráda tančí a že miluje veselou společnost a že vy jste pro ni vážný. Ne to! Ale je v ní cosi nedobrého, jakási černá moc uchvacovat v minutě, bez zamýšlení, bez možnosti návratu!“

„Ach ne! Ona je dobrá. Váš muž to vždycky tvrdí! A jak on zná lidi!“

„Můj muž? Jak zná Evu Královou? Nikdy, pokud vím, se s ní zde nesetkal.“

„Ale u Grubrů se vídají často, každý čtvrtek. U večeře sedává mezi mnou a jím. Povídá jí veselé věci a umí ji rozesmát. A já jsem šťasten, když se Eva směje!"

„A vy sám nedovedete ji rozesmát?"

„Nevím. Nepokouším se ani. Nemám vtipu vašeho muže!"

„I dnes je muž u Grubrů a vy oba chybíte," řekla Anna, srovnávajíc události v mysli.

„Ano," pravil René, odpovídaje mechanicky Anně, zaujat již jinou myšlenkou, „přátelé mně Evu závidí, tvrdí, že mne klame, že mne není hodna. Ale nevěřím jim, jistě ne. Meyer tvrdí, že ji viděl s důstojníkem. Myslím, že se přehlédl. S jakým by šla důstojníkem? A pak poví mi všechno! Ach ne, neoklamala by mne! Věřím jí, věřím, jako Bohu jí věřím!"

„Ach, Bože, jak jsem ráda, že to mám všechno za sebou, že se nikdy nevrátí tyhle zlé nemoci lásky!"

„Vy nemilujete svého muže?" zeptal se René, a jeho svěží tvář s černým chmýřím na hořením rtu zaplála nad smělostí, s jakou se odvážil této otázky.

„Ach, těžko, nesnadno říci!" pronesla Anna, odpovídajíc ne jemu, nýbrž vnitřnímu úsilí ujasniti si zničený vztah k muži.

„A nikdy jste se neměli rádi?"

„Přestaneme-li milovat, zdá se, že jsme nemilovali vůbec!“ Našla již v mysli slovo pro svoje manželství, ale rozpakovala se říci je před tímto rozblouzněným hochem. „Nepohrdáme sebou,“ formovala dál, „ne, přezíráme se! Necení si mne, jsem mu vážná i směšná, protože hledám pravdu, které on nenávidí. Jemu je rozkoší lhát neustále, obelhávat kde koho jen proto, aby udivoval, a on je mi střízlivý, nudný, barbarský!“ A hlasitě řekla: „René, život trvá jenom deset let, vy začínáte právě, a na konci desátého roku jako já se všechno dovíte. Nač vykládat kvetoucí jabloni, že její ovoce uhnije jednou v trávě!“

2.

U snídaně ptala se ráno muže:

„Znáš prý Evu Královou? Nikdy jsi se nezmínil!“

„Ale kdo pak všechno pamatuje? Nevzpomněl jsem!“

„Jaká je?“

„No, hezká, černá, s bílými zoubky!“

„Znám ji! Myslím povahou!“

„Moc hodná holka! Takový dobrák!“

„To ji nekarakterisuje. To říkáváš o všech mladých děvčatech!“

„No, což já vím, jaká je! Spěchám do kasáren. Nemyslím na to!"

Dopoledne dostala lístek od René:

„Obvinil jsem včera před Vámi Evu. Nesmíte o ní mysliti zle! Dnes mi vysvětlil přítel, že důstojník, který ji doprovázel, byl jenom Váš muž, který se k ní přátelsky chová."

Anna se usmála tichým úsměvem, nescházejícím s její umdlené tváře, povleklé jako bílou pavučinou.

„Ubohý René!" řekla pak.

Zamrazilo ji. Zabalila se v bílý šátek s růžemi a usedla k chladnému krbu s obrázky Hirošigheovými; uvědomila si plastické, rudým smaltem pokryté srdéčko, motiv celé komnaty. Zahleděla se na ně, a nemohla se odtrhnout. Náhle se jí zdálo, že z něho vychází plamen, že hoří, že se rozpadává, zničeno žárem. Přejela si rukou oči a uviděla znovu zapalovati a hořeti nové srdéčko, stejnou rychlostí a plamenem. Hlava se jí zatočila, podlaha pod ní klesala. Vstala, ale neudržela se. Upadla měkce na koberec. Uviděla ještě paví oka na jeho zelené půdě a pak červenou tmu. Přišla panská, pozvedla ji a uložila na lůžko.

Anna se chvěla zimou a svět jí připadal jako ohromné hořké sousto, které jí bylo uloženo polknouti.

O jedenácté přišel muž.

Viděla, že se dívá nějak zvědavě a bázlivě. Venku mu řekly služky, že paní stůně, ona, která nechuravěla nikdy, která byla vždy až nepříjemně svěží, se zbytečným, unavujícím temperamentem.

Řekl si, že lhaly, že přehnaly její nemoc a vešel s očima naplněnýma touto neurčitostí do světnice.

A Anna, jako by viděla ještě nějakým vnitřním probuzeným zrakem, pochopila za jedinou vteřinu tento pohled a usmála se, jako se usmívá klidný člověk novému poznání, jež již nemá moci, aby zabolelo.

„Nastuzení," řekl, přecházeje po pokoji a řinče ostruhami. „Služka u Grubrů má totéž. To bude k rýmě," přemlouval sebe i ji. „Trochu horké limonády! Řeknu Marii! Musím se stejně převléci. Uhnal jsem se. Nastydl bych se. Zajdu sem ještě!" pravil. A za hodinu se vrátil, aby se zeptal:

„Nevstaneš k obědu?"

Anna hleděla na jeho černé, na skráních kvapem bělící se vlasy, na jeho pleť, pod očima unavenou, na jeho roztěkané oči, a ucítila smutek z toho, že mu dá život ještě tolik námahy, že musí ještě hrát, stále hrát jako unavený herec divadlo, k němuž byl na-

jat, že den ztráví v kasárnách a na cvičišti, zaměstnán stejným, nudným, nekonečným a nepokračujícím zaměstnáním a večery že prochechtá při prstýnkách nebo při poklici, jako by sloužil tím velikému božstvu — ale v té chvíli uviděla ho třikrát tak velikého, s hlavou u stropu a zase se krčícího až k zemi, proměněného v příšeru. Chtěla vzkřiknouti a nemohla. Rudá srdéčka naplnila pokoj, poletovala kolem ní jako hejno vlaštovek. Uhořela a jejich popel padal na její bílou ložní pokrývku se zeleným ornamentem.

3.

Je to jenom pověra, že je nemoc nepříjemná. Jsou krásné nemoci, které přinášejí silné sny.

Anna prožila nejkrásnější nemoc. Denně se jí objevovaly nové, neznámé světy. Nebylo století, nebylo času vůbec. Veliký, krásný anděl v brnění, s plavou hlavou a s jemnou tváří, anděl Memlinckův, stál dnem i nocí nad ní a chránil ji svým skvoucím mečem.

V děla, že může spáti pokojně, že ji uchrání i odvede do svaté zahrady. Byly chvíle, kdy se cítila býti malou holčičkou a zpívala si jako chlapec v Mahlerově symfonii:

„der liebe Gott wird mir ein Lichtchen geben
wird leuchten mir, bis an mein ewig Leben".

a věřila, že její zkřehlou duši přivine a dechem svým zahřeje Pán jako malou ovečku. Nezažila v celém životě nic krásnějšího než tuto radost z očekávání.

Muž byl k ní náhle jiný a milý, poseděl někdy u jejího lože, líbal její horké, suché, rychle se pohybující ruce. Pojmenoval ji někdy křestním jménem jako v letech před zlhostejněním, jako v době, kdy přicházel pro ni do divadla, které z lásky k němu musila opustiti.

V jasných chvílích nevěděla, co je krásnější, zda žíti zde nebo tam — otázka, na kterou si ve zdraví, se vším vyrovnána, byla dávno odpověděla.

V den krize své nemoci, kdy jí přivedli kněze, aby mu pověděla své bezvýznamné hříchy, rozhodla se pro život.

Uviděla náhle oči svého muže, zalité slzami, něžné a smutné, něžné jako v době, když plakával láskou k ní; zdálo se jí, opojené krásnou nemocí, že odešel anděl a u nohou že stojí její muž mladý a milující, že nebylo strašných, šedých, pustých let, že nebylo nudného, dlouhého manželství, že se začíná nějaká doba krásnější, chladnější a vzne-

šenější, že se příliš záhy a marně vzdala života.

„Chci žít," mluvila rychle, „ještě je čas, mám vůli, přemohu všechno!"

Mluvila ještě v horečce. Muž klečel u ní a líbal jí ruce a smáčel je slzami.

„Ne, neumřeš, neboj se, neumřeš!" opakoval, zněžnělý velikým soucitem s umíráním, od něhož věděl, že sám nebude osvobozen.

Všichni čekali, že Anna příštího rána se nedožije. Ale po strašné noci před jitrem usnula a probudila se po třech hodinách bez horečky, slabá, ale vysvobozena od smrti, s plnou vírou v nový život. Muž byl laskavý a pozorný i v tento den, ale zesmutněl v den příští. Sedal u ní, ale neměl jí co říci. Cítila, že je mu těžko, že úsilně o něčem přemýšlí, s čím není spokojen. Oslovila-li ho, probudil se jako ze sna a snažil se usmáti. Jeho hlas měl cizí, násilný zvuk a bylo zřejmo, kolik ho stojí námahy promluviti vůbec.

Cítila s ním, ne se sebou, a dotýkala se jeho ruky soucitně a sestersky.

Nezeptala se, co mu je.

Pochopila, že by jí neodpověděl. Viděla, že trpí a snažila se tiše pochopiti proč.

4.

Anna neměla již rodičů. Otec umřel, když se vdávala za svého muže z velké, umíněné lásky, a lidé tvrdili, že žalem nad tímto sňatkem. Neměla nikdy ani sester ani bratrů. Nebyli by jí také prospěli. V tomto městě, rodném městě mužově, kam byli přeloženi, neměla ani přátel. Stýkala se jedině s paní Žofií, matkou Renéovou. Čekala v nemoci, v jasných chvílích, že ji navštíví, ale nepřicházela. Tázala se muže, neví-li, proč nepřichází. Jemu byla otázka nějak nemilá.

„Myslím, že stůně, proto nepřichází," odpověděl rozpačitě, jako by si byl teprve vymýšlel, co má říci.

Sotva že měla Anna dovoleno povstati a vyjíti, šla navštívit paní Žofii.

Zazvonila u jejích dveří.

Otevřela jí nová, neznámá služka. Anna ptala se po paní.

„Nikoho nepřijímá. A jste-li slečna, která chce místo společnice, přijďte za týden. Máme velké uklízení a milostpaní je unavena."

Anna vyňala navštívenku:

„Ohlaste mne! Musím mluviti s paní."

Služka se zdráhala.

„Nikoho nepřijímá!" opakovala.

V pozadí předsíně objevila se drobná postava, menší a shrbenější nežli Žofiina, ve smutečním šatě. Přiběhla až k službě motavými, drobnými krůčky, jako člověk krátkozraký.

„Co?“ zeptala se hluše s očima nic si neuvědomujícíma.

Služka jí podala navštívenku.

Žofie, zcela změněná, sobě nepodobná, pohlédla na jméno, těžko je chápajíc, ale náhle oživla, podívala se na Annu, poznala ji a malinká, ubohá, třesoucí se, padla jí do náručí hlavou na prsa.

Pak se chopila obou jejích rukou a vlekla ji za sebou, kráčejíc zase tak drobně a po prstech.

„Pojď! Pojď!“ mluvila.

„Co se stalo?“ ptala se Anna. „Co se to s tebou stalo?“

Nechápala, že to zde je Žofie, světačka a dáma salonní, do nedávna svěží a jasný člověk.

Žofie ji dovlekla do ložnice a usadila ji na nízký taburet.

„Odpusť, odpusť, nemohu tě vésti dále, uklízíme,“ mluvila udýchaně, jako štvaná, jako by hlavní věcí na světě bylo uklízení.

„Co je ti? Proč jsi nepřišla ke mně? Proč máš černé šaty?" ptala se Anna. „Proč jsi se tak změnila?"

„René!" vykřikla Žofie strašlivě. „René! Což ty nevíš, ty's neslyšela, ty's nečtla?"

„Ne, nečtla, stonala jsem dlouho. Nevím! Pověz konečně!"

„René," spínajíc ruce volala Žofie, „můj jediný syn, moje pýcha, můj život, René, René," mluvila sténavě. „René — vzal si život!"

Anna povstala.

„René? René je mrtev? Nevěřím, tomu nevěřím! Proč? Proč?"

„Pro ni, pro tu nehodnou! Pro ni se zničil!"

„Pro koho?"

„Ty jí neznáš? Ty neznáš Evy Králové? Celý svět zná Evu Královou! Tančila tu vždycky před zrcadlem. Měla krátké sukýnky a bílé botičky. Od zrcadla k zrcadlu tančila Eva Králová! Pořád se z něčeho radovala! Celé město ji zná, na ulici nyní ani nesmí. Vždyť ji chtěli o pohřbu kamenovat! A její matku též! Ta tu na tomto místě přede mnou klekla, po zemi se plazila, prosila, abych její dceři odpustila. Ale já na ni ani nepohlédla!"

„René, ten milý, tichý hoch že umřel!"

„Cítíš to se mnou," zatáhla ji Žofie, „cítíš? Pojď, nevadí, že uklízíme, pojď do salonu, koberce jsou vyneseny, ale ty odpustíš, pojď!"

Vlekla ji všemi komnatami, plnými staromódní makartovské nádhery.

„Víš, kde bydlí Eva Králová? Vyhni se tomu domu, vyhni se té ulici! Ty hlavně se jí vyhni! Chodívám celé noci po městě, ale vyhýbám se domu a ulici, ve které bydlí Eva Králová!" mluvila Žofie cestou.

Ve velikém, sluncem zářícím saloně, odkud byl vynesen nábytek a koberce, došly obě ženy ke stěně, pokryté záclonou z bílého mušelínu.

Žofie zatáhla za šňůru, záclona se rozhrnula a objevil se veliký obraz Renéa, krásného, ušlechtilého hocha, jak jej v paměti podržel přítel umělec. Stál v bílých šatech, se slaměným širáčkem a v ruce držel kytičku, kterou mu kdysi darovala Eva Králová.

Jeho matka, uchvácena, nesetrvala před obrazem.

„Pojď, pojď," štkala, unesena sensací smrti, „ukáži ti ho, jak vypadal v rakvi."

A vlekla zase Annu, cupajíc šílenými, motavými krůčky, vlekla ji všemi komnatami do ložnice, kde visel u jejího lůžka obraz Renéa v rakvi.

Mladý hoch ležel přísně a chladně mezi bílými růžemi. Jeho skráně a čelo byly jako utvořeny z bílého vosku a jeho krásným, jako tuší kresleným obočím jako by byl právě prošel poslední záchvěv bolesti, poslední před velkým mírem.

Anna zamyslila se dlouho nad jeho obrazem, mezitím co jeho maminka žvatlala dětinsky drobnými slovíčky svůj žal.

„Má svůj nový smoking, který nosil do divadla, a atlasovou vestičku! Byl takový šetrný! I v hodinkách pod víčkem měl její podobiznu a fialky, suché fialky!"

„A jak se to stalo všechno? Vysvětli mi!"

„Večer ještě s námi seděl, zde, vidíš, na tomto místě, denně ještě mívá tu prostřeno, jako by byl mezi námi, a denně mu předkládám pokrmy. Sedni si chvíli na jeho místo! Tak, sedni si! — A ráno nevstává! Muž šel k němu do jeho pokoje a volal ho. Ale on mlčel. Muž se přiblížil a viděl, že má podušku na tváři. A tak jí nikdy nemíval. Muž k němu přistoupil, sňal mu podušku s tváře, a René ležel studený, úplně studený, mrtvý od večera, tvářičky bílé, a tak se nám zdálo, slzičku ještě na tváři, v ruce přímo položené držel zbraň. Vedle lůžka na stolečku ležela její podobizna a její suché fialky. Nevěrnice! Víš, byla's tu před tím.

Bavil se s tebou. Ten den, kdy ona tančila celou noc se svým důstojníkem u Grubrů! Proto mu asi napsala, aby tam nechodil, že je churava, aby měli pokoj od něho, aby se mohli milovat a jeho zradit, chudáčka!"

„A což milovala důstojníka víc než Renéa?"

„Kdož ví? Taková!"

„A on ji?"

„Prý i on ji!"

Žofie pohlédla plaše, polekaně k Anně, zčervenala a zbledla.

„Nelekej se," utěšila ji Anna. „René mi to sám napsal. Vím to, že důstojník Evin je můj muž!"

„Ty tedy víš? Ano — jeho to upokojovalo, že je to tvůj muž. To Meyer mu tak vymlouval. Ale pak před jeho smrtí napsala mu Eva sama všechno."

„Máš její list?" zvolala Anna.

Žofie jej donesla.

Eva mu psala:

„S láskou je to správné tak, jako v Japonsku s uměleckými předměty. Je nutno časem je vyměňovati, když oko otupí. Nové jsou vždy lepší těch, které jsme odložili, když jsme je poznali dopodrobna.

Ptáte se mne na mého důstojníka. Nudí mne Vaše žárlivost!

Odpovídám Vám. Vyměňuji si jej za Vás, vyměňuji dekorace, pokud je čas. Je tak zábavný, je mně s ním veselo, a s Vámi nudno. Ano, pravda, má ženu, ale ta je těžce nemocná a jistě zemře. Aby Vám nenapadlo ani toho mi připomínat! Nechce se mi truchliti s Vámi a nudit se. Mně na Vás srdce neulpělo. Jste bohatý a jistě Vás bude nějaká hodná, zdlouhavá slečna vroucně milovat! S Bohem! E. K.

P. S. Kdybych nemilovala Parmeniona, milovala bych Alexandra, ale že miluju Parmeniona, nemohu již milovat Alexandra! Odpusťte!"

Anna vrátila dopis, který přečtla slovo za slovem, vážně jako rozsudek. Věděla nyní, že čekali na její smrt, že jim překáží, pochopila smutek mužův, pochopila vše.

Paní Žofie mluvila dále svůj žal:

„Hleď, to všechno bylo jeho, všechno pro něho uchystáno. Ty víš, jak jsme ho milovali. Víš, že jsme mu profesory drželi. Víš, že udělal loni maturitu s vyznamenáním. A jaký byl dobrý! Když si vzal z jídelny jablko, aby nebyla služka v podezření, napsal mi večer lístek a položil na noční stolek. Když jsem přišla z divadla, našla jsem: ‚Mama, vzal jsem si jablko!'"

Anna vstala. Neslyšela slov Žofiiných.

„Jak je mi tě líto," řekla vzdáleně. „Přijdu zase k tobě."

Žofie ji zdržovala.

„Nemohu zůstat. Mám tolik co myslit!" odpověděla.

5.

Muž jí přinesl chladné broskve říjnové a modré hrozny, které spávaly v bílých mlhách podzimních nocí a uchovaly jejich dech na své hebké pleti. Byly to vzácné druhy a voněly jako jasmín a med. Přinesl jí ovoce, ale nemluvil. Hleděl před sebe, a jeho černé, matné oči leskly se jako v slzách.

Anna seděla u stolu proti němu, držela v obou rukou okrasná ucha cínové mísy, na níž byly položeny hrozny, a jako člověk, který všechno pochopil, zrale a beze stínu hleděla na něho.

„Hle," řekla si, „ve mně není možnosti života. Nemohu žíti svého starého, ošumělého života, tak je bezúčelný a němý. A on — má ještě tolik mladé síly, že chce začínat znovu. On je v právu, chce-li žít, já nejsem, žiji-li!" Vzpomínala všeho. Vysvětlila si jeho pohled plný naděje, když mu řekli, že stůně, pochopila, jak byl oklamán, když se roz-

hodla pro život a silou veliké vůle prodrala se z nemoci. Styděla se strašně za to, že žije, že nemůže zmizet, že nemůže dychnout na plamen svého života jako na plamen svíce a zhasiti ho. Hleděla na muže, kterého kdysi milovala, a její srdce plnilo se nějakým krásným, horoucím žalem velikého milosrdenství. Nikdy jí nebyl tak blízký, jako v tuto chvíli. Zdálo se jí, že není jejím starším mužem, nýbrž nějakým ubohým hošíkem s velikou, slabou touhou v srdci, od níž umírá.

„Chudáčku, můj chudáčku, jak je mi tě líto!"

„Co se stalo?" ptal se udiveně.

„Nic. Jenom lítost s tebou cítím!"

Muž přál si zvěděti příčinu.

„Nemohu ještě říci! Musím myslit, musím ještě mnoho myslit!"

Hleděla na něho tiše, oči se jí zalévaly slzami.

Nikdy na světě nelitovala žádného vězně tolik, jako tohoto, kterého, poznala, že věznila sama.

Kolik bylo asi nadějí v jeho srdci, když zvěděl, že jde o její smrt. Radost prozařovala soucitem jako podléšky starou travou.

Možnost nového života s novou a proto s tajemnou ženou, s mladinkou krasavicí, se svěží ovocnou pletí a s bílými zoubky, již

by sloužil a kterou by ožil a navrátil se znovu do mladosti.

Přeceňovala možné štěstí mužovo a pokořovala sebe.

„Ale já neumírala," myslila si, „a jeho soucit zahynul! Jak mě asi nenávidí, jak je mu trudno, a jak, protože je dobrý, překonává sebe a přináší mně hrozny říjnové s vůní jasmínovou a medovou. Chce žít a nemůže; já zůstávám jako tíž a černým stínem kryji jeho drahý sen. Přijde jaro, a jeho šedivějící hlava zatouží nésti znovu věnec mládí. Ale já neodcházím. A on chodí rozechvěn touhou, která nehyne, s oddálenou nadějí, že umru za rok, že ještě všeho nepozbyl. Jak se tím poskvrňuje, ponižuje, jaké černé mraky kryjí jeho mysl!"

Muž se ptal důtklivěji:

„Co je ti? Tobě něco je! Jak se to díváš?"

„Ach, nech mne, prosím, neptej se! Musím myslit! Musím mnoho promyslit!"

„Nestůněš zase?" zeptal se jí sklíčeně.

Usmála se úsměvem největšího slitování a odpuštění.

„Ne, nestůňu, je mi jenom tebe neskonale líto!"

„Ale proč?"

„Neboj se, rozvesel se, já všechno zařídím, všechno proměním. Musím jenom myslit, celý den, snad celou noc!"

Vstala od stolu, pohladila ho po vlasech a k jeho údivu a znepokojení vyšla beze slova z jídelny.

6.

Byl čtvrtek. Muž odešel ke Grubrovům, nerozloučiv se. Pokládal Annino chování za nemilý rozmar a celou příhodu za scénu, od kterých měl rád pokoj.

Anna přemýšlela.

Cítila, že jest jí rozloučiti se se vším kolem, se vším, co zahřála svým dechem, svým vkusem, svou láskou, že musí odtud vyjíti do neznámé zimy a tmy.

Věděla, že by rozvodem jemu neprospěla. V rakouském katolickém mocnářství neviděli potřeby opravovati pokažený život. Ne, rozvodem by mu neprospěla. Musí zajíti hloub, najíti kořeny. Přemýšlela a stále se ujišťovala, že je na pravé cestě.

Rozsvítila svíce v celém bytě, ve všech koutech, a přecházela od předmětu k předmětu, uvědomujíc si jejich barvu a tvar.

Měla dvě malé tanagry, dvě ženy cudné a zabalené lehkou, přilnavou látkou.

S těmi promluvila několiv slov šeptem.

Šáteček v její ruce byl stále vlhčí slzami, které jím tiše stírala.

Její temně rudé vlasy svítily nad tváří zcela bílou s rysem utrpení v obočí nalomeně kresleném. Štkala a šeptala nesrozumitelná slova.

Náhle si cosi připomněla.

Rozloučila se sama se svým bytem. Nyní bylo ještě třeba připraviti jej pro druhou.

Vyňala ze zásuvek svého sekretáře všechny listy lásky, které jí kdy muž psal, všechny stužkami svázané květy, dopisy svých rodičů, všechno, co jí bylo vzpomínkou, donesla je ke krbu, poklekla k němu a v červené záři planoucího dříví čtla list po listě. Pláč, který jako choroba nakazil její oči, ji překonal. Nechávala téci slzy po tváři a štkala hlasitě jako dítě, které zabloudilo v setmívajícím se lese. Její čelo narazilo o zem.

„Bože můj, Bože!“ volalo ho toto srdce, které o něj dávno oloupili.

Unavila se. Hodiny odbíjely desátou. Vzpamatovala se a tisknouc v citlivé bolestné dlani dlouho a pevně každý list, popsaný slovy živé nebo mroucí lásky, pokládala je do plamenů, odvracejíc od nich násilně zrak.

Spalovala život, mládí, umění, lásku, smysl svého života.

Její ruce i její srdce se chvěly, když pálila i podobizny hezkého černého hocha, muže svého z mladosti, s věnováním: „Na věky tvůj.“

„Jaká je ta naše věčnost," šeptala a položila obrázek i suché bílé růže na oheň. Utrpení světa proměnilo její bílou tvář. Nechala slzy schnouti na lících, otřepala suché lístky, které ulpěly na látce jejího šatu.

A teď bylo po všem. Ničeho již nelitovala.

„Není již, proč trpěti!" řekla si. „Teď vesele!"

Ráno odjela ve voze ke květináři, koupila náruč květin fialových a rezavých, stále myslila na krásu a na pěkné barvy, aby tolik netrpěla. Dala se dovézti na hřbitov, na hrob Renéův, položila květiny na kámen a usmívajíc se, jako by ho potkávala, řekla mu: „S Bohem, René, s bohem!" Pokřižovala hrob a odjela domů. O jedenácté rozloučila se tiše s bytem a aniž dočkala se muže, odjela k nádraží. Na stole zanechala mu lístek:

„Rozvesel se, rozvesel! Pošlu Ti věnec kvetoucí mládím!"

7.

Jela den a noc. Kdesi v krajině s černými borovicemi a s větrnými mlýny, kdy vlak jel nejprudčeji, opřela se o dveře, a byla by vypadla pod vlak do černé noci. Ale mladý neznámý člověk s nehezkou tváří a s drobnýma, bodavýma očima, ji zachytil a řekl jí výstražně:

„Dejte pozor! Po druhé nikdo nebude bdíti."

„Děkuji!" řekla. „Je to náhoda, že dveří nezavřeli. Nestane se to vícekrát."

Ráno dojela Anna k moři.

Šla z dráhy přímo k vodě. Vonělo čistotou a svěžestí, mokrým prádlem. Bylo šedé, pod nebem stříbřitě bílým, s lehce zašedlým obzorem. Ploché, jakoby unavené vlny ploužily se tiše ku břehu a loudavě jej smývaly. Loďky se kolébaly. Byl líný, šedý, střízlivý den, bolest pro prázdné srdce.

Veliké lodi vyjížděly z přístavu, vracejíce se do Švédska, odkud přivezly kamení do této písečné země. Bylo viděti v dálce, jak blíží se malý parník přivážející lodivoda, který je uvede do přístavu.

Viděla, kterak opouští svou loď a přestupuje na veliký parník.

Vyjela si s rybářem na moře. Nechtěl jí samotné půjčiti člun.

„Bývají zde často bouře?" tázala se, a když jí přisvědčil, řekla:

„A jedou lodi na ostrovy i v bouři?"

Odpověděl, že jezdí pravidelně.

„A nesmí se jí vyhnouti? Musí jeti i za nejhoršího dne?"

„Ano, i tak!"

„A stalo se již neštěstí? Rozbila se loď?"

„Není tomu dávno, co se rozbila!"

„Neodstrašilo jich to? Jezdí přesto?"

„To nic na věci nemění!"

„Prožil jste veliké bouře na moři?"

„Ano, prožil jsem velikou bouři u břehů australských. Tam se ztroskotala naše loď!"

„Všichni jste se zachránili?"

„Jenom můj osmnáctiletý bratr utonul. Byl již v loďce, když si vzpomněl kapitán, že zapomněl v lodi důležité listiny. Bratr miloval kapitána jako otce. Nedovolil mu vrátiti se. Vstoupil sám na loď ve chvíli, kdy se potopila!"

„Zachraňují člověka násilně?"

Rybář neporozumněl. Anna mu vysvětlila.

„Ach, to každý se stará sám, jak by se dostal do loďky!" pravil.

„To právě jsem chtěla vědět!" Po chvíli mlčení tázala se:

„Jak poznáte, že přichází bouře?"

„Slýcháme z ostrova lkání bójí. To znamená, že tam z otevřeného moře to přichází. Někdy to nemá síly, aby to došlo sem. A bouře zůstane u ostrovů!"

„Kdy odjíždí loď na ostrovy?"

„Odjíždí večer z přístavu, nebo od mořské lávky! Ale dnes se nevydávejte na moře, slyším v tomto tichu dnešním lkát bóji! A pak vzduch je bez pohnutí. V noci přijdou veliké bouře!"

8.

Den byl klidný, bouře nepřicházela.

K večeru uslyšela Anna ze své komnaty v hotelu, jako by přijíždělo tisíc kočárů.

Moře se vzpěnilo, vlny přilétly od ostrovů.

Vyšla na mořskou lávku. Studený, zuřivý vítr rval jí šaty s těla a klobouk s hlavy. Plášť jí nechránil. Vítr dotýkal se samé pleti. Vlny s bílými chocholy letěly ku břehu jako vítězící, veselé vojsko.

Ptala se, pojede-li parník nahoru.

„A proč by nejel?" řekli rybáři, kteří stavěli novou loď.

Parník měl přijet o páté hodině.

Viděla jej přijíždět z dálky.

Kolébal se, takže jeho příď mizela neustále pod vodou. Stožár se kýval. Nehýbal se téměř s místa. Byl to zápas s nárazy větru, s hlubokými propastmi vln. Blížil se zdlouhavě k lávce, na které Anna čekala. Vlny stříkaly stále výše, projížděly mrštně a pěnivě i řídkou podlahou lávky, smáčely i Anniny šaty i plášť. Loď nemohla dlouho přistati. Anna stála pod sprchami vysokých vln. Podle rozkazu kapitánova, aniž přestala, loď znovu se vzdalovala.

„Kam jede?" vzkřikla znepokojeně Anna.

Sluha jí odpověděl, že do přístavu, protože zde by mohla naraziti o břeh v takovéto bouři.

„Dlouho nebylo tak vzteklého moře," pravil.

Anna rozběhla se do přístavu mimo žluté rybáře a jejich ženy, vyplétající mokré sítě.

Na lodi bylo mnoho cestujících. Všichni byli bledí a mnozí byli nemocni. Byli to ostrované nebo lidé z velkého města, kteří se vraceli od příbuzných nebo z cesty za obchodem.

Loď zmítala se v přístavu jako na širých vodách.

Jakýsi umořený stařec se smutně tázal:

„Pojede se dále?"

„Nevím. Kapitán sám neví, ještě není rozhodnut," odpovídal mu kdosi.

Paní s maličkými dětmi úzkostlivě se rozhlížela a toužebně patřila ke dveřím.

Vešel kapitán a oznamoval:

„Loď neodjede pro bouři dříve než o osmé hodině, ač odjede-li vůbec."

Paní s maličkými dětmi skočila ke dveřím jako zachráněna.

Téměř všichni opustili loď, jenom Anna zůstala.

Vyšla na palubu, usedla na přídi a čekala.

Vlny jako živé hory valily se ku břehům. Nebe bylo jedovatě barevné. O sedmé hodině dostal kapitán telegrafický rozkaz vyjeti, děj se co děj. Signál zavolal cestující, jichž málo se navrátilo. Anna chvěla se na palubě

zimou. Plavčík ji vyzval, aby odtud odešla, že paluba bude smáčena vodou.

Nepohnula se.

Loď vyplula do rozrušené noci. Padala, smýkajíc se po vlnách do propastí a vylétala na hory tvořících se vln.

Anna potichu přesedala ku přídi lodní.

Veselá vlna, krásná, oblá, jako bílý krab, nádherná, vyletěla ve vysokém oblouku nad palubu, zatopila ji, a odtekla do moře.

Nebylo nic, než černá noc, vítr, bílé hokusajské vlny, neobyčejné vlny, ale největší styl vln.

Anna schoulila se na přídi a myslila:

„... a u nás doma teď točí puklicemi a vážní páni udýcháni je chytají, aby nekazili zábavy, u nás doma hrají opičí divadélka a posmívají se druh druhu, u nás doma se koušou a hledají, jak druh druhu prokousnouti hlavní tepnu, jak mu dáti vykrvácet, jak ho potupiti, jak ho ponížiti! Ach, bože, jaké štěstí, že nebudu nikdy, již nikdy u nás doma."

Myslila hlasitě a při poslední větě cítila, že radost stoupá jí ze srdce, že ji opájí jako víno, že ji hřeje a povznáší.

Vlna polévala ji za vlnou.

Postavila se, jako by je chtěla přijmouti nábožněji, ale neudržela se. Loď právě padala, jsouc smýkána do údolí vod.

I opřela se Anna o zábradlí, naklánějíc se stále hlouběji, jako by chtěla zachytiti, co ve vodě utonulo.

„Tak tichounce . . .“ myslila a snažila se zcela se překloniti, a tiše, nenápadně, sjeti do vody.

Malá pevná ruka ji zachytila. Kdosi stál za ní.

Při svitu z kapitánovy kajuty poznala jeho tvář.

Byl to týž mladý člověk s nehezkou tváří a drobnýma, bodavýma očima, který s ní jel ve vlaku krajinou větrných mlýnů a černých borovic.

Svíral pevně její ruce a hleděl jí z blízka zlostně do tváře. Mezi úzkými rty objevily se zaťaté zuby.

„Řekl jsem vám,“ pravil skrze ně, „abyste dala pozor!“

„Zanechte mne,“ osvobozovala se Anna. „Proč mně překážíte?“ křičela, přehlušujíc vlny. „Co je vám po mně? Proč mi stojíte v cestě? Což víte, odkud přicházím a kam jdu?“

Ale neznámý mlčel, díval se na ni z blízka, jen jeho tvář se měnila.

„Což nevíte, že jsem dožila, že není tam u nás doma koho milovat, koho ctít a koho učit; což vy nevíte, že tam u nás mají ještě dřevěné bohy, a že není života mimo dům a mimo sa-

motu, a dům že je zaslíben jiné a samota že není moje, že je tam všechno bez naděje, že nemožno doufat než v nový klam?"

„Prázdné srdce!" promluvil neznámý.

„Prázdné srdce?" opakovala Anna.

Tvář neznámého přijala strašlivý, zoufalý výraz.

„Ale vždyť i já mám prázdné srdce! I já nevím, kam je uložiti!" vykřikl. „Nedejte se mnou klamat. Jezdím světem a chci umříti, ale vždy najdu někoho, kdo mne předchází, jako by pro mne nezbylo na smrt již místa!"

Anna byla zaujata. Naslouchala mu a vykládala ne obsah, nýbrž smysl svého oklamání.

„A podivné je, že je krása jako bývala, stejně se mění obrazy světa, perlové mlhy proměňují se v blankytné, vše to, co působilo mi dříve radost a nadšení, ale všechno jde mimo mne, nejsem již hodna přijmouti ji!"

I on jí vypravoval svůj osud. Byl věřícím, než se stal vědcem. Věda mu vzala víru v Boha a dala mu přesvědčení prázdnoty.

Proseděli, pevně přimknuti k lávkám, do půlnoci a hovořili.

Plavčík, klouzaje po palubě, přinesl jim svůj velký kožený plášť a přehodil jej se smíchem přes ně.

„Prokážu vám něco dobrého!" pravil.

„Kdybych byla na vašem místě, kdybych stála před možností života, nechtěla bych umírat."

„Kdybych měl tak odbyto zlo života jako vy, nechtěl bych umírat!" odpověděl neznámý. „A pak vy strašně přeceňujete mládí! Raději byl bych rok před smrtí Carlylem, než před mládím hlupákem, a přece vše, co vím, mne zabíjí!"

„Harmonie není..." řekla Anna. „Chtělo by se vám žíti nekonečno, ale dávají-li vám část nekonečna, vzdorujete jako dítě, kterému dali malý krajíc!"

„Tak tomu není. Věda mne odvedla od náboženství k nirvaně. A tak nemohu žít!"

„A jaká jest větší moudrost světa, nežli nežádati od něho ničeho? Jaká je to světlá chvíle, můžete-li říci: Mohu žíti beze všech a beze všeho. Nemiluji společnosti, ani člověka, ani muže, ani ženy, ani stáří pro moudrost, ani mládí pro svěžest. Mé srdce je klidné a nechce ničeho účastniti se. Co se událo včera, je mi tak vzdálené, jako to, co vypravuje Plutarch!"

„Ale vy se mýlíte. Mně se nechce tohoto abstraktního klidu. Jediná věc, která by mne mohla zachránit, je láska, ale ta mne zklamala. Hledal jsem Evu, královnu světa. Ztratil jsem boha na nebesích a hledal jsem ho na zemi.

Hledal jsem mnoho, vím, chtěl jsem ji povýšit za svého boha, řekl jsem jí slova lásky, která jsem neřekl nikdy nikomu před ní, a jichž nikdo jiný neuslyší!"

Anna si zašeptala:

„Eva Králová."

„Co říkáte? Nerozumím vám. Ale nemohu žíti bez příčiny, příčinou byla láska a láska se nemůže opakovat. Proto prostě nemohu žít!"

„Eva Králová, všude Eva Králová. Přichází za námi, a sotva jsme došli, musíme jí ustoupiti — Eva Králová!"

„Nerozumím vám!"

Anna nepřála si, aby jí rozuměl, nemluvila k němu a neopakovala mu svých slov. Ale pohlédla mu v tvář a uzřela ji táti a krásněti smutkem a bezpomocí, něhou čisté duše a slabého dítěte, a náhle se jí zazdálo, že vidí tvář známou, známou z vidin v nemoci, tvář anděla v brnění a s nahým mečem v ruce.

9.

O půlnoci dojeli na ostrov.

„Zanechte mne!" řekla svému průvodci Anna. „Nezachraňujte mne po třetí!"

Neodpovídal jí.

Ohlédla se, ale nebylo ho nikde. Zmizel kdesi ve tmě bez rozloučení. Dav lidí a námořníků vlekl ji s sebou, pozoroval, oslovoval ji a kapitán sám ji oslovil a dovedl ji až do hostince.

V přízemní jizbě hrála harmonika a tančili v dřevácích rybáři s rybářkami.

Přespala v malé jizbě s rozbitým oknem, obráceným k moři. Vítr bil celou noc do stěn, praskal jako požár a hučel o závod s vlnami, které, zdálo se, že přeběhnou břehy a smetou a pohltí celý ostrov. Dvě ohromné, bezlisté lípy chrastily a zmítaly se, doprovázejíce chorál větrný.

Vyšla ráno na verandu. Tyčící se vlny letěly z dálky, sama bílá pěna, sám bílý chochol. Dlouhá jediná ulice rybářské vesnice táhla se podél břehu. Prejzové střechy, vlhce červené, byly porostlé mechem, který jim propůjčoval teplý, hnědý, zlatitý tón.

Vrátila se do pokoje, napsala na lístek svou plnou adresu, položila vedle ní peněženku a vyšla z domu.

Domky stály štíty do ulice. V malých okénkách rostla myrta, v otevřených síních domečků, vykrášlených policemi, plnými anglické staré majoliky, kterou přivezli dávno mrtví námořníci ze svých poutí, seděly stařeny a pletly rychle bílé sítě. Jiné staré ženy prodávaly

před domky uzené ryby. Mladé ženy, které večer tančily se svými hochy a muži, sušily a vyplétaly sítě u přístaviště. Všechny, všechny byly velmi užitečné, a muži jejich nemohli by uživiti se bez nich.

Potkávala lidi velmi podivné a uzavřené. Napadalo jí, aby se před nimi poklonila a zeptala se:

„... a jaký vás potkal osud?"

Potkala dvě krásné dcery pastorovy v huňatých pláštích. Měly bílé, plstěné, tlusté klobouky, ohnuté ploše nad čelem, stužkami přimknuté k uším a podvázané pod bradou jako starodávné čepečky.

„To je móda diktovaná větrem," řekla si Anna.

Prošla vesnicí, došla do háje staletých klečí borových, krásně zkřivených, jako v Japonsku. Kráčela nesnadno hlubokým pískem kolem majáku, po břehu, kde rostly modré bodláky. Došla až k poslednímu pustému výběžku ostrova. Moře bilo do této písečné pouště se tří stran. Zde Anna stanula.

Naslouchala moři, naslouchala vnitřním hlasům svého srdce.

„Ano, život, žila bych jej, kdyby bylo možno, ale nelze. Není nic strašnějšího, než poskvrniti duši druhého, duši člověka, kterého

jsme milovali. Musím ji očistit, proměnit její zlá přání, proměniti v krásnou lítost!"

Lkající bóje plakala blízko ní.

Slunce zarůžovilo poněkud sivá oblaka, křižující se vlny přilétaly dravě k ostrovu, dotýkajíce se břehu šťavnatým pleskotem, poctivě spokojeny s vykonaným, marným dílem. Asi sto metrů od břehu tři rybáři zmítali se na vlnách. Nemohli se dostati ku břehu. Loďka chvílemi skrývala se ve vlnách. Vyhodili pytle písku. Nabralo se jim vody až po okraj. Zápasili v posledním zoufalství. Sňali čepice a vyhazovali vodu z loďky.

Jejich plachty byly strhány. Navázali je kusem látky, ale vítr ji ihned smetl a hnal je k přístavu. Ale přístav byl potopen, nebylo po něm stopy. Byli ještě tam, kde dno mořské spadá do hlubiny; pod nimi bylo moře hluboké přes sto metrů.

Bůh ví, proč na majáku mávali praporem.

Rybáři, snad bratři, snad přátelé tonoucích, stáli zoufalí na kostelní věži.

Ženy spínaly ruce a plakaly.

Bóje lkajíc mísila se v řev vln.

Anna stála až na poslední hranici vln.

Počala si zpívat potichu píseň:

„Převez, převez, převozníčku," píseň, cítěnou v rytmu vln.

Podivila se svému hlasu. Zněl cize.

V dálce uviděla přicházeti člověka, svého druha z lodi. Pokročila do vln.

Přišla první, smočila jí šaty, přišla druhá, objala ji po pás, přišla třetí, ta ji odplavila.

„Vlny, dobré vlny!" zašeptala, „očistte všechna srdce, splňte krásná přání!"

Vlna ji podávala vlně a spodní proudy strhly ji do hlubokého, krásného světa vodního. Voda jako zelené sklo ji obklopila. Ale v tu chvíli, kdy jí vlny podrazily nohy a kdy pokryly její bledou hlavu, pochopila, že tu byl život, který zahubila, zrcadlo krásy, které roztříštila, a všichni, jež mohla utěšit a neutěšila, jimž mohla prospět a neprospěla, zaplakali do jejího skonání. Ale v téže chvíli, kdy se ozvalo její duší toto živé lítostné zalkání, zjevila se jí nikoli jen poslední nudná léta jejího manželství, nýbrž jakási syntésa její mladé lásky zachvěla jí srdcem a darovala jí uklidňující úsměv z oběti, kterou přinášela.

„Milý, milý, — kvetoucí věnec mládí..." stačila ještě říci.

Na břehu stál její druh z lodi, který spěchal zachránit ji po třetí. Ale neuspěl. Vracející se vlny smetly ho v siné moře.

* *
*

Kdyby se mohli mrtví hájit z pomluv vymyšlených po jejich smrti, naše hřbitovy byly by oživenější, než naše ulice.

Muž Annin dověděl se, že jeho žena utopila se v moři se svým milencem, mladým neznámým mužem. Tak to pochopil plavčík a řekl to ženě poštmistrově na ostrově.

Milenci Evy Králové dostalo se svobody bez výčitky.

Den na to však poslala mu Eva list, který se končil:

„Kdybych nemilovala Parmeniona, milovala bych Alexandra."

Ale on už byl tentokráte Alexandrem.

✱

KOUZLO.

STUDIE O PANÍ PODZIMNÍ.

BOŽENĚ BENEŠOVÉ.

1.

Qu'as tu fait, oh toi que voilà
Pleurant sans cesse
Dis, qu'as tu fait, toi que voilà,
De ta jeunesse?
Paul Verlaine.

Bylo to v cizím městě. Margit žila jenom v cizích městech.

Večer měla hrát po třetí pohostinsku. Odpoledne po ranních zkouškách vyjela si do velikého, starého sadu u řeky za městem.

Byl šedý větrný den zářijový, záhy po poledni, hluboce zelený sad byl prázdný.

Šla zamyšlena zahradou růží, zamyšlena těžkými myšlenkami neradostného nitra, ale vítr, živý, zúčastněný, čímsi cele zaujatý vítr přemlouval ji a snažil se ji na sebe upozorniti.

Zachvíval tuhým listím topolovým, rozšuměl osiky, jako by byl rozevřel všechny své splavy, poodnášel svislé jako liany dlouhé větvičky staletých smutečních vrb, něžně rozezvonil kalíšky na vysokých fuksiích od paty až k temeni květy obalených, a pozdvihoval útlá ramena dlouhých větví francouzských růží. Šuměl, zpíval šťavnatou mnohohlasou řečí, přelétal a prolétal sadem svou tisícispřeží.

Margit uchvácena začala mu naslouchat a podivovat se.

„Odkud to všechno má? Ne, to nemá ze sebe! Och, sebral cestou všechny živoucí síly

světové, jeho náruč jako náruč mladého boha je plna radosti a utrpení, jeho píseň je obsažná a mnohobarvá. Ví, mnoho ví. A přece — jako já — neví asi to nejhlavnější."

Kráčela kolem chromově, svítivě žlutých, drobných slunečnic, kterým říkají zlaté. Byly položeny na zářivě zeleném listí, utouženy po slunci a nakloněny k němu tak hluboce, pokud stačil stonek, na němž rozkvetly. Bohatý záhon jejich obepínal tisícikvětým, zářícím věncem skupinu topolů a krášlil bledý, podzimní trávník.

A vítr, šumící, slavnostní jako voda na jezu, tvrdil přemlouvaje Margit a zvyšuje hlas:

„Je! Je! Je! Je!"

„Není, není!" snažila se ho přehlušiti Margit a volala hlasitě své slovo v prázdném, starém sadě.

Vstoupila do staleté temné aleje lipové.

V dálce uzřela přicházeti vysokého muže. Měl dlouhý plášť položený na ramenou a kráčel váhavě, zamýšleje se stále.

Měla ráda takové osamělé chodce. Cítila, že je-li jí na světě kdo blízký, jsou to oni, mlčelivci svých snů, jež odnášejí do sadů temných mračny a rozechvěných větrem západním.

Cizí muž pohlédl k ní pozorně, sňal před ní hluboko klobouk, objevuje šedou hlavu, a beze slova ji minul.

Znal ji. Bylo zřejmo, že ji znal. To ovšem nebylo nic podivného, všude ji znali. Vždyť jezdila světem a všude byly vyloženy a otištěny její podobizny. Ale to, že ho potkala v opuštěném sadě, rozechvělo ji. Podobal se komusi z její minulosti. Krev se jí vehnala do tváří, a srdce ji rozbolelo. Podobal se komusi, jehož představě úzkostně vyhýbala se ve vzpomínkách. Nebyl to on. Podoba byla čistě vnější. Jistě nebyl to on, ačkoliv nyní tato země byla jeho vlastí. Podobal se pouze člověku, jí kdysi nejbližšímu. Srdce vzbouřilo se jako struny pod citlivými hudebními prsty. Stromy v sadě rozšuměly se dráždivou, rozryvnou melodií. Slunečnice, jívy, zahrada malmaisonek, všechen starý sad měl jemně rozteskněné nervy a popleněné, umučené srdce. Ale vítr umíněně šuměl:

„Je! Je! Je!"

2.

Margit hrála večer Sapho. Milovala tuto roli. Hrávala ji vždy zúčastněně, proniknuta bolestí marné lásky. Kdysi však hrála ji tak, že sama uvěřila, že po záchvatu ve čtvrtém jednání nepovstane nikdy. To bylo v týž večer, kdy se rozešla s Marcelem. Dnes přiblížilo se jí vzpomínkou toto výlučné představení, vše,

co mu předcházelo mrazivého, dohasínajícího, a co se skončilo strašlivou rozlukou.

Zeptala se domácí herečky, lehce, v rozhovoru, jako by jí na tom ani trochu nezáleželo:

„Ve vaší zemi má panství pan Marcel L.? Nořící se, tuším, jmenuje, je to patrně kdesi na blízku?"

„Není to ani dvě hodiny cesty odtud," odpověděla jí herečka.

Všechna její minulost stanula před ní a hleděla jí v tvář dokořán otevřenýma, nehybnýma očima. Celý večer její hra chvěla se před těmito upřenými, slzy vynucujícími zraky. Mládí, radostná políbení, slzy rozloučení, všechno se vrátilo, všechno se počínalo znovu. Hrála jemu, vidině vzpomínkové. V prvém jednání přišla tichými kroky k němu, a nikoli k lhostejnému herci, svému partnerovi. Zpívala mu píseň domoviny, zpívala teplým, sladkým hlasem píseň lásky. Nakláněla unesena hlavu. Milovala, protože musila milovat nejvnitřnějším přikázáním, protože byla sama jediná píseň věčné ženské lásky.

Nehrála, nýbrž žila zase cosi drahého, obnoveného, lásku i rozloučení. Celá minulost, všechna muka srdce slila se v jedinou chvíli přítomnosti.

Bydlila zase s ním v malém domečku prostřed květinové zahrady, vzkvetlé růžemi a

topolovkami, plné zlatých slunečnic, v domečku, z něhož odešel, aby se nevrátil. Hledala ho zase v třetím jednání ve světě, unavena hořem. Její srdce bylo jenom tesklivá láska. Přišla k němu, našla ho, vrhla se k němu, aby odpočinula na jeho srdci. Na srdci ledovém. Vrhla se k němu, objala jeho kolena, smutná, milenka hořící posledním ohněm. Zazmítala se, zaplakala v tisíci tónech lidského hoře, rozryvným, doufajícím, žalujícím, zrazeným pláčem, kterým neprobudila jeho měšťáckého, po pohodlí toužícího srdce.

Plakala ten večer zase tak jako kdysi v den rozloučení. Byla to láska a mládí, před kterými klečela a které vzývala. Uplakala se do záchvatu. Odvedli ji s rukama umdlenýma, jako pokosenou. Obecenstvo nevědělo, že nehraje jemu, že hraje v minulosti, ztracena v ní jako v hlubokém lese, že hraje na počest městu (neboť města mají smysl a cenu vzácnými a drahými lidmi, kteří v nich žijí), městu svého ztraceného milence, protože obecenstvo téměř nikdy nic neví. Tleskali jí, protože tušili temný var jejích muk, ačkoliv jich nedovedli pochopiti.

V lóži parterové seděl muž, jehož přilákalo jméno umělkyně. Sledoval její hru upřenýma očima, nakláněl se z lóže k jevišti, jako by se

díval ne na ně, nýbrž do hladiny hlubokých vod, a chtěl jimi uviděti až na dno.

Povstal při každém jednání odhodlán vyjíti, ale přemluvil se po zřejmém boji a zase usedl. On jediný netleskal, on jediný věděl, že tu nejde o divadelní hru. Od minuty k minutě stoupalo jeho rozechvění. Vytáhl šátek, a jako by jeho rty krvácely, dotýkal se jich nervozně.

V pauze před posledním jednáním bylo mu nejvíce ovládati se, aby překonal bázeň přečkati je.

Nenalezl hned odvahy, pohlédnouti k jevišti, když již opona byla vyhrnuta. Pohled na neštěstí neuvědomuje nám tolik marnost světa jako pohled na rezignaci, neboť v ní leží mrtvá naděje.

Pozvedl zmučenou tvář, až když Fany uložila mateřsky k odpočinku svého milence a začala, hlasitě je odříkávajíc, psáti mu psaní na rozloučenou. Její řeč byla vysoká a zpěvná. V jejím hlase zvučelo cosi jasného i temného. Jako tmavé zářící víno byla její slova. Byla smrtelně smutná a krásná.

Její srdce bylo mrtvé. Nemohlo již více trpěti, než trpělo. Bylo unaveno bolestí.

Vstala, aby se rozloučila se svým spícím milencem.

Postála nad ním s největší rezignací, pohladila jej, neskláněje k němu svůj bílý, utrpením

vznešený obličej s hluboce skleslými víčky nad očima potichu zaslzenýma. Její tiché vzdechy zraňovaly bolestný vzduch.

Její věci byly vyneseny, dům byl prázdný, dveře byly dokořán otevřeny do podzimní zahrady.

Přešla tiše komnatou. Fialové soukenné šaty lnuly jemně k útlému tělu.

Posadila měkký plstěný klobouček na temně rudé zvlněné vlasy, položila na ramena řasnatý kép a chtěla vyjíti; stanula však na prahu, opřela se o pažení a rozhlédla se naposled po drahých místech. Postála mezi dveřmi v nejkřehčí póze, jako Angličanka Madox Brownova. Loučila se němě a srdceryvně. Její bílá spirituelní tvář vyjadřovala všechna muka světa. Za ní stály na záhoně květiny podzimní, uvadlé slunečnice. S chladnou něhou začal na ně padati první smutný sníh, který zastihuje ještě květiny neodkvetlé. A Margit stála před tímto pozadím němá, smutná, nebohá žena, žena věčného vyhnanství s marnou láskou, s utraceným mládím, oběť lásky a sama láska, jako květina, která žije sluncem a umírá podzimem.

Nepronesla ani jediného slova, ale bylo zřejmo, co cítilo její pusté, žel, že pusté srdce. Věděla, že dávno všechno zmizelo, že všechno uhaslo. Bylo zřejmo, že svatá záře lásky, která svítila po léta kolem její hlavy, uhasla a že se

proměnila ve věnec suchých slaměnek, za ní že byl život, že jí nezbývalo než vyjíti za práh, do zahrady mrtvých slunečnic, na něž potichounku začal padati první sníh.

Bylo třeba vyjíti. Vyšla.

Ruka, která se oddálila od veřejí, zabolela. To zřejmě všichni cítili.

Pak neslyšně zapadla opona nad tímto jevištěm zašlé lásky.

Muž v lóži naklonil hlavu do dlaní, jako by čekal, až největší bolest otrne, jako by zapřemýšlel.

Pak vstal, vyšel do chodby na ulici, obešel úzkou ulicí divadlo k zadnímu vchodu, kterým odcházeli herci z domu. U vrat stál jediný kočár. U něho tisklo se několik chudých děvčátek z galerie a dva nadšení židovští mladíci.

Muž zašel do lóže portýrovy pozeptat se, kde bydlí slavná herečka.

Vrátný mu určil hotel, ale dodal:

„Odjíždí však již dnes o půlnoci!"

Muž zbledl. Vrátný viděl, jak se jeho bílé ruce zachvěly.

3.

Margit přijela do hotelu po desáté hodině již v cestovních šatech a v kloboučku. Kázala, aby jí donesli čaje do salonu. Vedle v ložnici

komorná balila toalety, kterých bylo užito tohoto večera.

Margit byla unavená a smutná. Neprolité slzy posledního jednání draly se jí z očí. Usedla do křesla pod elektrický lustr, opřela lokte o kolena, složila hlavu v bílé dlaně.

Žárovky elektrické, ukryté v opálově proměňavých zvoncích antického skla a zavěšené v Olbrichovském lustru kovovém, pokrytém delikátními tóny patiny, tvořily přísnou korunu nad její hlavou a oblévaly ji měkce bílým světlem.

Vzpomínala. Dnešní večer podobal se vůbec bohoslužbě za mrtvé. Slzy, které bylo jí nyní vyplakat, byly jim obětovány.

Vešel sluha s náčiním čajovým. Přinášel i lístek návštěvní. Kdosi ještě tak pozdě žádal si viděti ji, kdosi, kdo se nedal odbýti.

Na lístku stálo jméno Marcelovo.

Mrtví se objevovali po smutečních mších.

Povstala. Nohy jí nemohly unésti. Roztřásla se na celém těle.

Vešel muž z lóže, Marcel, láska celého života, milý její, tvář jasná a temná, malovaný životem sfumato, jak mu kdysi říkávala, jako tváře světců Vinciových.

Nedovedla vyřknouti slova. Ukázala němě na křeslo.

Když usedli, oprostila se na tolik, že pronesla:

„Proč přicházíte?... hřbitovní kvítí zavonělo kolem..."

„Viděl jsem vás hrát. Trpěl jsem nezhojenou bolestí. Chtěl jsem se k vám rozběhnouti po každém aktu. Po posledním jsem se nepřekonal. Musil jsem vás spatřit. Řekli, že odjíždíte, proto jsem přišel tak pozdě. Nemějte za zlé..."

„A co jste mi přišel říci?"

„Nevím, co jsem vám přišel říci."

„Jako v předzvěsti viděla jsem dnes muže, který se podobal vám!"

„Cítil jsem celý večer bolest z toho, že jste se vžila do role a opakovala ji, jako by to byla naše historie, do role se surovým milencem. Naše láska nebyla taková! Pláču pro ni, ale nebyla taková!"

„Nebyla a byla. Vím to všechno. Vím, kterak se to končilo, vím, jak dlouho před koncem jsem cítila její vadnutí, vím, že mi bylo tehda, jako bych plula k moři severnímu a potkávala ledy jako předzvěsti. Věděla jsem podle nich, že se blíží studené moře, jako podle řas vodních poznáváme, že se blížíme ke břehu. Byla jsem stále uchystána na konec. Tenkráte, kdy jste mi vyčetl ztracená léta, kdy jste mne obvinil, že jsem vás málo milovala a málo vám

dala žíti života, nepodivila jsem se. Hynula jsem pod vaším strašným slovem, ale bolest působená vámi byla mi radostí a krásou a necítila jsem spáleniště. Má bolest zdála se mi spravedlivou. Plakala jsem drobné hořké slzy a vím, že i vy jste tehda zaplakal s hlavou nazad skloněnou. Vím, chtěl jste mne tenkráte obejmouti, ale já věděla o marnosti těchto usmíření. Rozedrali jsme se slovy a chtěli je zahladiti políbeními. Nešlo to již. Řekla jsem si: to musí býti rozřešeno. Vymkla jsem se a odešla od vás. A ještě jsem necítila spáleniště."

„Psala jste mi tehdy list rozejití, vím, ale mně se všeho zželelo, a tak, jak bývá po uplynulé kráse a lásce: Člověk se napřed vzpíná a chce pořád první kvalitu, nechce snížení, nechce druhého odvaru, chce stále plnou číši, nedotknutou rty. Ale pak, Bože, pochopí, že je všechno ztraceno, nic že se neopakuje, a chce potom ne krásný, ale vůbec nějaký život! A proto jsem vám tenkrát napsal: „Proč mne mučíte?' A vy jste to věděla. Věděla jste, čeho jsem byl pro vás schopen, věděla jste, jak jsem proměnil život celé rodině, sám sebe zahubil!"

„To se vám zdá dnes. Cítila a věděla jsem, že se mne chcete zhostit, a byla jsem pyšná, že jsem vám k tomu pomáhala!"

„A napsala jste mi: ‚Nepřicházejte nikdy. Naše komedie je skončena, neuvidíme se, odložíme zlý zvyk!' Na to jsem vám teprve poslal zlý list, tvrdší všech minulých, plný výčitek a zloby!"

Margit sklonila hlavu a mluvila do dlaní unaveným hlasem:

„Bylo po všem. Nastala hrůza. Knihy neměly slov, písně byly bezezvuké, život bezpříčinný, země bez půvabu. Chtěla jsem odjeti, ale nemohla jsem pochopit, proč mám umírat tam, když mohu umříti tu. Svět se proměnil v prach a v písek. Nebylo slunce, nebylo mraků, květiny nekvetly. Říkala jsem si: Před mým milionem zmizela jednička a zbyly nuly. Nulami byli ostatní lidé."

Margit zmlkla.

Marcel rychle, než pozvedla hlavu, konečky bílých prstů rozetřel slzy na okraji řas.

„Margit," řekl, „mluvíme o minulosti, jako by nebylo dneška."

Margit na ráz povstala, změněna, jako ustydlá, došla k Marcelovi, svému bývalému milenci, opřela se o stůl a pronesla hlasem zkřehlým a cizím:

„Hm, hm! Podívejme se! Co jsme a kde jsme dnes!"

Její ramena sebou zaškubala.

„Tolik jsem toho namluvila o minulosti, ale dnešek je dnešek! Chci se ti podívati do tváře, je-li malována ještě sfumato!"

„Prosím tě, Margit, o jedno: nepokořuj mne!"

„Ne, ne, neboj se!" mluvila úsměvně, hlasem plným skrytého utrpení, „neboj se, k čemu by mi bylo třeba tvého pokoření? Chci se ti podívat jen pevně do tváře, jako jsi se dnes po celý večer díval do mých očí přísně a chladně, jako hledívám do tváře své."

„Zanech mne, zanech mne!" řekl nervosně Marcel. „Myslil jsem dnes po celý večer o sobě. Nejsem s sebou spokojen, bolím sebe sama, nejsem ten, kterého jsi milovala. Proto jsem se mučil, proto jsem se odhodlával a zase překonával, mám-li jíti nebo nejíti. Člověk na sobě staví, po léta staví, ale náhle se mu nechce dál. Řekne si osudově a hloupě: Nechť si loď pluje sama, bez vesel, kam se proudu zachce. Uvěří nějak v samozřejmou moc svých dlouho pěstovaných sil..."

„Kouzlo..." pronesla Margit, vytrhávajíc toto slovo z myšleného a vzpomínání. „Kouzlo... vím, kolik ho bylo v tobě. Vím také, co je to kouzlo, to jest tajemství kouzla osobnosti. Tisíckrát jsem o tom přemýšlela a nedovedla pro to nalézti jména. Je to cosi nepamatovatelného, protože příliš živoucího. Je to

cosi nedosti živoucího, poněvadž nepostižně prchavého. Je to cosi méně pozitivního než vůně, je to cosi jen nejjemnějším srdcím vnímatelného, cosi podobného tomu, co se vznáší nad vrcholky květinovými. Je to sladkost milované bytosti, je to cosi, co všechna umění jsou bezmocna zadržeti. Vím, že úsměvy, které Lionardo zachránil na rtech svých mystických osob, malovaných sfumato, které uchoval jako indickou vůni v drahých flakonech přechovávanou po staletí, vím, že i jimi dovedl pověděti jenom stín dávno utracených, zahynulých kouzel. Představuji si je jako záři, která se lila z Kristových dlaní, jako olej, který prýštil z rukou světic, cosi dráždivého a čarovného zároveň. Kolik bývalo na tobě tohoto kouzla!"

„Paní, paní nešťastná, klamala jste se, nebylo na mně kouzla, nemohu vás zanechati tomuto klamu. Sprostý jsem byl, ale vám se ve mně zalíbilo; blahoslavený jsem byl, ale nebylo kouzla..."

„Učila jsem se mu zpaměti, aby mi zůstalo známé a zřejmé do posledních let, ale s hrůzou ve svém štvaném životě poznala jsem, že ho zapomínám. Pak jsem ho zapomněla zcela!"

„A dnes..." řekl rezignovaně Marcel. „Dnes je konec kouzlu! Nehleď na mne, neobstojím před tebou!"

Margit prohlížela si ho stále vrývavěji, naslouchala jeho slovům stále žádostivěji.

Potřásala hlavou; nikdo by byl nerozpoznal, co to znamenalo, a říkala mezi zuby, nespouštějíc s něho očí, jakési stále neurčitější:

„Chm!"

Nalila si koflíček prochladlého čaje a hleděla zamyšleně na jeho krásný zlatohnědý tón.

„Jsem o něco chudší," řekla. „Nezklamal jste mne, neděste se, nepokořím vás, ale hrozím se toho, že nejsem schopna vnímati již — kouzla. Cosi ztrnulo ve tmě. Bože, bože, je smutné, co mluvím, ale žel, je tomu tak. Cítím dnes, že všechno vím, všechno znám, všechno že jsem žila. A často cítím, že i tak hraji. Minulost a jenom minulost obaluje bílým, čistým, chladným jíním má slova a má gesta. Miluji proto poslední jednání Sapho. Miluji zahradu mrtvých slunečnic, miluji prvý tichý sníh, který na ně padá. Pro ticho miluji podzim, pro ticho si asi zamiluji zimu... můj... milý... milý příteli..."

Marcel přejel nervním, laskajícím pohybem její smutná ramena a svislé, bílé, unavené ruce.

Jeden ve světle druhého poznávali svou proměnu, svou únavu, své šedi.

Marcel myslil:

„Taková je tedy věčnost lásky. Věčnost, která má dno, konec, šero, podzim, jíní...?"

A vzpomínal:

„Tehda bylo nám málo přes dvacet, a svět byl tajemný čarovný, a všechen zatopen zlatými mlhami. Och, co jsme všechno tušili pod nimi! A zatím objevily se úzké malinké uličky, s vymezenými chodníky, s proužkem šedého nebe. To bylo, co skrývaly zlaté mlhy."

Ale nechtělo se mu tohoto pohledu. Nepřivykl si žíti v něm. Snažil se vrátiti se v duchu na ona místa, odkud bylo viděti sladký a laskavý svět, a všechno se mu proměnilo v noc plnou nekonečných snů.

„Margit," řekl hlasem ostýchající se něžnosti, „náš sluneční vůz byl dlouho vypřažen, my zapomněli jezdit v jeho spřežení, my zapomněli srovnávat jenom kroky..."

Margit zakývala záporně hlavou.

„Neklam se, milý příteli, nejkrásnější obraz světa nedovede přikrýti konce jeho věcí! Jsou to jenom růžové věnce, které jim kladeš na ztichlé hroby. Chtěla bych, z celé duše dravě a silně bych chtěla proměniti je v živoucí sny. Ale všechno, všechno minulo... Prosím tě dnes jenom o jediné. Nevcházej mi již do cesty. Buďme věrni a uctivi k své mladosti. Nevcházej mi do cesty jako zrcadlo, ve kterém vidím, jaký lán země jsem ušla. Je to jediná noblesa, kterou jsme dlužni kráse svého

mládí; ale nač tomu říkati noblesa? Je to strašná nutnost popleněného mrtvého srdce . . .“

Marcel povstal.

Sluha přišel ohlásit, že vůz čeká, že je čas odjeti k vlaku.

Margit zamrazilo. Čekalo ji nádraží, dým, vlak, jeho vtíravá, v taktu odklepávaná melodie, hotel, kulisy, jeviště, samota bez něhy, umírání bez člověka . . .

Povzdychla.

„Je čas loučiti se . . .“

Podala mu levou, dlaní vzhůru obrácenou ruku, jako by ji nastavovala pro dar odpuštění.

„Pochopte mne!“ poprosila. „A buďte s bohem!“

Marcel se uklonil a nepozvednuv již hlavy, vyšel.

Margit viděla jej mizeti ještě v záhybech schodiště, když sama scházela.

Sestupovala tiše a umučeně, smutna prokletím, že musila — kněžka kouzel — zachrániti si jejich nepotřísněná zřídla, udržeti jejich vůni v drahocenném flakonu svého umění ještě po dlouhé dny, že nesměla uhořeti ohněm zkázy a zahynouti marnou smrtí lidského milování.

✱

MĚSTO V RŮŽÍCH.

F. X. ŠALDOVI.

Byl letní den. V lázních odpoledne při hudbě a při mražené kávě nudila se veliká, většinou provinciální společnost a několik velkoměšťáků zbloudilých sem náhodou.

Lázně byly moderní, ležely v horách, byly utopeny v lesích, měly krásné stráně rozkvetlé měkce růžovým ligrusem a zlatou v rose zářící třezalkou, ale chybělo jim n ě c o, něco neurčitého, vzpomínky posvěcené krásným člověkem nebo legendárními milenci, aby těžký mrak prázdné nudy, který na nich ležel, se vznesl nebo rozptýlil a byl tak vykoupen.

Krasavice, která ztrávila zimu v Paříži, a bůhví z jaké pošetilosti dostala se až sem, uzívaná pravila řediteli lázní:

„Alespoň kdybyste sem pozval nějakého indického prince . . .“

U malého stolečku na náměstí lázeňském seděla mladá žena v bílých šatech s krásnou, trochu ustrašenou tváří a nemladý pohyblivý muž.

„Lidé,“ pravil muž, „podobají se pokrmům v obecní kuchyni; dostaneš tam jen čočku, nebo nudle, nebo hrách. Domníváš se, teď konečně poznáš člověka, ale mýlíš se. Je to zase buď čočka, nebo nudle, nebo hrách!“

„Myslila jsem,“ řekla dáma, „když jsem chodila dnes po lukách a viděla fialové nezná-

mé mi květy, podobné střapcům hedvábným, modře fialové vičence, i něžné, němé a oddané svlačce, kdyby byl režisér světa vyplýtval jen polovinu krásy na lidi, kolik jí vyplýtval na květiny, mohlo to být na světě snesitelné!"

„Někdy," pravil pohyblivý muž s mladou tváří, která jenom v úsměvech stárla, „ve svůj vkusný den zahýří si režisér světa a postaví člověka mezi krásné květiny. Stvoří sto tisíc bezvýznamných měst a náhle jedno a v něm záhadu světa. Znám úžasné město, město bez zásluhy, kterému se dostalo darem toho, co chybí těmto lázním: posvěcení zajímavým osudem."

„Povídejte!"

„‚Město v růžích', říkávám o něm."

„Vypravujte!"

1.

Město v růžích leží uprostřed modrých vrcholů horských, obklopeno mladými lesy, které vbíhají až do jeho ulic, osvěženo úzkou, čerstvou řekou, okrášleno starým parkem a zámkem baronským.

V zámku žil starý baron, potomek vítěze nad Turky, krásný, neunavený stařec, pyšný a umělecký. Celý život věnoval veliké vášni,

kterou choval k starým porcelánům a majolikám, k osmnáctému století, k výšivkám a ke krajkám. Jeho zámek byl jimi vyložen a vystlán a baron ještě se rozechvíval, když větřil někde nový nález.

Řekl-li před ním někdo „míšenská figurka", nespal celou noc, představoval si všechny její nejlepší možnosti, dal si ji desetkrát popsat a neustal, dokavad jí stůj co stůj nezískal.

Do města přistěhovala se s mužem podivná paní. Nikdy se měšťáci neshodli, byla-li naprosto krásná nebo naprosto ošklivá.

Kdosi vtipný pojmenoval ji kdysi ‚La belle laide'.

Přišla pro pohoršení města. Nikoho si nevšímala, s nikým nemluvila. Najala si baronský dům za městem, opuštěný a velmi sešlý, vedle kapličky, kterému se říkalo obecně „Strašný dům". Ležel na břehu stříbrné řeky, od města vedla k němu ořechová alej a zahrada žlutých květin jej obklopovala.

Ozdobila byt, zřídila zahradu; sama všudy se procházela, nikoho nepozvala, nikoho nenavštívila.

Lidé, jdouce na procházku do lesů, vystupovali na prsty, aby zahlédli cosi z jejího mysteria, ale nikomu se to nepoštěstilo.

Její muž byl státním úředníkem.

Poněvadž při své přísnosti byl přívětivý, troufali si mnozí, vlichotili se mu, aby se dostali přes práh jeho bytu.

Ale sotva se o tom zmínili, obrátil hovor v jiný směr, takže ani u něho ničeho nedosáhli.

Jenom baronský komorník v plavém sukně, dlouho cvičený slídič po starých uměleckých předmětech, vyzvěděl od řemeslníků, kteří jí sloužili při úpravě bytu, že přivezla věci staré a cenné, o něž se třásla, že má mnoho porcelánů a výšivek, že má bedny s drahocennými předměty, jichž ani jim nesvěřila rozbaliti.

Baron větřil a poněvadž tam podivná paní komorníka nevpustila, usmyslil si, že tam nějak pronikne sám.

Napsal jí, že doslechl se o její lásce k starým věcem, že je sám majetníkem slušné sbírky a že by mu bylo ctí, kdyby ji směl osobně poznati a pozvati ji k sobě.

2.

Paní ponechala rozhodnutí muži.

Řekla mu:

„Je to starý muž, ale nepřeješ-li si, nepřijmu ho.“

Muž odpověděl:

„Co ho to napadá? Co tu chce? Víš, že jsme si ujednali, nepřijímati návštěv!"

„Odmítnu ho!"

„Nelze to dobře. Je členem panské sněmovny... Napiš, aby přišel!"

„Ale pak dovol mi, abych ho udržela v napětí! Potrestám ho za zvědavost!"

Podivná paní přijala baronovu dopolední čtvrthodinnou návštěvu v bílém, stříbrném a azurovém salonku, neozdobeném, v němž nebylo starožitností.

Byla oblečena bíle a měla šťastný den. Byla svěží, vynalézavá, její vzpomínková pamět byla čerstvá a neunavená, a byla ten den i krásná.

Slušný baron díval se jenom na ni, ale pochopil, že jej klame a že i před ním tají svoje sbírky.

Hleděl na její podivnou, černou, výraznou, drsně a karakteristicky kreslenou hlavu a tvář i na zelený scarabeus s rozepiatými křídly, který spínal její šat.

Baron choval se se stylisovaným nádechem afektace, a poněvadž nebyl veliký, pozdvihoval povýšeně jemně zkrojenou bradu a hovořil s vysoka.

Dotýkaje se diskretně zrakem okřídleného posvátného scarabea, mluvil, vybavuje ji snadno z paměti, modlitbu egyptskou:

„Sláva Tobě, o Rá, za Tvé rozzáření jitřní, Tmu, Tobě za Tvé západy! Zbožňuji božství v každé formě, pod všemi různými jmény! Otče lidstva, který osvěcuješ svět velikou láskou svou, dovoliž mi, abych byl zářivým na nebi, mocným ve světě a abych denně pozoroval tvář slunečnou... Ty osvěcuješ, Ty zříš, zjevuje se vládcem bohů!"

Paní usmívala se s porozuměním, když mluvil, a hlasem uměle skromným, jako Esther královna, která k záhubě zvala Amana, poprosila barona, aby přišel, dříve než ona si prohlédne jeho sbírky, pobesedovat s ní ještě jednou.

3.

Baron přišel odpoledne k podivné paní velmi šťasten a velmi zvědav.

Paní uvedla ho do pokoje o bílých stěnách. Jeho okna byla zastřena slovenskými reticelami. Bílá předokení byla vyzdobena kvetoucími stromečky fuksie.

V úhlu obdélného prostorného pokoje, vyloženého vybledlou růžovou výšivkou, hořelo fialové světlo v mosazné rokokové věčné lampě, zavěšené na rameni z kostelních svícnů. Nábytek v komnatě byl malovaný, barevný, starý,

ale selský. Na stěnách visely mísy zdobené lesklým kobaltem na bílé polevě, poskvrněné trochou smaragdové zeleni a citronové žluti, prosté, sytě barevné, krásné mísy, které by snob pověsil do předsíně, protože jich nenašel za výkladní skříní modního krámu a hlavně proto, že nebyly drahé.

Komnata měla pěkně sdružené barvy, bílou, modrou, sytě zelenou s trochou žluté, celá byla myšlena barevně jako starý džbán.

Baron ocenil ušlechtilou prostotu vkusu podivné paní, a jeho zvědavost byla zvýšena.

Přijal z její ruky malovanou mísečku se zákusky.

Oba ztišili hlas a hovořili spolu, jako by si dávali vzájemně kulturní hádanky a oba rychle bez pauz a bez rozpaků je řešili, aby se nezdálo, že se zamysleli a že musili hledat odpověď. Hovořili střídavě o Keatsovi nebo o Guiccioli, o Pinetě nebo o Isle of Man.

Baronovi z rozechvění zrůžověly oči.

Paní vysušovala rty šátečkem.

„Jste vždycky tak spirituelní?" klaněl se jí otázkou baron.

Hrozny z perleťových cetek na jejím šatě se jemně leskly, kytice bílých růží upevněna černou stuhou aksamitovou na okraji výstřihu tvořila lehce růžovým nitrem odstín její mdlé pleti.

Baron opakoval své pozvání.

„Ano, pane barone," řekla, přijímajíc je. „Změřme síly. Tato moje komnata je předmluvou. Nevím, odhodlám-li se uvésti vás do románu. Můj pořad je odpozorován z Káně. Naposledy přijdou těžká vína. Kdy vás smíme s mužem navštívit?"

Malá, dříve neviditelná dvířka se otevřela a jimi vešel mladý muž.

„Můj manžel," představila ho paní.

Nedočkavý baron pozval je hned na příští den.

4.

Provedl je nejprve parkem. Park byl tak barevně nový a úžasný, že všichni tři zmlkli.

Mezi tisícizvukou zelení, mezi jejími nejchladnějšími odstíny planuly keře s listím sestupujícím v jemně lišených tónech od ohnivě fialového až k čistě topasovému, zářily javory, svítící od rzi až k tónům růžových bronzů a bledě plavým okrům, rozechvěné a lehké jako zlaté plameny.

Kaštan, královský strom, dokonale sežloutlý, s listím lehkým jako pozlátko, stínovaný od růžových hnědí až ke zlatým okrům, byl vzrušen čerstvým, vonným, chladným větrem říjnovým. Jeho větve jako obrovské vějíře ze

zlatých tkanin pohybovaly se od země k nebi a naopak efektně a pompesně, jako by sloužily u trůnu a ochlazovaly unavenou hlavu královskou.

Pětidílný list, každý sám o sobě barevný zázrak, druhému nepodobný, krášlený barvou, pro niž není jména v žádném slovníku ani v žádné skříňce s pastely, a již také každé pojmenování by kompromitovalo, list na dlouhé stopce, zdobně vykrojený, kýval se zdlouha jako kyvadlo, umíněně a vytrvale, až se oddělil od větve, a neztráceje rytmu, slétal v dlouhých šikmých čarách, někdy topasový, někdy zlatě, někdy kalně jantarový, jindy zelený jako voda do mokré stříhané trávy.

Baron je dovedl na vyhlídku pod strom, který utvořil nad nimi jeskyni s průsvitnými stěnami, s mřížemi větvovými, obsypanými suchými lístky.

Jimi za šedou, bystře letící řekou, za městem se spoustou hnědě fialových střech, prokmitla temně modrá posvátná hora se zázračným obrazem a se studnou, nemocné uzdravující.

Paní chodila něžně zavěšena do ramene svého manžela. Bílý krépový závoj, který pokrýval její obličej a visel měkce po zádech, odsunula z bronzové tváře.

Vnímala radostně vítr horský, chladný jako voda, a jako by se druzí dost neradovali, upozorňovala je stále na jeho příjemné a svěží doteky.

Manžel jí pohladil ruku a řekl:

„Ty můj pošetilče."

Baron zavedl je do zámku, ukázat jim svůj poklad.

Byl napiat očekáváním, co řeknou, chtivý udiviti je.

Do manžela v zámku zavěsil se baron. Věřil, že i on ocení dílo jeho života.

Procházeli chladné, nikdy neobývané komnaty sbírkové.

Paní, která, jak bylo zřejmo, viděla sto takových zámků a kterou nic nemohlo překvapit, poněvadž podobají se druh druhu, ačkoliv se namáhala, vítati přívětivě míšeňské terriny s fialovými růžemi nebo čajové konvičky s víčky ozdobenými šípkovými jablíčky, říkala, když jej našla, „Sevrès" tónem, který mohl býti podezříván, že znamená oklamání.

O stropech a o dveřích, věnčených barevným stukem, věnci uvitými jako z čerstvě natrhaného ovoce, řekla: „Ty vám závidím!"

Upozorňovala muže na jednotlivé drobnosti, na staré výšivky, napiaté v rámech a zavěšené od stropu jako gobeliny, na všechny skříňky s porcelánem, jejž baron nakupil za třicet let.

Ale baron polekaně cítil, že tak činí nějak spíše z něhy nebo z pozornosti k muži, než z radosti k předmětům.

Byl by chtěl, aby uctila každou konvičku, pomilovala každou bonboniéru a neříkala jen tak mimochodem „en camaieu", jako by to nic neznamenalo, jako by ho každý kousek nebyl stál kus života a řadu nepokojných nocí.

Konečně došli na práh poslední komnaty. Sem zařadil baron věci moderní. Na stěnách visely obrazy nedávno získané.

Paní vzhlédla k obrazu podivně světelnému a zbledla. Její rty pootevřely se a zbělely. Bála se pohlédnouti na muže. I on polekal se nějakou strašnou vzpomínkou.

Baron vysvětloval:

„Děpold... moderní člověk... veliké budoucnosti!"

Obraz byl malován jako z prvků slunečního světla.

Tři tančící ženy, vysoké a útlé jako háďata, se žhavýma očima, gitany oděné moderně, se spoustou krajek na serpentinově střižených sukních, tančily zelenou světelnou tmou, základní, zelenou jako moře. Tři ženy s vlasy hluboce černými tří nejhlubších odstínů: fialového, rudého a modrého. Bylo v nich myšleno a stvořeno poslední šílené tempo života, cosi strašného a zlého, konec kultury a znovuzro-

zení světla. Síra a oheň, fialový a zlatý oheň, žluť do zelena a bělost do zlatova.

Baron pojmenoval znova zřetelně jméno malířovo, ale manželé pospíšili k druhému plátnu, k obrazu, malovanému milencem dne, plnému něhy, tichých světel slunečních, prosakujících sněžně bílou mlhou, k plátnu malovanému malířem slunce dobrotivého a cudného, oblévajícího hlavičky dvou zahradníčků i růžový dům se zelenými vrátky.

„V této zelené podzimní zahradě," mluvila paní, přemáhajíc nezdařené vzrušení, „všechno je nějak laskavé. I hlava hochova, i hlava děvuščina, nemyslíte, pane barone? Jak se něžně a milostně chovají k těm otrhaným, studeným, červeným jablkům, která skládají do koše. Neodvažují se ještě milovati sebe, proto milují jablka. Slunce podzimní vlídně polévá jejich vlasy i mladé ruce v rukávech, z nichž vyrostli, a zachycuje se všude s něhou rozloučení. Nemyslíš!" domluvila nervózně, netrpěliva uslyšeti konečně mužův hlas.

„Hm," odpověděl rozzlobeně muž.

Paní se rozrušovala.

Baron nevypozoroval proč, i vrátil se zase k malíři Děpoldovi.

„Miluji velmi jeho obrazy. Je v nich cosi symbolicky živoucího. Kytici růží téměř vy-

hodí z bílého obrazu, takže se vám zdá, že cítíte její vůni."

Paní hlasem podrážděným a umíněným, jako by se mstila muži za jeho mlčení, řekla:

„Ano, mně se zdá, že na jeho obrazech, kdesi za krásnými rezavými ženami v několikazvukém fialovém hedvábí, kdesi v pozadí večerního sadu za ohnivými lampiony, za věnci bílých světel hraje vášnivá hudba, strašlivá, vášnivá hudba, která rve srdce... Ze všech jeho obrazů, všimněte si, zní vzdálené vzrušující tóny..."

Manžel pravil důtklivě polohlasem:

„Půjdeme!"

Paní se otřásla a jako by si řekla: „Dost dlouho namáhala jsem se je udržet, nyní jsou hráze prolomeny. Za námi potopa!" hlasem, zajíkajícím se nervózním smíchem, pozvala barona na určito na příští odpoledne, aby i ona jemu mohla se pochlubiti svými drahocennostmi, aby mohla naplniti pohár vínem kananejským.

5.

Baron dostal se konečně do zaslíbené země. Pán domu, který se ve své domácnosti vždy náhle objevoval, jako strachem přihnaný, a prá-

vě tak rychle mizíval, uvedl jej do selské jizby a pobesedoval s ním.

Pán domu měl dlouhý, měkký, pěstovaný vous, po asyrsku zastřižený, rezatě zlatý, který probíral růžovými, pěstovanými prsty s mandlovými nehty. Mluvil velmi málo, ale zato napiatě naslouchal a velmi rád končil dobře voleným slovíčkem větu hostem nedopověděnou. Měl také svou vášeň, miloval literaturu orientální, pohádkovou, a byl šťasten, naslouchal-li někdo jeho vybranému výkladu „O městě pokoje, o větě pravdy nejvznešenější, o větě pravdy nejnadějnější, o větě pravdy nejstrašlivější, o městě Irému, o městě ztraceného ráje pozemského, jehožto zlaté střechy uzřel posledně strýc proroka Mohameda".

Jeho srdce bylo naplněno vírou v bezmocnost lidského chtění. Snažil se o cosi, ale při prvním vzkřížení událostí zemdlel, neboť uvěřil, že je marno vzpírati se velikému, vševládnému osudu.

Stýkati se se šlechtici bylo mu tajnou ješitností a vyhledával je vždycky, třeba byli nejchudší, opíjeje se kouzlem starých jejich jmen a možností vysledovati po staletí jejich přímou, třeba Medicejskými princeznami okrášlenou linii; rozradovalo to jeho marnivé srdce, truchlivé pro temnost vlastního původu.

Paní se objevila, až když přišla vyzvati hosta k čaji.

Nová komnata byla vytopena a čistý vlažný její vzduch obsahoval všechny umělé vůně podzimní. Cosi jako za chladných dnů rozkvetlé růže, cosi jako vadnoucí ořeší dotýkalo se čichu.

Výklenků bylo použito k odděleným koutům, které měnily prostranný pokoj v několik světniček. Na stěnách byly namalovány stromky kvetoucích růží, jejichž svěží pruty unášel vítr.

Baron usedaje na zelenou, uprostřed pokoje postavenou pohovku, pravil:

„Je to zde vaše sanctuarium? Je to poslední komnata vašich tajemství?"

„Ne," pravil její manžel, „podivínství mé ženy nemá konce. Její poslední komnata je nepřístupna všem jako třináctý pokoj v pohádce!"

„Je to její ložnice!" rozřešil hádanku uklánějе se graciézně baron.

„Ne! Není to pokoj určený k obývání. Je to pouze příbytek jejího tajemství. Ani já do něho ještě nikdy nevstoupil."

Paní domu usmívala se zvědavým mužům, přibližujíc se k nim.

Byla oděna v růžové hebké látky, plné podlinek a lístečků jako centifolie.

Oblak vůně podzimních růží ji obklopoval a vzdaloval i blížil se s ní.

„Jsou bytosti," pravil baron váhavě a šťavnatě, tvoře slova hlasem školeným, ale nepřikrývajícím zcela stáří, „které přecházejí pokoj a pokládají ruce s větším uměním než druzí zpívají! Mám to rád! Líbí se mi, když se dotýkají předmětů. Mají k nim poměr trochu patetický a já miluju patos! Opíraje se o ně jako by na ně pokládaly tíhu svých příliš těžkých snů. Neznám jich mnoho. A jako všem starcům, zdá se mi, že jich ubývá. Dovolte mi prosím proto, jemnostpaní, abych se vám trochu kořil! Myslím, že mi to prominete, milý příteli. Jsem stár a syt svých dní a brzy připojí se duše má k lidu mému, mluveno řečí Písma. Přiznám se vám, je to stařecké, vím, ale zdá se mi, že svět je tak hrubý, že tak začíná znovu, že to, co dnes cítím a miluji, bude opakováno v nedozírné dálce, že rád, věřte, rád umru. Nechci se dočkati epochy barbarské, která přichází nezvratně a jistě. Mám přítele. Je poněkud mladší mne. Je malířem, všichni ho znáte. Jsme spojeni upřímnou úctou. Je to člověk mého srdce. Je na světě sám. Totiž cítí, že je sám. Rozumíme si jen navzájem. Vím, že se dlouho nepřežijeme. S druhými je potřeba . . ." baron hledal slovo, „. . . ponižovat se, mluvit méně hlasnou řečí,

přikrčit se a co horšího... navykati si... na to, žíti pod nevysokými stropy. Ne, my toho nikdy neučinili. Žili jsme slavně a s radostí jsme užili díla, tvořeného pro nás tisícem laskavých a od generace ke generaci jemnějších rukou; smíme snad říci, že jsme je svými doteky jenom dosvětili. A to jsem chtěl povědět, my proto, právě proto umřeme rádi a bez lítosti, my proto nechceme se na dlouho přežíti! Odpusťte mi! Myslím, že jsem šťastnější vás, jemnostpaní, která chodíte krásně a máte spirituelní ruce, ale jste mladá a dožijete se proto toho, co bych nechtěl uviděti: příchodu barbarů..."

Manžel pochopiv, že rozmluva je vedena solidně, omluvil se a odešel.

„Krása lidského díla nemá věčnosti vesmírné!" pravila paní pokládajíc na stůl pokrytý vanilkově fialovou hedvábnou přikryvkou drobné předměty, „ale v tom snad vězí její cena. Všechno, co nám zanechala minulost, není nic jiného než svědectví jejího rozjásání, než toho, že jí byl život stejným svátečním, kouzelným úžasem, že se mu divili se stejně utajeným dechem, jako se mu divíme my dnes! Pohleďte!"

Podala baronovi bílýma rukama, obemknutýma krajkou, koflík graciézní formy s čerstvě nalitým čajem.

Baron přijal ho něžnýma, ale jistýma rukama, navyklýma chovati drahocenné předměty, a řekl jenom překvapen a vzrušen hlasem skoro bolestným: „Och, och . . .“ Hleděl na drobounký koflík, který si postavil na dlaň daleko od očí, zkoumal jej pohledem milence a jako by hlasitě myslil, pronášel:

„Stará Čína . . . famille rose . . . Yung-tching. Pravá? Jaký poklad!“ žasl.

Prohlížel reliefní smalt, něžný v tónu, odstíněný na mléčném základě od nejbledší růžové, potopené v zlato, až do jasných karmínů. Krásné dívky houpaly se pod rozkvetlými stromy a voněly ke květům třešňovým.

Paní nedala baronovi vzpamatovati se. Podala mu hlubokou misku naplněnou úmyslně málo cukrem, aby nebyla pokryta její sladká mlžná modř, podobná jarní obloze.

Oba hráli si s cukřenkou a okouzleni jejím tónem, vzpomínali svého bratra, císaře čínského, který před tisíci lety určil tuto barvu pro nádobí svého dvora: modř nebeskou, kterou zříme po dešti mezi roztrhanými mlhami.

Paní pokládala na stůl kus po kuse, jeden vzácnější druhého, drahocenné porcelány, jaké si kdysi dávali darem králové, poklady s dávno ztraceným tajemstvím barvy, s ukrytým kolorítem, bílý a zářící porcelán, za který platili

milovníci veliké sumy, s vepsanými ódami královskými, opěvujícími vůni a chuť čajovou, a sladký nápoj, za který jim vděčí, vásy určené a podané za vkusných dob darem básníkům a označené jejich symbolem: perlou; vásy malachitově zelené, s domy v oblacích, s pagodami krále draků uprostřed jezera, s jeřáby, letícími v mračnech; talíře lesknoucí se měděnkovou zelení, barvou východní, barvou slavnostní, která pohltila a setřela všechny druhé tóny.

Čerstvé banány byly položeny na míse zelené, představující theorii osmi nesmrtelných, vzdávajících poctu vyšší bytosti, sedící na jeřábu a plující v nebi s roztaženými křídly, a hrozny na míse okrášlené smyslem a historií nelumby, rostliny budhistické, jejíž listy plují po vodě. Nad nimi skláněly se ženy s obnaženýma rukama, aby nejenom sbíraly květy, nýbrž také aby trhaly pně, obtížené zralými plody. Arkádou, otevřenou na palác, bylo viděti, jak se vracejí bárky a na povýšené terase císař a jeho rodina pojídali tradiční hostinu, složenou pouze z mandlí nelumbových.

Nikdy nežil baron takového dne, nikdy nepil tak slavnostního čaje.

„Chápu nyní, jemnostpaní, proč jste nebyla nadšena mými sbírkami, chápu, že nepouštíte nikoho přes práh k těmto pokladům. Mám

chvílemi dojem, že sním, a neodvažuji se tázati se vás, jakým kouzlem sešly se u vás tyto věci, jichž nelze získati; a ačkoliv mru zvědavostí, nedovolil bych se vás nikdy zeptati, jaká je vaše historie!"

„Moje historie, pane barone, je podivná, ale poněvadž je neukončena, je nesnadno ji vykládat. Jenom to vám povím, že předměty tyto byly majetkem matčiným. Matka moje byla z rodiny politiků a vyslanců. Otec můj byl ředitelem muzea a seznámil se s matkou, snaže se získati pro muzeum její poklady. Vyrostla jsem v muzeu, mezi skříněmi s nejkrásnějšími předměty. Mé loutky byly barevné jako podzimní listí; byly mi dovezeny z Jávy. Hrávala jsem s nimi čínské hry stínové, mysteria a hry náboženské. Trávila jsem celé dni v komnatách, odkázaných muzeu dvěma jemnými lidmi a milenci krásy. Muzeum bývalo v některé dny úplně prázdno, a komnaty s knihovnami a s bibeloty patřily mně. Čítávala jsem také na orientálních pohovkách celé hodiny, anebo prohlížela krásné předměty a vkládala do nich úžasná kouzla. Někdy jsem mívala soudruha. — Podivíte se, koho, pane barone." — Paní se zjevně vzrušila. — „Přicházíval tam druh mého dětství, syn kustodův, se kterým jsme si slíbili, že na tomto nádobí budeme jísti o své svatbě; hoch ten je — nynější malíř Děpold.

Na něho všechno působilo jiným dojmem. Roztoužil se po dalekých krajinách, po vlastech hraček javanských, snad po smědých tanečnicích a pastýřkách. Říkávala jsem mu ze Chateaubrianda: ‚Jest lépe, ó René, podobati se trochu více obyčejným lidem a býti trochu méně nešťasten.' Oba jsme se však nemohli již státi lidmi obyčejnými. Rozjel se do světa, ačkoliv jsme si v dětinství slíbili, že si budeme náležeti."

Paní se nervózně zasmála onomu dětinství, a ono bylo už dnes směšné.

Baron nemohl se dočkati konce posledních dvou vět.

„Děpold, jemnostpaní, autor gitan?"

„Ano, pane barone!"

„Rozraduji ho. Och, jak ho rozraduji! Víte-li, jemnostpaní, že jsem pozval toho pána, že dojel dneska, a že jsem mu dal vzkázat, aby přišel pro mne a představil se tak dámě, která..."

„Děpold nesmí překročiti práh našeho domu!" vzkřikla paní. „Slíbila jsem to. Můj muž žárlí i na vzpomínku."

Baron se napřímil v křesle, pootevřel rty, chtěje promluviti.

Mezi dveřmi v tu chvíli objevila se panská v černých šatech a ohlásila:

„Pan Děpold."

Paní přejela si nervózně čelo a skráně, zmateně a úsilně přemýšlejíc. Bylo zřejmo, že trpí.

„Vy jste ho pozval, pane barone, tím je všechno řečeno . . .“ promluvila hlasem, který prozrazoval celý její boj, a obrácena k panské pravila, jako by odhazovala balvan svého života:

„Nechť vejde . . .“

6.

Vešel malíř Děpold.

Paní se rozechvěla jako světlo na zčeřených vodách.

Stála vztyčena v temném úhlu pokoje a hleděla očekávajícíma, dokořán otevřenýma očima ke vstupujícímu muži.

Baron povstal a vyšel mu vstříc.

„Pane Děpolde, chtěl jsem vám připraviti krásné uvítání. Paní domu, která mne dnes hostí, rozumí vzácně vašemu dílu. Chtěl jsem vás zde uvésti a seznámiti; domnívám se totiž, že jenom nám, a r i s t o k r a t ů m, jsou otevřeny dveře tohoto domu. Ale před chvílí teprve dověděl jsem se, že není třeba mé intervence, že znáte z dětství moji vlídnou hostitelku.“

Děpold přijal s úsměvem jeho výklad i podanou ruku. Poklonil se sráželeje paty, když baron domluvil a jakýmsi elegantním, lstným krokem sklouznul k domácí paní, která se na venek ovládla.

„Milostivá paní..." řekl, líbaje její po světsku skoro mužně podanou ruku a pohlédl na ni zkoumajícíma, vášnivýma očima, pohledem jako plamen rychle vyšlehlým.

„Neděkuji vám za to, že rozumíte mému dílu, nenávidím ho!"

„Nerozumím vašemu dílu, nepřemýšlím nikdy o něm, vykládám je nahodile, literárně, — je to jenom vlídnost páně baronova, která tak praví... Posaďte se!... Naliji vám koflík čaje!... Přicházíte z dalekého světa?" mluvila paní zadýchávajíc se.

„Svět není daleký, to je jenom slovo estétů, paní Kateřino. Svět je maličký!"

„Přicházíte ze zajímavého světa?"

„Ne, i to je slovo estétů; přicházím z nudného světa, paní Kateřino, přicházím z Paříže, ze společnosti únavné a neprosté. Ze společnosti, která se nemůže najíst, nedošly-li jí včas orchideje ze skleníků a nebyl-li dochvilný dekorativní čínský sluha v svém oblékání."

Paní a baron vzhlédli k sobě s porozuměním. Jim by bývala tato společnost domovem.

„V jejich životě je tolik stylu, jako v čínském ornamentu, jest sám sebou vyplněn!“ pravil rozechvěně baron.

„Žil jste před tím mezi barbary?“ otázala se pyšně a podrážděně paní malíře.

„I barbar je slovo estétů! Není barbarů!“

„Jak vám ublížili estéti!“ snažil se úsměvem pokryti nervózní napětí baron.

„Neublížili mi ničím jiným než tím, že jsou. Nemohu se nasytiti růžovou vůní, zatoužil jsem vší bytostí po černém chlebě, pane barone.“

Obrátil se, aby pohlédl po komnatě. Pochopil její syntézu v jediné chvíli.

„I vy jste tu živi růžovými vůněmi,“ pravil zlostně.

Jeho pohled spočinul na číšce nalitého čaje, na koflíku „blankytném jako obloha mezi mlhami“.

„Tyto koflíčky žijou? Dnes z nich budu píti! Dnes, dvacátého října roku devatenáctistého. Hle, hle, hle! Jak se mi to zdávalo nedosažitelné, jak nemožné a zázračné! Bývaly dobře zamčeny, paní Kateřino! Plnívali jsme je na dálku jenom svými sliby a přísahami! Pamatujete, paní Kateřino?“

„Zahynulo naše dětinství, odešlo s mladostí. — Kdo by o něm přemýšlel! Pan baron vás pozval na dlouho, pane Děpolde?“

„Pobudu tu, pokud nedokončím práci, milostpaní."

Baron ujal se slova ochotně, aby čelil napětí mezi oběma.

„Pozval jsem pana Děpolda, aby provedl fresku v nově vystavěné kapli, nad mým budoucím hrobem, jemnostpaní. Neuspěl jsem posledně ukázati vám kartony k ní. Odešli jste náhle. Je to krásné dílo. Jiné, než všechny dosavadní. Nyní, když poslouchám pana Děpolda, chápu prosté linie jeho kresby. Domníval jsem se, že se oprostil z lásky k fresce, k sujetu, k materiálu, ale nyní vidím, že je to linie vývojová," domluvil baron váhavě, okrasně vyslovuje každé slovo.

„V jakých barvách jste komponoval svou fresku?"

„Podobá se v tónech dnešním javorům, jak jste o nich onehdy v parku mluvila. Růžové bronzy, svítící okry, barvy rezavé a bledě plavé!" vysvětlil baron.

„A sujet?"

Děpold nedal promluviti baronovi.

S vítězným úsměvem vztyčil se, zasvítil šedýma nedobrýma očima a řekl umíněně:

„Je to nanebevstoupení svaté Kateřiny, milostpaní!"

Paní vstoupila krev do tváře. Cítila, jak se jí rozlévá až ke kořínkům vlasů, a nevěděla,

jak se ukrýti před pohledy obou mužů. Sklonila obličej do smědých rukou a promluvila zmateně:

„Chystáte si krásně svůj hrob, pane barone. Je vás důstojno, abyste i po smrti byl obklopen krásou. I já jsem se poněkud připravila. Odpusťte nám to, pane Děpolde... Mohla jsem jenom schystati věci, které lze přenésti. Nemám stálého domova, a nevím, kde mne pochovají. Ale kdybych mohla, za poslední, co mám, koupila bych si velikou zahradu a osázela ji růžemi. Hustě jako pole bych ji posázela centifoliemi a dala se pochovati do jejich středu. Vyrostly by nad mým hrobem a daleko široko kolem něho v hustý les. Všechny cesty k němu by jimi zarostly. Navštěvovali by mne jenom motýli a ptáci, a kořeny stromů růžových by konečně vyrostly z mého srdce, spojujíce je se sluncem, které dává barvu a vůni jejich hebkým květům. Lístky růžové by něžnými, sesterskými dotyky pokryly můj hrob a pretenciosní estétce spalo by se pokojně a sladce!"

Paní sňala ruce s tváří, a potřásajíc kadeřemi, zasmála se.

Její veliké černé oči byly plny dětské, něžné záře, její rty se jemně chvěly. Mluvila o svém budoucím hrobě, ale její slova jako oblak letěla nad celým životem, v jemné bolesti

za řeči uvědomovaným, nad lety slibů, nad lety nesplnění.

Děpold hleděl chtivě a vypočítavě na ni.

„Nemám definitivní tváře, jasné tváře svaté Kateřiny. Nesměl bych vás poprositi? Pro staré přátelství, paní Kateřino!“ zaprosil Děpold.

„Připojuji svou prosbu, jemnostpaní. Nechť vaše tvář svítí mi do posmrtných snů. Byl bych vděčen všem těmto náhodám!“ pravil baron.

Paní zapřemýšlela.

„Nehodím se za světici!“ řekla. „Mám černo v duši!“

„Prosím!“ řekl umíněně Děpold.

„Prosím!“ opakoval baron.

Kateřina pohlédla Děpoldovi v tvář. Jeho hlas zněl podezřele a nedobře. Cosi tajemně zlého, úsměvem zalhaného zvučelo v něm. Řekla mu to:

„Změnil jste se. Máte podivnou tvář. Jenom v očích zůstalo cosi něžného z mládí. Ale vaše rty jsou zlobné, a smějete-li se, posměšné vrásky nakupí se vám kolem úst, až mráz přechází. Jako by se potměšile smál kdosi starší a špatnější než jste vy!“

„Je mi třeba vašeho profilu. Věnujete-li ne mně, nýbrž panu baronovi několik hodin času, nebudete obtěžována pohledem na mne! Pak zmizím odtud a neuvidíte mne už nikdy. Není

příčiny, proč bych vás na příště vyhledával! Skutečně není!"

Řekl to vypočteně, mrazivě, jako by mu nic na světě nebylo drahé, jako by se byl celý prodal již pánu jiných cennějších a vroucnějších vesmírů.

Ne prosby, nýbrž tento ledový tón přiměl paní, že řekla:

„Ne pro vás, ale pro pana barona přislibuji!"

Děpold se zasmál.

Ji zamrazilo.

„Nesmějte se tak příšerně. Půlnocí zní váš smích!" řekla.

Do pokoje vešel náhle její manžel.

Vstala před ním jako provinilá, a drobnými, nervními, rychle sypanými slovy vysvětlila situaci.

I baron se vkusně omluvil nedotýkaje se rodinných slibů a zákazů.

Paní položila výrazně jemnou ruku na rameno manželovo, jako by ho odprošovala, a pověděla mu i o žádosti obou pánů, i o svém slibu.

„Slíbila jsem," mluvila uchvátaně, „a vyprošuji si tvé přítomnosti k tomu. Slib mi, že mne doprovodíš. Pan Děpold by mne utýral svými posměchy!"

Manžel přistoupil k Děpoldovi a s nebázlivým, tvrdým úsměvem pronesl:

„Přišel jste splniti svůj slib, pane?"

Děpold se zmateně usmál:

„Zapomeňte na ty pošetilosti. Byl bych se vám omluvil soukromě. Zapomněl jsem na to dávno."

„Není pomoce, než u Boha nejvyššího, řekl bych rád s Mohamedány," pravil manžel paní Kateřiny, když odešli hosté. „Aby on, Děpold, sem nevnikl, zavíral jsem dům svůj!"

„O jakém jste mluvili slibu? Myslila jsem, že jste se spatřili po prvé?" ptala se ho žena s utajeným dechem.

„Spatřili jsme se skutečně po prvé! Ale vyměnili jsme dopisy."

„Kdy?"

„Psal mi cosi hrozivého, když zvěděl o našem sňatku. Dnes to odvolává!"

„Čím by ti mohl hroziti dnes? Ty víš, že miluju a budu milovat vždycky jenom tebe. Ale chce se mi strašně ho pokořiti, ztrestati, zničiti za jeho nesnesitelnou ironii."

Manžel probděl noc v stálém uvažování. Události ho překvapily a přesvědčily o tom, čím si on, fatalista, už dávno byl jist, že není uniknutí, ani pomoci u osudu. Byl pokořen a poklesl na mysli.

Když zdřimnul, zdálo se mu, že jede se že-

nou na otevřeném voze, na breaku jakémsi, za ohromné bouře, která se kupí kolem nich. Všechny strašné údery ze zlatého nebe, jež se bez ustání rozevíralo, padaly na jejich vůz, všechny blesky činily si je cílem, avšak oni nejenom nepozbývali vědomí, nýbrž pozorovali úžasná světla nebeská, krvavé světelné rány v oblacích klidnýma, neoslněnýma očima.

„Chtěl jsem tě poprosit, abys nebyla modelem Děpoldovi, ale rozmyslil jsem si. Jdi, člověk neujde svému neštěstí!"

„I já přemýšlela. Neujasnila jsem včera ani tobě, ani sobě, co mne přinutilo ke svolení. Každý člověk velikých cílů má míti na svém dvoře studnu, ze které vystoupí občas trpký prorok a vmete mu do tváře všechny slabosti a hříchy, jichž se dopustil na svém poslání. Jen rek snese pohled do strašné tváře svého Jana Křtitele, jenom hrdina, neukolébaný lyrismem a sladkým a slabošským hýčkáním přátel dovede jej vyslechnouti a odejíti do čistého vzduchu od pokažených, přeslazených pramenů. A Děpold včera vystoupil na mém dvoře z cisterny. Toužím po tomto utrpení ze sebetrýzně, po utrpení z možného znovuzrození. Na mých slovech, gestech, na mém nábytku a věcech vyrostl mech. Jak jsem se za sebe styděla včera! Jenom uplakaný, vyhýčkaný slaboch nesnese výhrůžné tváře."

7.

Mé hoře stalo se zaměstnáním,
jež vyplňovalo všechny mé chvíle.
Chateaubriand: René.

Manžel dovedl paní Kateřinu do zámeckého atelieru.

Děpold pružný a silný v gestu jako člověk, který prošel světem, pohyboval se s výraznou a ostře raženou jistotou společenskou. Každý jeho krok byla vkusná jistota člověka, kterého nebezpečné bouře mořské a mory indické odnaučily sentimentalitě a přeceňování malinké lidské bytosti.

Podal jim pevně a sebevědomě výrazně ruku jako člověk, který má ke každému určitý vztah, pohybující se mezi pýchou, úctou a přesností.

„Jak pěkně podáváte ruku," řekla mu paní. „Nechci si vás tím ulichotit, ale nikdo toho zde téměř neumí."

Manžel pobyl v atelieru půl hodiny při mlčelivé práci Děpoldově, ale protože byl státním úředníkem a musil odjeti na komisi, řekl si: „Není pomoci, leč u Boha nejvyššího," poručil ženu Allahovi a odejel.

Dokavad byl s nimi, zlé vášně ležely kdesi hluboko, téměř nezrozeny.

Sotvaže zapadly za ním dveře, ve vzduchu cosi zavřelo mstivým varem, zavířilo zlým vírem, zasyčelo hadím sykotem.

Oběma cosi srdce rozervalo, na prsa se kamenem položilo. Nenávist nebo láska, ale cosi ohromujícího zatmělo jim svět.

Kateřina snažila se neprozraditi svého uchvátaného dechu. Děpold však pomohl si ze své tísně tím, že se zasmál vypěstovaným, studeným, rozryvným smíchem.

Promluvil, potřásaje hlavou, hlasem, který se snažil urážet všemi hranami tvrdého přízvuku:

„Kdyby někdo věděl, že jsme se znávali v mládí, že jsme se líbávali v pustém muzeu, že jsme omdlévali v slibech nerozlučné lásky, že jsme si pili se rtů přísahy neporušitelné věrnosti, věr-no-sti opakuji, mohl by se domnívat, že maluji svatou Kateřinu k vaší poctě. Jsou snad tak naivní lidé! Je však třeba, abyste toho nikdy nemyslila vy!"

Kateřina vydychla, zadržujíc náhlou odpověď.

„Myslím totiž," pokračoval Děpold, „že by bylo směšné a hloupé malovat na oltáře baronských hrobek celou tu řadu žen, která mi prošla náručím. Nevyprošovali by si toho ani ubozí baroni, aby jim svítily do snů!"

„Měl jste tak dlouhou řadu lásek?" zeptala se paní, podkládajíc nervně hlavu smědýma rukama, utopenýma v bílém mušelínu.

„Jaké měkké stíny má váš rukáv!" řekl nedbale malíř a přešel beze všeho: „Ptala jste se na lásky? Ne, těch nebylo vůbec. Řekl jsem jenom: ženy, které mi prošly náručím. Hnusí se mi slovo láska!"

„Snad i to je slovo estétů?" namítla paní Kateřina. „Poučte mne! Přišla jsem proto k vám, abych uslyšela pravdu!"

„Nenávidím slova láska," opakoval podrážděně a umíněně Děpold. „Připomíná mi jiné, které následuje po něm, to jest zmar! Myslíval jsem v mládí, vždyť víte, jak jsme bývali naivní, láska že je stejný pojem se slovem věčnost, ale teď nic mi tak nepřipomíná nicotu života, smrt, konec, jako slovo l á s k a. Cítím otřesení celé bytosti, uvědomím-li si hluboce jasným pohledem hrůzu zmaru, ne zmaru ošklivosti hmoty, nýbrž všeho křehkého, nezemského, nejjemnějších a nejintenzivnějších chvil opojení a rozzáření. Dnes láska znamená mi totéž jako ryzí pojem marnosti, světla, které uhaslo dechem, koncertní síně v noci, ve tmě, ve které marně hledáte tóny užaslé a úžas vzbuzující, jež tam zněly a vzrušovaly před několika hodinami. Neměla jste je pronášet, straší mne to. Není lásky, není-li totožná s pojmem

věčnosti, nemiloval jsem nikdy nikoho a mluvím-li o minulosti, myslím pouze na ženy, které jsem líbal. Dnes tu a zítra jinou, žádnou druhé cennější!"

Smál se, ačkoli nebylo čemu, každou slabikou, kterou pronášel, jako by povídal něco příšerného.

„Nesmějte se, nesnesu toho smíchu, nepokořujte mne!"

„Neubližuji vám, paní Kateřino. Směju se, jak jsem se naučil smát. Zlý život utvořil můj smích. Není to mou zásluhou, ani mou vinou. Někdy mi to skřípe v duši, jako by řetězy kohosi ke mně připoutaného ošklivě vrzaly. Mnozí se na mně provinili, mám tolik co splácet zlou nenávistí. Je to směšné, maluji-li při tom nanebevzetí svaté Kateřiny. A maluji-li svatou tak bídnou, tak proradnou, jako jste byla vy! Buďte tisíc let živa, paní Kateřino, ale ani jediný z vašich dní, ani jediná z vašich nocí nebuď pokojná. Ať lyšajové a černé můry noční vám oblétají a věnčí skráně, nechť po prstech přecházejí kolem vašeho lůžka všechny od sebe samých nevykoupené, na polovinu upálené duše, nad vámi ať zvoní srdce nevydaných nenávistí. Ale to všechno je ještě příliš dekorativně myšleno. Přijdou horší věci. Nechť žijete životem nejpustším, to jest bez jediné vlastní myšlenky, nechť všechny

věci na světě vám zůstanou potupně střízlivé, ničím neposvěcené, ať všechny vaše vztahy mají nejnižší formy a nechť zahynou a uschnou jako trní bez růží vaše touhy . . .“

Kateřina bílá jako peří, potácejíc se, povstala a pokročila.

„Odcházíte, paní Kateřino?“

„Odcházím a nepřijdu již!“ pravila, vymotávajíc netrpělivě a umdleně krajku, zachycenou za háček. Ruce se jí třásly, zuby o sebe narážely.

„Vy přijdete zase, musíte přijít! Chci, abyste přišla!“

Kateřina vyšla.

„S Bohem, nečekejte mne, nezdržujte se!“ řekla mezi dveřmi jako by nacházela na prahu svou jistotu. „Jenom vězte, že ujdu vašim kletbám!“

8.

Druhého dne ráno vešla do malírny bledá jako vosk, s očima vpadlýma po probdělé noci, šeredná krasavice Kateřina.

Děpold, mstivé srdce, věděl, že je ztracena, věděl, že si přišla pro záhubu.

Založil ruce, zakýval hlavou a pohledl na ni jako na otrokyni.

„Stýskalo se ti po mně, ze stesku přišla's, pyšná paní, černá krasavice. Nespala's! Můry a lyšajové tě oblétali, celou noc jsi o mně přemýšlela. Jaký jsem býval, jaký jsem nyní, srdce jak mi spustlo, sesurovělo, shořelo a vyhaslo! Jak jsem tě přišel ztrestat, směšná estétko! Ke koflíčkům jsi srdce připoutala, rosičku z kalichů liliových pila, podzimními růžemi manšetky krášlila, všechny umělce za posluhy ochočila. Dobře, že jsi sliby zrušila, estétko. Hladem bych byl umřel ze tvé rosičky liliové! Hladem po černé skývě bych se byl umořil."

Kateřina, nemocná, pokořená, zaprosila ho zoufalýma očima, sepiala bledé ruce němě k němu, když mluvil, ale jemu zalíbilo se probodati ji celou. Mluvil hořká, mstivá slova. Sypal je na ni jako záplavy jisker, vylétajících z pohněvaného ohně.

Kateřina klesla na židli, zakryla si tvář, zaplakala několik hořkých, pyšných slzí. Jak byla uražena a zašlapána! Jakým štítem pýchy a nepodrobení ukrývala se celý život tato černá paní! Jak se vyvyšovala nade všechny, jak pohrdala všemi, kdož stáli nad ní! Jak se domýšlela, že se jí všichni staví v cestu, kterou hledala, v cestu k velikosti a k absolutnosti. A dnes přišla za neštěstím pokoření jako noční můry za plamenem milířů.

„Přišla jsem po druhé, po třetí přijdete vy!" promluvila. „Přišla jsem si pro nové pokoření, a přišla jsem, protože bláhové srdce mé nemohlo se sprostiti malého světýlka naděje. Doufala jsem, jako všichni doufáme, v možnost vítězství jedné tisíciny lásky nad devíti sty devadesáti devíti tisícinami prokletí!"

Děpoldovy zlé, pokřivené rty se uklidnily, slova jeho zesmutněla a zvážněla.

„Víte vy, jaký uvláčený, usmýkaný život jsem vedl? Myslíval jsem často: ‚Nejdu životem, nýbrž zahradou Getsemanskou, zahradou zrady.' Vy jste nečekala jako věrná milá, až se vrátím ze světa. Rostl jsem s vámi a myslíval si, na jaký úžasný citlivý, souzvučný nástroj vypěstujeme svá srdce. Jak jsem věřil, že vy budete mým dílem a já vaším! V prvé chvíli bylo mi zoufalo k závratím nebytí, k výbuchům pomsty. Pak jsem se ztišil do grimasy, mé rty se zkřivily, můj úsměv se stal hořkým pošklebkem. A umění! Nebylo věrnějším vás. Patřilo mi po tu dobu, kdy jsem je tvořil. Maloval jsem obraz, smutek světa.

Maloval jsem průvod milenců nad hrobem Hamletovým. Milenci kráčeli s festony květin v mladém slunci jarním. Těžko, trpce jsem si vysloužil nad hrobem tento průvod milenců. Vždyť, kdo ví, co jsou to milenci! Snad někdo

věří, že jsou to bytosti krotké, bázlivé, poddajné? Ale vždyť milenci jsou zpupní zbojníci zastižení láskou, jako nemocí. Než se mi podařilo sdružiti je, sesládnouti je v harmonii, aby ucítili takový jarní den současně, aby přes jejich rty přešla souzvučná píseň, než jsem našel ve svém srdci onen jásavý vzduch, který je koupal! A hle, na příští výstavě objevilo se deset obrazů s průvodem milenců. Kráčeli nad hrobem nějakých pobudů a kolem nich nebylo ani jara, ani písně, ani zlatého teplého vzduchu, ani bledých, plavě šedých základních tónů s fialovými, modrými a zelenými skvrnami barevnými, které jsem zladil a před nimiž jsem omdléval láskou. Nosili ve svých všedních dnech, co já miloval a choval jenom pro hody boží.

Ošumělo mé srdce, zhrozil jsem se toho, ale ošumělo. Není dnes mladé, ani jasné, nezazvučí již nikdy jasnou písní."

Kateřina povstala ke své obraně. Její oči byly již bez slzí.

„Nyní vím, proč jsem přišla; děkuji vám za všecku upřímnost. Přišla jsem za nejstrašnější a za nejosudnější chvíli svého života, která byla připravována po věky, snad jsem jenom pro ni byla zrozena.

I na mně jest, abych promluvila.

Obviňujete mne. Má vina záleží jen v tom, že jsem nevěřila největší, šílenou a naivní, ne-

světskou vírou tolik vašemu dlouhému, několikaletému mlčení jako všem slovům lásky a slibů, která jste promluvil před ním. Odejel jste, nepsal jste a nepřicházel. Těšila jsem se na vás, doufala ve vás a žila sliby vašich příbuzných. Mé srdce se probouzelo ráno o minutu dříve nežli moje vědomí. Probouzelo se úžasem radosti, že vrátíte se již za rok, za měsíc, za týden. Ale všechny tyto lhůty přešly a vy jste nepřicházel. I počínala jsem těšiti se znova, doufati a počítati opakovaně. Ale vy jste opět nepřicházel. Mé srdce zemdlelo marným očekáváním. Jsem-li vinna, jsem vinna jenom tímto n e š t ě s t í m m d l o b y, nachystané osudem ve chvílích, kdy jsme mu měli čeliti v plné zbroji. Všechny zlé rány potkávají nás jenom proto, že jsme v pravé chvíli nedovedli bdíti. Provdala jsem se za dobrého člověka a rozhodla se pro něho v několika dnech, neboť bylo to před jeho odjezdem a spěchal. Všechno se odehrálo v tak mdlobném víru, že dnes bych nedovedla ani vysledovati toho. Po léta bylo mé srdce plné doufání, ale za celou dobu viděla jsem vás ve snách jenom dvakrát. Od mého sňatku však, po celá léta den co den, k hrůze a úděsu, přicházel jste do mých snů jako trest, jako zoufání, jako nejsladší radost, přinášel jste mi výčitky, prokletí, květiny, políbení. Má jitra, chvíle, kdy srdce se

probouzí, změnila se v předpeklí. Zase o minutu dříve, než se probudilo mé vědomí, mé srdce, jako strašlivý zvon, ohlašující zmar celému světu, zvolalo hrůzou ve dne nepředstavitelnou: ‚Neuvidíš ho již nikdy!'

Náš dům byl stále lidem uzavřen jen proto, abyste tam nebyl omylem vpuštěn vy. Nevěděla jsem, že jste hrozil mému muži, myslila jsem, že žárlí na vzpomínku. Dnes je všemu konec. Byla bych mohla žíti dále život muky bez tohoto vysvětlení. Nemohu žíti vůbec po něm. Nevím, jakými signály zkázy by mne budilo srdce v příštích dnech, nevím, jakými přízvuky hrůzy byly by zděšeny mé příští noci."

Děpold řekl slovo přichystané od prvé chvíle, kdy promluvila:

„Odejděme spolu, Kateřino. Odejděme ihned, bez rozloučení!"

Ona, jako by se byla naučila stokrát odpovídat na tuto otázku, okamžitě zakývala hlavou.

„Ne, já nikam už nepůjdu! Chtěla jsem poslechnouti vaše silné slovo, chtěla jsem snésti pohled do tváře hořkého proroka, zachvěti se v bystřině jeho řeči. Ale teď jsem pochopila, že Herodes se nemohl státi Janem a že bylo správné, umřel-li důsledně ve svých zlých vášních. Těžko trhati bytost z kořene. Mohla

bych odtud odejíti ode všech a ode všeho. Na estétku se nesluší, aby utíkala, aby měla spěšná gesta, aby žila cosi náhodného, aby se potloukala světem!" mluvila s úsměvem potopeným do bolesti. „Ale na estétku se nesluší ani, aby mluvila beztrestně slova, která měla zamlčeti!"

Baron vešel do malírny.

Děpold kreslil, paní seděla nepohnutě, ale mluvila:

„Nedovedu si mysliti svůj dům jinak než jako loď okrášlenou plachtami šarlatovými a věnci růžovými a sebe plující v ní. Nedovedu si mysliti, že bych žila jinak nežli ve svých komnatách, vyložených celým svým slavným dědictvím!"

Děpold se zase usmál.

Jeho nepříjemný smích zhyzdil vrásčité líce k starému šklebu.

„Nepřestáváte se hubiti vzájemně?" zeptal se zdvořile baron.

„Přelhal jsem vás!" řekl zlobně Děpold, když baron odešel. „Nepsal jsem vám úmyslně po celá léta, nemyslil jsem na vás nikdy!"

„Podvedla jsem vás," zřetelně odlišujíc každé slovo pravila Kateřina. „Vzala jsem si svého muže z největší lásky. Nikdy jsem jiného nemilovala!"

Baron přivedl manžela panina.

Děpold se chvílemi nesnesitelně chechtal.

Kateřina měla oči zavřené a hlavu nehybně opřenou na opěradle, jako skutečná v náručí andělském k nebesům vznášená světice. Jenom kolem rtů chvílemi přelétlo zachvění neovládatelné.

Manžel dohlížel na karton a zamlouval zdvořile Děpoldův smích.

Obraz byl ku podivu něžný, malovaný na pozadí jemně blankytné oblohy, barvami od růžově plavých, přes patinově zelené až k hlubokým tónům kožní.

Andělové s křehkými kolínky a lokýtky něžně vyzvedli světici z temného sarkofágu a opatrně, lehounce vznášeli ji k jasnému otevřenému nebi, tak pozorně, že ani neprocitla, ani očí neotevřela, že ani kroužek ze svítícího zlata neposunul se nad její temnou hlavou.

Z hluboce vyvěrajících pramenů něhy byl malován tento obraz. Ale s největší láskou byla kreslena hlava a tvář světice. Tajemstvím lásky okrášlil její mladé, milované, nelíbané rty, nádechem radosti z vykoupení od života pokryl její něžné líce, radostnou září utkanou z ticha věčnosti položil na její bledá hluboce semknutá víčka, průsvitná jako lístky bledé růže.

Do jakých bolestí zjednodušil se autor gitan, černých vášní!

Dokonal dílo.

Nemohl podržeti déle svůj model. Musil se rozloučiti. Poslední půl hodiny se ani nesmál.

Jeho tvář byla stále napiatější.

Políbil horkými rty vychladlou ruku Kateřininu, když se s ní loučil.

Řekla mu tiše, úmyslně bezbarvě:

„S bohem!“

Nikdo ho nepozval, aby k nim přišel, ani pán, ani paní.

Odešli. Odešli spolu. Pohádkář s estétkou.

9.

Domníváme se, že jsme učinili vše, když jsme někomu zabránili umříti.

Chateaubriand: René.

Děpoldovi zbývalo provésti fresku v kapli. Pracoval tam celé dny, některé večery trávil s baronem, jiné věnoval psaní dlouhých listů, které posílal tajně po komorníkovi v plavém sukně, zabalené do starých krajek nebo brokátů kostelních, paní Kateřině, splácející mu je mlčením.

Baron, který se jí kořil a který ji navštěvoval, přinášel mu zprávy o její churavosti.

Poslední návštěvy jeho už nepřijala, poněvadž ulehla.

Posílal jí denně italské růže a dával se ptát po jejím zdraví.

Vzkazovala, že nemoc její nemá významu, že je to jenom vliv podzimních chladů.

Před samým odjezdem Děpoldovým přinesl komorník s pozdravem a s poděkováním za růže baronovi list Děpoldovi.

Děpold jej uschoval do kapsy nečtený, ale slova, která mluvil, mátla se, a barva jeho tváře se měnila.

Vyšel do pusté bezlisté zahrady.

Stěny zámku, stromovím nyní nepokrytého, zářily v hnědých teplých a měkce rozlitých tónech jako na japonských dřevorytech. Ale v celé přírodě bylo prázdno a smutno a nebe modré, stmívající se, zdálo se, že je bez tajemství a že pozbylo své tvořivé moci.

V dopise byl uschován tvrdý předmět.

Děpold ovládaje se, rozřízl pevně tvrdou obálku a vyňal z ní klíč.

Klíč byl obalen lístečkem, na kterém stálo:

„Zítra o čvrté hodině, před západem slunce, přijďte ke mně a otevřte tímto klíčkem bílé dvéře posledního pokoje. Po třetí a naposled je řada na Vás!“

O čtvrté hodině druhého dne Děpold vešel nezamčenými dveřmi do prázdného domu Kateřinina.

Ani na schodech, ani v pokojích nepotkal živé duše. Nepotkal muže s krásnými prsty a s mandlovými nehty, kterými probírává dlouhé nitě zlatých vousů, nepotkal muže, který by ho byl zadržel.

Komnaty byly smutečně tiché. Nezastřenými okny hleděla dovnitř chladně fialová obloha s pruhy ultramarinových mračen.

Prošel bílým pokojem se stříbrem, selskou jizbou, salonem s čínským porcelánem, toaletním pokojem a octl se u zamčených bílých dveří.

Na obou jejich křídlech visely dvě přísné kresby. Prohlédl si je pozorně. Ten, kdo byl jejich mistrem, prošel školou nejpřísnější kázně.

Kresba na pravém křídle dveří připevněná představovala hubenou, vysokou, nahou dívku, usazenou do lenošky před toaletní stolek se zrcadlem. Bílý ďábel ve fraku a v černé sametové škrabošce pudroval ji ohromným střapcem z labutího peří. Za okny bylo vidět alej černých topolů. Malincí pitvorní hudebníci postavení pod toaletním stolkem hráli na cymbály. Všechno působilo tajemně, půlnočně, žena jako ďábelská květina, svět a smysly tajůplně jako černá voda, jako močály. A i ďábel bílý, mladý elegantní ďábel byl smutný a třásl se ošklivostí, neboť mu lezl po zádech strašný

chlupatý brouk, kterého se štítil a jehož přece nemohl nikdy již setřást.

Na levém křídle dveří visela jiná kresba.

Představovala bohatou růžovou zahradu, podivných tečkovaných růží s bazénem uprostřed. Dva pávi vlekoucí za sebou bílé, rozprostřené, kroužkované ohony, vycházeli ze střihaného loubí. Smutná milenka nesoucí lampičku na tenké nitce procházela hustým křovím růžovým, aby natrhala růží pro mrtvého milence. Měla jich plné náručí, ale nedostačovaly jí, toužila odnésti je všechny, pochovati ho ve vonném hrobě chladných vonných květů, v hrobě z růží, jemuž jej méně záviděla, nežli hrobu v hlíně.

I tento obraz byl polit jakýmsi tajemným, hrozivým přísvitem. Zdálo se, že znamená ještě naprosto něco jiného, než představuje, něco smutnějšího, příšerného jako balkon ve vysokém patře bez zábradlí, jako cesta po březích hlubokých tůní v úplné tmě.

Děpold poznal, že prohlíží podrobně kresby, aby utišil svůj poplašený dech, ale že se jimi víc a více vzrušuje.

Vyňal klíč a vložil jej opatrně do zámku, ale neotočil.

Nevěděl, kam jde. Snad na sladkou schůzku, snad na soud, snad na smrt.

Jaké osudy otevírá tento klíč?

Naslouchal. Srdce mu zrychleně bilo a celý svět zhustil se v jedinou kapku nesmyslné marnosti.

Naslouchal. Neuslyšel ani hlásku, ani vzdechu, ani zašumění.

Náhle pochopil, že až otevře dveře, najde tam Kateřinu mrtvou. V této hrůze, která nebyla bez uspokojení, odemkl a vešel.

Octl se v síni, přepažené po celé šířce hedvábnou záclonou barvy rudé, poněkud zašlé mědi, vyšívané v ornamentech starým zlatem a kukuřicově žlutým hedvábím. Jako opona chrámová, jako záclona v mešitě visela tato vše ukrývající těžká látka v komnatě úplně prázdné, tajíc mysterium druhé polovice.

Děpold naslouchal.

Voda šplouchala tiše jako by stékala do mramorového bazénu, jako by svým živým zvukem pramenů vykládala monotoně o smyslu opakování a věčnosti.

Záclona se náhle uprostřed oddělila, zadržena krásnýma vztyčenýma rukama Kateřininýma, která vešla, nepouštějíc okraje hnědé rudé látky.

Její tvář byla bílá, její oči tiché a odevzdané. Byla oděna jako v den, kdy prvně uviděla Děpolda, růžově jako centifolie. Na šíji a

v pase svítily v šeru staré šperky mdlým, cudným leskem.

Děpold vztáhl k ní obě ruce.

Byl šťasten, že ji nachází živou. Zapomněl na vše, co chystal se jí říci.

Přijala jeho ruce svýma oběma. Záclona se za ní zavřela.

„Pozvala jste mne."

„Ano," promluvila vzníceným horkým hlasem, „chtěla jsem se vás zeptat, co máme počíti s životem, který se nám již nelíbí . . . odsoudil-li jste jej, zošklivěl-li jste si jej? Žít, jak jsem žila, je mi bolestí a hnusem, ucítila jsem mrtvolnou vůni svého estétství . . . které jsem zvolila náhradou za svěží mladý život. Dříve jsem myslívala jenom, kolik krásných lidí milovalo a snilo mezi mým nábytkem, dnes už cítím jen, kolik jich stonalo a mřelo, kolika mrtvým, pohazovaným lebkám patřil. A žít jiným životem — nelze, jako nelze odvyknouti absintu a spokojiti se mlékem."

Její příliš těžká a unavená, nazad skloněná hlava nakláněla se se strany na stranu, zmítala se jako by hledala někde opory.

Její oči naplnily se slzami.

„Celý svět stal se mi jedinou mátohou, jedinou střízlivou větou, beze všeho tajemství: Povolala jsem vás sem pro něco jiného, než abyste naslouchal mým nářkům, ale teď vás pro-

sím o poslední možnou milost, úpěnlivě, řekněte mi nějaké strašlivé slovo — slovo, po kterém by se všechno proměnilo, které by všechno přehodnotilo, strašné a krásné slovo, jaké ještě nikdy nebylo řečeno, slovo, které vykupuje hrůzu prázdnoty a sebepohrdání!"

Děpold se poděsil.

Na temných přivřených víčkách zakmitaly se bolestné stíny.

„Jaké chceš slyšeti slovo? Řekl jsem ti je, řekl jsem ti, abys zanechala mrtvolného vůkolí, šla se mnou!"

„Ne, ne," zazmítala se Kateřina, „musila bych jíti s tebou jako nový člověk a tím nejsem, jako osvobozený člověk a tím též nejsem. Vím dnes, proč jsi ode mne odešel, vím, proč jsi se nevracel. Tobě bylo se mnou pusto, tys mi vypravoval jednou před odjezdem o francouzských šlechticích, jak oděni v hedvábných šatečkách se bili v revoluci, tenkými kordíčky s luzou, která je ubila klacky, ale řekl jsi: ‚Tenkráte byli velcí, když umírali, ale ne když se před tím povalovali po kanapíčkách a užívačně vyssávali zem.' Pochopila jsem teprve teď, co jsi chtěl tím říci, pochopila jsem, proč jsi ode mne odešel. Estét může být ve-

liký, jenom když umírá. To jsi chtěl říci."

Děpold mlčel.

Bylo tomu tak!

„Ano!" odpověděl hlasem vypleněným.

„Vidíš! A já jsem estétka nezměněná, nepolepšitelná estétka. A estét, pochopila jsem, je opice boha, estét je příživník krásy, které sám netvoří; estét je mlsal, který je živ bonbóny a jimi se přejídá, estét je živ z mrtvých lidí, tisíckrát lepších než je sám, poněvadž oni byli dělníky dne; estét neví, co je to setkat se s mysteriem, poněvadž netvoří, a jediná velikost estéta je, když malinkým kordíčkem brání se proti síle, která jej ubíjí a když potichu a nevtíravě umírá!"

„Ano," pravil Děpold, „s touto myšlenkou jsem tě opustil, s ní jsem tě zase nalezl. Nepřinesl jsem nových myšlenek, neumím nalézti strašného i krásného slova, jako nemohu nalézti na světě místa, kde bych spočinul.

Snad znám nejstrašnější větu světa, ale ona nemá krásy, jest jenom hrozná!"

„Řekněte mi ji!"

„Že není možnosti splynutí, že duše zůstává vždycky sama; že není místa ani srdce, na kterých lze spočinout!"

Kateřina vykřikla.

„To není věta osvobození, ta nepřehodnotí života, ta nevykoupí od prázdnoty, a tak zůstává jen ta, kterou jste řekl před lety jako věštbu.

Chci umřít, a učinit z této smrti svou jedinou velikost po dlouhé prázdné hře. Chci umřít, nejen pro nemožnost života, nejen pro velikost smrti, ale proto, že jenom minutu před smrtí mám právo rozloučiti se s tebou jako s člověkem nejdražším, rozloučiti se s tebou políbením."

Děpold se zachvěl, dotkl se nervně ramen Kateřininých, přejel její páže hebce, všemi prsty je okoušeje až k loktům, které usadil do svých dlaní jako do hnízd a strhl ji náhle chtivě k sobě, ukrývaje ji celou na prsou. Políbili se po letech políbením, které mělo všechnu vzpomínkovou vůni po ořeší, po čistém vzduchu a všechnu sladkost a nenasytnou vroucnost mládí.

„Kateřino, ty neumřeš, najdeme, snad najdeme spolu ono zázračné slovo."

„Ne, nenajdeme ho, my už ne... Silní lidé zabíjejí své vášně, ničí je, zachovávajíce sebe. Já nechci zničiti sebe, ničím jenom svoje malosti. Nejsou oddělitelny; bohužel. Můj drahý, jediný, je pozdě. Kdosi dávno před námi vzal mi možnost života. Kdosi jiný po nás najde si slova života. Nedočkám se barbarů,

nedočkám se nového slunce. I tobě, i sobě jsem tíží! Neměl's mi opravovat život, nikdo nikomu nemá měnit a mluvit do toho, kudy jde. Ani Jan prorok neměl k tomu práva!"

Mluvila přerývaně, dotýkajíc se jeho rtů svými; líbala ho a dávala se líbati, jako by chtěla všechnu krásu života, která jí byla předurčena pro léta, vypíti v této jediné chvíli.

Venku zhasínal den. Modré hory, promrzle růžová záplava nad nimi, vysoký tyrkysový, ledový blankyt nade vším splýval do opálových tónů.

„Je pozdě ... A není, není pro nás takového slova ..." zalkala srdceryvně. „S Bohem!"

Přilnula k němu na vteřinu celou bytostí, ale ihned nenadále se odtrhla, odervala, vymkla, provlékla mezi záclonami a zmizela.

Děpold stál tu skoro v úplné tmě.

Obloha proměnila se v duhu černí.

„Kateřino!" zvolal.

Slyšel malé zašramocení, zašumění hedvábných látek, zachřestění šperků a tiché slovo:

„Odpust mi."

Rozhrnul záclony a nemohl pochopit, kde se octnul.

Dvě holandské bledě červené svíčky hořely zastrčeny do rokokových kostelních svícnů a osvěcovaly slabě pokoj.

Prostřed komnaty stál bílý katafalk pokrytý těžkým zlatohlavem. Na něm byla postavena dlouhá rakev z bílého dřeva, pobitá stříbrem a vykládaná fialovým smaltem, prostá v liniích, nepodobná banálně profilované rakvi.

Na bílých poličkách, táhnoucích se kolem celé strašlivé jizby stály řadou vázy z mléčně zeleného skla, naplněné svěžími růžovými růžemi.

Ale Kateřiny nebylo nikde.

Děpold zavolal ji jménem.

Nebylo tu dveří, nemohla nikudy zmizeti.

Voda šplouchala z měděné delfiní tlamy do mramorového bazénu.

Náhle zazdálo se mu, že se truhla pohnula.

Přikročil k ní.

Kateřina ležela v ní krásně urovnaná, ztichlá a mrtvá.

Připravila si pózu pro smrt a ničím jí neporušila. Jenom v pravé ruce držela prázdný skleněný flakonek.

Děpold cítil, že mu cosi sevřelo dech. Pochopil, že Kateřina splnila své hrozby, rychle, nečekaně, než se mohl nadíti, než jim mohl zabrániti. Ale zase jako prvé, když vcházel do její komnaty, myšlenka, že je mrtva, neuděsila ho, ale způsobila mu jakýsi pocit prázdna a ulehčení. Netoužil ani chvíli po její smrti za celá léta, co pro ni trpěl. Ale teď cítil k nej-

většímu svému úžasu, že se stalo něco, co ho nedráždí, nebolí, co jej usmiřuje.

Jako by k její velikosti byla v jeho srdci scházela smrt. Jako by si ji byl vytoužil do výše nebytí, do vzpomínky, do nedosažitelnosti.

Připadalo mu, že osud poslechl jeho nepojmenované tužby. Připadalo mu, že umřela Kateřina jeho vůlí, ne svým přáním, že musila umřít, aby se mu přiblížila.

Obral ji o život; nezabil ji, ale zahubil v ní estétku a oživil a očistil svůj sen. Vyrůstala před ním, oddělovala se od země, andělé s křehkými kolínky vznášeli ji v nebeský prostor.

„Drahá, drahá!" říkal si bez lítosti měkce a něžně.

Poklekl k ní, sklonil se nad ní, změněný, změklý a jihnoucím hlasem, nezastíněným posměchem, vážně promluvil, jako by mluvil se živou:

„Kateřino, slitovnice, odpustíte mému hořkému srdci?"

Její rakev byla vystlána tacetami, křehkými stonky s hořce vonnými květy.

Děpold hebce se jich dotýkaje vyňal ze skleněných bání spoustu růží a tacet, drobných radostných květů, spustil je deštěm na černou těžkou hlavu paninu. Květy položily se jí na ramena, na růžové hebké roucho, spadaly k ze-

mi, prostřely se kolem ní vonným kobercem, obepialy ji čarovným kruhem.

Děpold poklekl, poklonil se, dotkl se čelem samé země, zaplakal.

Poznával, a poznání to stávalo se mu hrůzou, že prostě a snadno nalezl své slovo, které hledal na rtech milenčiných, v rozloučení s ní, po celém světě, na temenech horských, nad propastmi moří, smutné vítězící slovo, pro něž musila umříti bytost mu nejdražší, slovo osvobození.

Vstal po dlouhé chvíli proměněným člověkem.

Pohlédl naposled na svou krásu, na svou lásku, na svou belle laide. A skloněn dlouho nad její chladnoucí hlavou, šeptal jí, polévaje slzami její tvář, přiznávaje jí, co jí mělo zůstat utajeno, celý strašlivý smysl nalezeného slova.

Její hlava připomněla mu obraz Coreggiův, tvář spící Antiope, krásné ženy s růžovými víčky a s tváří neurastenickou, duševní a přejemnělou, tvář princezny ze starého unaveného rodu, kohosi, komu sluší smrt tisíckrát lépe nežli život. A prochvěn těmito slastně rozryvnými dojmy počal líbat opojen jakousi náměsíčnou vášní mrtvé a o to sladší rty milenčiny, okoušeje směs strašné, lahodící bolesti jako rozkoš, rozervání svých ran jako potěšení.

Potom ukryl ji pod růže a tacety, políbil naposledy její chladnoucí ruku a vyšed ze strašné komnaty, zavřel zase na klíč a prošel prázdnými komnatami a domem, kde ho nepotkala živá duše, na ulici, do bílého večera, mezi vesele padající chomáčky sněhové.

10.

Poněvadž odeslala služky na celé odpoledne a muž se vrátil domů až večer, našli ji pozdě, otrávenou jedem, který usmrcuje ve vteřině, kdy byl požit.

Podobala se velmi svaté Kateřině z fresky, když ležela prvý den mezi tisíci růžemi, které milovala.

Baron ji tak ctil, že ji dal pochovati do veliké zahrady s kaplí, pod obraz její patronky, dal kolem jejího hrobu nasázeti pole růží, zcela jak si to přála.

Její muž, který poslal Děpoldovi darem na památku dva čínské koflíčky, pro ni nějakou dobu velmi truchlil; dal však se přesadit a za rok upokojil se novým sňatkem s chudou, starší ctnostnou baronkou.

Kateřina spálila všechny dopisy a nezanechala lístku vysvětlení.

Její drahocenné věci přešly v majetek jiných pošetilců.

Vyzdobí si jimi jiní své komnaty a jiní umrtví si jimi krutý, nespravedlivý, ale jarý život; jiní se v nich uhnou jeho ranám, potupám, ctižádostem a vášním a jiní odpykají si v nich svůj útěk z údělu lidského.

Děpoldovo srdce se však utišilo. Nemělo touhy po světě, osud se mu zdůraznil, udivil jej a připoutal na dlouhou dobu k místu.

Odjížděl velmi zřídka z města, obyčejně před výstavami, řekl, že pobude dlouho, ale vrátil se nejdéle za čtyři dny.

Pívá někdy ze zděděných koflíčků a vždycky dlouho proti světlu prohlíží jejich hebkou pleť. Dotýkaje se svými rty jejich okrajů, myslívá na tajemství marnosti a prchání, na rty, které kdysi pívaly z těchto číší, a užívá jejich dotyku jako políbení mrtvé milé.

Zvětšuje stále zahradu své lásky, přikupuje kus pozemku po kuse a osazuje jej růžemi. Půl města jest již zavinuto do této růžové zahrady a propůjčuje mu slávu své krásy i svého smyslu.

Hrob Kateřinin stal se již nepřístupným.

Tisíce keřů kvetoucích centifolií jej obklopuje. Jejich lístky dříve než zhnědnou spadávají do vysoké trávy, pod níž odpočívá krásná paní. Úžasné, jemné, citlivé hedvábné kvě-

ty růží na nepěstovaných větvích ukláněji se hluboce a splétají se v klenbu nad hrobem.

Nikdo jí v její nejtišší samotě nenavštěvuje kromě motýlů a ptáků, nikdo na hrob nepohlédne kromě putujících oblak a křivých, zářivých, nebesa otevírajících blesků.

Děpold stal se zahradníkem této královské zahrady, rozkvétající pro slávu drahého hrobu.

* *
*

Tak skončilo se vypravování o městě v růžích, ve chvíli, kdy se již dávno setmělo, o městě, ve kterém si zahýřil režisér světa ve svůj vkusný den.

Konec.

OBSAH.

Strana
HISTORIE POŠETILÉ LÁSKY 9
PRVNÍ A DRUHÁ..... 51
PŘÍBĚH SLEČNY JANOTOVÉ 67
PŘEVEZ, PŘEVEZ PŘEVOZNÍČKU 77
KOUZLO..... 117
MĚSTO V RŮŽÍCH..... 137

*

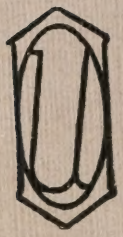

K 8·—

bez další přirážky, mimo Prahu o 5% více.

TISKEM „UNIE“ V PRAZE.